

FINANČNA STABILNOST

STABILNOST SLOVENSKEGA BANČNEGA SISTEMA

DECEMBER 2011

Gradivo pripravili:

mag. Tomaž Košak
mag. Borut Repanšek
mag. Tatjana Šuler-Štavn
Vida Bukatarevič
Borut Cesar
Petra Čepon
Klavdija Grm
Franc Remšak
Polona Trefalt
mag. Franci Tušek
Matjaž Volk

Gradivo oblikovala:
Katja Bezjak

Gradivo Stabilnost slovenskega bančnega sistema, december 2011 temelji na podatkih in informacijah dostopnih do konca novembra 2011, razen če je navedeno drugače.

Razmnoževanje publikacije, v celoti ali deloma, ni dovoljeno. Uporaba in objava podatkov in delov besedila je dovoljena le z navedbo vira.

Pregled vsebine:

POVZETEK	vii
1 MEDSEKTORSKE FINANČNE TERJATVE IN OBVEZNOSTI	1
2 OCENA BANK O POVPRASEVANJU PO POSOJILIH TER KREDITNIH STANDARDIH V SLOVENIJI IN EVROOBMOČJU	3
3 SPREMINJANJE STRUKTURE BILANCE STANJA BANK	5
3.1 Dejavniki vpliva na zmanjšanje bilančne vsote	5
3.2 Zastoj kreditiranja in spremembe strukture naložb bank	6
3.3 Primerjava obrestnih mer med skupinami slovenskih bank in bankami evroobmočja	9
3.4 Viri financiranja bank	13
3.5 Stroški financiranja bank	16
3.6 Prilagoditev financiranja bank	19
4 IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA IN KAZALNIKI POSLOVANJA BANK	21
5 LIKVIDNOSTNO TVEGANJE	24
6 TVEGANJE REFINANCIRANJA BANK	27
6.1 Viri financiranja bank na grosističnih trgih in pri ECB	27
7 KREDITNO TVEGANJE	31
7.1 Kakovost kreditnega portfelja	31
7.2 Nefinančna podjetja	34
7.3 Zavarovanja posojil	45
8 OBRESTNO TVEGANJE	48
8.1 Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer	48
8.2 Obrestna vrzel	49
8.3 Bazično tveganje	50
9 VALUTNO TVEGANJE	52
9.1 Valutna struktura in odprta devizna pozicija	52
9.2 Zadolževanje v švicarskih frankih	53
10 SOLVENTNOST BANK	55
10.1 Kapitalska ustreznost	55
10.2 Struktura kapitala	57
10.3 Kapitalske zahteve	58
PRILOGE	61
Nepremičninski trg	
Kapitalski trg in vzajemni skladi	
Rezultati ankete o povpraševanju po posojilih nefinančnih družb	

Pregled tabel in slik in okvirjev:

Tabele:

Tabela 3.1:	Bilanca stanja bančnega sistema 2009, 2010 in oktobra 2011	5
Tabela 3.2:	Deleži posameznih oblik financiranja v bilančni vsoti po skupinah bank	15
Tabela 3.3:	Struktura pasive v odstotkih in razlike v odstotnih točkah	19
Tabela 4.1:	Izkaz poslovnega izida v obdobju januar-oktober 2011	21
Tabela 4.2:	Nastanek oziroma poraba bruto dohodka bank glede na posamezno skupino bank	22
Tabela 4.3:	Kazalniki poslovanja bank v obdobju januar – oktober 2011 v odstotkih	23
Tabela 6.1:	Zapadanje obveznosti bank iz naslova vlog države pri bankah (oktober 2011)	28
Tabela 6.2:	Zapadanje obveznosti do tujih bank po intervalih zapadlosti (levo) in po skupinah bank (desno) v odstotkih	29
Tabela 7.1:	Bonitetna struktura razvrščenih terjatev in pokritost z rezervacijami in oslabitvami	32
Tabela 7.2:	Zamude pri poravnavanju obveznosti v bankah po skupinah komitentov	32
Tabela 7.3:	Razvrščene terjatve bank do nefinančnih podjetij po dejavnostih, struktura in medletne stopnje rasti, v mio EUR in v odstotkih	36
Tabela 7.4:	Prirasti posojil po dejavnostih, v mio EUR	37
Tabela 7.5:	Zamude nefinančnih podjetij pri bankah po dejavnostih	37
Tabela 7.6:	Struktura razvrščenih terjatev bank in delež zamud nad 90 dni pri poravnavanju obveznosti v bankah po skupinah bank in po dejavnostih ob koncu septembra 2011 v odstotkih	38
Tabela 7.7:	Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami in deleži nedonosnih terjatev pri nefinančnih podjetjih po dejavnostih	38
Tabela 7.15:	Zavarovanje razvrščenih terjatev bank po skupinah komitentov ob koncu septembra 2011 v odstotkih	46
Tabela 7.16:	Zavarovanje razvrščenih terjatev bank z zamudo nad 90 dni po skupinah komitentov ob koncu septembra 2011 v odstotkih	46
Tabela 7.17:	Zavarovanje razvrščenih terjatev bank z zamudami nad 90 dni po skupinah bank ob koncu septembra 2011 v odstotkih	47
Tabela 8.1:	Struktura obrestno občutljive aktive in pasive glede na vrsto referenčne obrestne mere v odstotkih	51
Tabela 8.2:	Obrestna vrzel glede na vrsto referenčne obrestne mere v odstotkih obrestno občutljive aktive	51
Tabela 9.1:	Valutna struktura aktive in pasive bilanc in zunaj bilanc v odstotkih	52
Tabela 9.2:	Odprta devizna pozicija po valutah v mio EUR	53
Tabela 9.3:	Odprta devizna pozicija po skupinah bank v septembru 2011 v mio EUR	53
Tabela 9.4:	Obseg in medletne stopnje rasti posojil v švicarskih frankih oziroma z valutno klavzulo na švicarski frank	54
Tabela 9.5:	Posojila, vezana na tečaj švicarskega franka, po skupinah bank v odstotkih	54
Tabela 10.1:	Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih	56
Tabela 10.2:	Kapitalske zahteve za kreditno tveganje v mio EUR in njihova struktura za bančni sektor in skupine bank v odstotkih	59

Slike:

Slika 1.1:	Stopnja varčevanja v odstotkih, delež investicij in varčevanja v odstotkih BDP (levo) ter letne stopnje rasti nekaterih makroekonomskih agregatov v stalnih cenah v odstotkih (desno)	1
Slika 1.2:	Neto finančno stanje do tujine po sektorjih in neto finančno stanje tujine do slovenskega gospodarstva (levo) ter neto finančno stanje do tujine po finančnih instrumentih (desno) v odstotkih BDP	1
Slika 1.3:	Neto finančna pozicija posameznih gospodarskih sektorjev (levo) v odstotkih BDP ter struktura finančnih obveznosti nefinančnih podjetij (desno) v %	2
Slika 2.1:	Povpraševanje podjetij po posojilih in kreditni standardi	3
Slika 2.2:	Povpraševanje gospodinjstev po stanovanjskih posojilih (levo) in potrošniških (desno) ter spreminjanje kreditnih standardov	4
Slika 3.1:	Medletne stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju in posameznim segmentom v odstotkih (levo) in nominalni prirast posojil nebančnemu sektorju po bruto in neto (z upoštevanjem oslabitev) principu v mio EUR (desno)	6
Slika 3.2:	Medletne stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju po skupinah bank (levo) in po ročnosti (desno) v odstotkih	6
Slika 3.3:	Medletne stopnje rasti posojil nefinančnim družbam (levo) in gospodinjstvom (desno) po skupinah bank v odstotkih	6
Slika 3.4:	Medletne stopnje rasti naložb bank (levo) in deleži v bilančni vsoti (desno) v odstotkih	8
Slika 3.5:	Obrestne mere za posojila podjetjem do 1 mio EUR v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)	9
Slika 3.6:	Obrestne mere za posojila podjetjem nad 1 mio EUR v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)	9
Slika 3.7:	Pribitki nad euribor in skupna obrestna mera za nove posle za kratkoročna (levo) in dolgoročna (desno) posojila podjetjem v odstotkih	10

Slika 3.8:	Razpršenost obrestnih mer za posojila podjetjem držav evroobmočja za posojila do 1 leta (levo) in od 1 do 5 let (desno) v odstotkih	11
Slika 3.9:	Obrestne mere za potrošniška posojila v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)	11
Slika 3.10:	Obrestne mere za stanovanjska posojila v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)	11
Slika 3.11:	Obrestne mere za vloge gospodinjstev do 1 leta v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)	12
Slika 3.12:	Obrestne mere za vloge gospodinjstev nad 1 leto v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)	12
Slika 3.13:	Razpršenost obrestnih mer vlog gospodinjstev držav evroobmočja do 1 leta (levo) in od 1 do 2 let (desno) v odstotkih	13
Slika 3.14:	Struktura virov financiranja bank v %	14
Slika 3.15:	Medletne stopnje rasti virov financiranja bank v odstotkih (levo) ter struktura ročnosti vlog nebančnega sektorja (desno) v odstotkih	14
Slika 3.16:	Pokritost posojil nebančnemu sektorju z viri v bančnem sistemu (levo) ter pri velikih domačih bankah (desno) v odstotkih	15
Slika 3.17:	Pokritost posojil nebančnemu sektorju z viri v pri majhnih domačih bankah ter pri bankah v večinski tuji lasti (desno) v odstotkih	16
Slika 3.18:	Struktura virov financiranja bank v %	16
Slika 3.19:	Povprečni in mejni stroški financiranja bank (levo) in povprečni stroški lastniškega in dolžniškega kapitala (desno) v odstotkih	17
Slika 3.20:	Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank v odstotkih	17
Slika 3.21:	Struktura stanj (levo) in tokov finančnih virov bank – polletna oz. četrletna vsota (desno) v odstotkih	18
Slika 3.22:	Povprečni stroški financiranja (levo) in struktura stanj virov financiranja (desno) po skupinah bank v odstotkih	18
Slika 3.23:	Povprečni in mejni stroški financiranja za vloge nebančnega sektorja (levo) in originalna ročna struktura stanja vlog (desno) po skupinah bank	19
Slika 4.1:	Gibanje povprečne aktivne in pasivne obrestne mere, obrestnega razmika in obrestne marže na obrestonosno aktivo	22
Slika 5.1:	Gibanje dnevnih količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice (levo) in struktura sredstev, ki se upoštevajo v izračunu količnika likvidnosti prvega razreda (desno), v odstotkih	24
Slika 5.2:	Razpršenost količnika likvidnosti prvega (levo) in drugega (desno) razreda likvidnostne lestvice, mesečna povprečja	25
Slika 5.3:	Količniki likvidnosti prvega razreda (od 0 do 30 dni; levo), in drugega razreda (od 0 do 180 dni; desno), razred likvidnostne lestvice po skupinah bank, mesečna povprečja	25
Slika 5.4:	Terjatve, obveznosti in neto pozicija poslovnih bank do Evrosistema v mio EUR (levo) in sklad finančnega premoženja bank, ki je primeren za zastava pri Evrosistemu v mio EUR (desno)	25
Slika 5.5:	Likvidnostna vrzel kot razlika med celotnimi terjatvami in celotnimi obveznostmi, opredeljenimi v metodologiji likvidnostne lestvice, v mio EUR	26
Slika 6.1:	Stanje financiranja pri tujih bankah v mio EUR in delež kratkoročnih virov v odstotkih za banke v večinski domači lasti (levo) in bankah v večinski tuji lasti (desno)	29
Slika 6.2:	Zapadanje obveznosti do tujih bank po intervalih zapadlosti (levo) in po skupinah bank (desno) v odstotkih	29
Slika 6.3:	Pribitki nad EURIBOR za posojila najeta pri bankah v tujini glede na pretežno lastništvo bank, mesečno in 6-mesečna drseča povprečja, v odstotkih (levo) in gibanje pribitkov desetletnih državnih obveznic RS nad primerljivo nemško in izbrane države v bazičnih točkah (desno)	30
Slika 7.1:	Rast razvrščenih in nedonosnih terjatev (levo) ter delež D in E v razvrščenih terjatvah in delež zamud nad 90 dni v RT (desno), v odstotkih	31
Slika 7.2:	Pokritost razvrščenih terjatev z oslavitvami (levo) in delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank (desno) po skupinah bank, v odstotkih	33
Slika 7.3:	Struktura razvrščenih terjatev po sektorjih, skupaj (levo) in po skupinah bank (desno), v odstotkih	33
Slika 7.4:	Delež nefinančnih podjetij (levo) in prebivalstva (desno) v strukturi razvrščenih terjatev bank po skupinah bank, v odstotkih	34
Slika 7.5:	Zamude nad 90 dni nefinančnih podjetij (levo) in tujcev (desno) v strukturi razvrščenih terjatev bank do teh skupin komitentov, po skupinah bank, v odstotkih	34
Slika 7.6:	Tokovi financiranja nefinančnih podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR	35
Slika 7.7:	Financiranje nefinančnih podjetij v tujini: tokovi financiranja (levo), letne drseče vsote tokov v mio EUR in stanja posojil iz tujine po sektorju tujega upnika (desno), v mio EUR	35
Slika 7.8:	Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij (levo) in naraščanje dolga podjetij v Sloveniji in evroobmočju v razmerju do BDP (desno)	36
Slika 7.9:	Razlika med zamudami nefinančnih podjetij nad 90 dni pri bankah in deležem nedonosnih terjatev, po skupinah bank, v odstotkih	39

Slika 7.10:	Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjativah bank pri nefinančnih podjetij v odstotkih (levo) ter primerjava deleža zamud nad 90 dni z deležem oslabitev in rezervacij v razvrščenih terjativah (desno) po dejavnostih v odstotkih	40
Slika 7.15:	Pokritost vseh razvrščenih terjatev bank (levo) in pokritost razvrščenih terjatev bank z zamudami nad 90 dni (desno) z zavarovanji v odstotkih	45
Slika 8.1:	Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih (levo) in razlika med povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer za skupine bank v mesecih (desno)	48
Slika 8.2:	Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih v mio EUR	49
Slika 8.3:	Valutna struktura neto pozicij obrestno občutljivih postavk po posameznih razredih preostale zapadlosti v mio EUR	50
Slika 9.1:	Delež devizne aktive in devizne pasive v bilančni vsoti ter bilančna odprta devizna pozicija bank v odstotkih	52
Slika 9.2:	Referenčne obrestne mere LIBOR na švicarski frank in EURIBOR v odstotkih ter gibanje tečaja EUR/CHF	54
Slika 10.1:	Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih	55
Slika 10.2:	Kapitalska ustreznost po skupinah bank na nekonsolidirani (levo) ter na konsolidirani osnovi v primerjavi s povprečjem EU (desno), v odstotkih	56
Slika 10.3:	Količnik temeljnega kapitala po skupinah bank na nekonsolidirani (levo) ter na konsolidirani osnovi v primerjavi s povprečjem EU (desno), v odstotkih	56
Slika 10.4:	Porazdelitev kapitalskih ustreznosti (levo) in količnikov temeljnega kapitala (desno), v odstotkih	57
Slika 10.5:	Struktura kapitala pred odbitnimi postavkami za bančni sistem (levo) in skupine bank (desno), v odstotkih	57
Slika 10.6:	Struktura temeljnega kapitala (levo) in razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom po skupinah bank (desno), v odstotkih	58
Slika 10.7:	Regulatorni kapital in kapitalske zahteve v mio EUR (levo) ter presežek kapitala nad kapitalskimi zahtevami v odstotkih regulatornega kapitala (desno)	58
Slika 10.8:	Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (levo) in struktura kapitalskih zahtev po skupinah bank (desno) v odstotkih	58
Slika 10.9:	Struktura kapitalskih zahtev za tržna tveganja po skupinah bank v odstotkih	59

Okvirji:

Okvir 7.1:	Analiza kreditnega tveganja nefinančnih družb na podlagi bonitetnih ocen komitentov ter zamud pri odplačevanju posojil	40
Okvir 7.2:	Naraščanje neporavnanih finančnih obveznosti podjetij	42
Okvir 7.3:	Izpostavljenost do dolžniških vrednostnih papirjev iz držav evroobmočja najbolj prizadetih z dolžniško krizo	43

POVZETEK

Negativna gospodarska rast v tretjem četrtletju leta 2011 nakazuje, da bi se lahko pričakovanja o daljšem obdobju nizke gospodarske rasti v Sloveniji uresničila. Na gospodarske razmere v Sloveniji vplivajo naslednji dejavniki. Prvič, zelo zaostrene razmere na mednarodnih finančnih trgih. Slovenija je bila jeseni leta 2011 od njih bolj odvisna kot konec leta 2010 zaradi porasta neto obveznosti do tujine, zaostrenih pogojev financiranja ter znižanja bonitetnih ocen države in nekaterih bank. Drugič, prezadolženost sektorja nefinančnih podjetij v Sloveniji. Tretjič, v primerjavi z evroobmočjem nizka kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sistema, naraščanje deleža slabih naložb in zmanjševanja obsega posojil. Četrto, nekonkurenčnost slovenskega poslovnega okolja ter prepočasno izvajanje strukturnih reform.

Zmanjšanje bilančne vsote bančnega sistema v prvih desetih mesecih leta 2011 za 728 mio EUR je bila posledica nadaljevanja razdolževanja do tujih bank, za 1,4 mrd EUR. Proces prestrukturiranja virov bančnega sistema se je nadaljeval s porastom neto obveznosti do tujine, zaostrenih pogojev financiranja ter znižanja bonitetnih ocen države in nekaterih bank. Drugič, prezadolženost sektorja nefinančnih podjetij v Sloveniji. Tretjič, v primerjavi z evroobmočjem nizka kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sistema, naraščanje deleža slabih naložb in zmanjševanja obsega posojil. Četrto, nekonkurenčnost slovenskega poslovnega okolja ter prepočasno izvajanje strukturnih reform.

Tveganja v slovenskem bančnem sistemu so se v prvih treh četrtletjih leta 2011 povečala zaradi nadaljevanja naraščanja kreditnega in dohodkovnega tveganja ter tveganja refinanciranja. Negativni premiki so opazni tudi pri obrestnem tveganju, medtem ko se likvidnostno in valutno tveganje nista bistveno spremenili.

Kreditno tveganje se je v prvih devetih mesecih odrazilo v precejšnjem poslabšanju kakovosti posojilnega portfelja. Delež razvrščenih terjatev z zamudami nad 90 dni se je povečal za 4 odstotne točke na 11,5%, vrednost naložb, ki jih posojiljemalci odplačujejo z zamudami daljšimi od 90 dni, pa je narasla na 5,7 mrd EUR. Oblikovane oslabitve in rezervacije so dosegle 2,9 mrd EUR oziroma 5,9% razvrščenih terjatev bank. Kakovost naložb bank je najslabša v sektorju nefinančnih podjetij in se še poslabšuje: v prvih devetih mesecih leta 2011 se je delež terjatev z zamudami nad 90 dni povečal za 6,3 odstotne točke, na 18,6%. Poslabšuje se tudi kakovost terjatev do skupine obrtnikov ter do tujcev. Kakovost portfelja se najhitreje poslabšuje velikim domačim bankam, pri bankah v večinski tuji lasti pa se je poslabševanje ustalilo.

Povečano dohodkovno tveganje se je do oktobra odrazilo v obliki izgube bančnega sistema pred obdavčitvijo v višini 124 mio EUR. Ob zmanjševanju neto obrestnih prihodkov je bilo za posolvanje z izgubo ključno povečanje stroškov oslabitev in rezervacij za 39% glede na primerljivo obdobje v 2010.

Dohodkovno tveganje narašča tudi zaradi zmanjševanja obsega kreditiranja. Krčenje posojil nebančnemu sektorju je do oktobra znašalo -649 mio EUR, medletna rast pa -2,4%. Na zmanjševanje kreditiranja so na strani povpraševanja po posojilih vplivali zaostrovanje evropske dolžniške krize, poslabšanje bonitetnih ocen in višji stroški financiranja, upočasnjevanje gospodarske rasti v Sloveniji in njenih najpomembnejših gospodarskih partnericah, slabe razmere v nekaterih dejavnostih, razmeroma visoka zadolženost sektorja podjetij, plačilna nedisciplina, neugodne razmere na trgu dela ter zmanjševanje vrednosti in likvidnosti še razpoložljivega premoženja primerne za zastavo pri najemanju posojil. Na strani ponudbe kreditno aktivnost omejujejo nižji obseg virov, visoki stroški financiranja, primerjalno z evroobmočjem nižja kapitalska ustreznost bank ter poslabševanje kakovosti kreditnega portfelja. Zmanjševanje kreditiranja povečuje dohodkovno tveganje bank, ker bi lahko predvsem z novimi kakovostnimi posojili povečevale prihodke in obenem zaustavljale trend slabšanja kakovosti kreditnega portfelja. V specifičnih slovenskih razmerah, ko nedonosna posojila zaradi dolgotrajnih postopkov razmeroma dolgo časa ostajajo med razvrščenimi terjatvami, negativni vpliv zmanjševanja obsega kreditiranja s časom hitro narašča, kazalniki kakovosti kreditnega portfelja pa dolgo časa ostajajo slabi. Naraščanje oslabitev in slab poslovni rezultat bank je mogoče pričakovati tudi leta 2012, zato z generiranjem notranjega kapitala bank ne bo mogoče rekapitalizirati v zadostni meri.

Razlike v obrestnih merah slovenskih bank in bank evroobmočja so dodatni element tveganja povezanega z nizko kreditno aktivnostjo in dohodkovnim tveganjem. Obrestne mere slovenskih bank za posojila podjetjem do 1 mio EUR so bile konec septembra 2011 1,7 odstotne točke višje od povprečja obrestnih mer bank evroobmočja. Razlika v obrestnih merah se lahko kot potencialno tveganje realizira na dva načina. Prvič, v primeru preobrata v kreditni aktivnosti se bo v sektorju nefinančnih podjetij z dodatnim zadolževanjem zmanjšala konkurenčnost zaradi naraščanja deleža relativno dražjih dolžniških virov. Drugič, za banke v Sloveniji je razlika v obrestnih merah eden od ključnih razlogov možnega izgubljanja najboljših komitentov. Financiranje podjetij iz tujine narašča, podjetja se zadolžujejo predvsem pri tujih partnerjih in tujih finančnih institucijah, kar zmanjšuje potencialni dohodek bank v Sloveniji.

Tveganje refinanciranja se je povečalo. Delež obveznosti do tujine, ki bankam zapadejo v obdobju do enega leta, se je med oktobrom 2010 in oktobrom 2011 povečal s 23,3% na 31% ob tem, da so se pogoji financiranja bank na mednarodnih grosističnih trgih zaostri. Domačim bankam so obrestne mere za posojila v tujini do oktobra porasle v povprečju za 0,3 odstotne točke, na 1,9 odstotne točke nad euriborjem, bankam v večinski tuji lasti pa na 0,8 odstotne točke pribitka nad euriborjem. Na višje stroške financiranja bosta tudi leta 2012 vplivali znižanje bonitetnih ocen jeseni 2011 in povečanje zahtevanih donosnosti državnih obveznic. V obdobju do enega leta do oktobra 2012 bankam zapade 1,8 mrd EUR vlog države, oziroma več kot polovica vseh vlog države. Prirast vlog nebančnega sektorja bo zaradi nespodbudnih gospodarskih razmer tudi v letu 2012 ostal nizek. Pri tem lahko tekmovanje bank za vloge z višanjem

obrestnih mer negativno vpliva na stroške financiranja in otežuje upravljanje z likvidnostjo, obenem pa povzroča le prehajanje vlog med bankami in ne vpliva na povečevanje vlog na ravni bančnega sistema.

Evrosistem je bankam evroobmočja proti koncu leta 2011 začel zmanjševati tveganje refinanciranja z ugodnimi dolgoročnimi operacijami refinanciranja. Obveznosti slovenskega bančnega sistema do Evrosistema so se do začetka decembra 2011 povečale na 0,83 mrd EU, ob le 25% izkoriščanju sklada finančnega premoženja primerne za zastavo operacij pri ECB. Zaradi obsega neizkoriščenega sklada tovrstni viri Evrosistema tudi za slovenske banke ostajajo pomemben nevtralizator tveganja refinanciranja v prihodnje, a z dvema možnima omejitvama: vrednost neizkoriščenega sklada je med bankami različna in hkrati v primeru povečanih potreb omejena, obenem pa je vrednost sklada odvisna od sprememb bonitetnih ocen.

Obrestno tveganje, merjeno s povečanjem razlike med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer se je rahlo povečalo, na 2,9 meseca; banke so bolj izpostavljene zvišanju obrestnih mer. Izpostavljenost se je povečala predvsem v segmentu od treh mesecev do enega leta, zmanjšala pa v segmentu od enega do dveh let. Relativno najbolj občutljive na zvišanje obrestnih mer so majhne domače banke. Tveganje bi se realiziralo v primeru naraščanja premije za tveganje zaradi zaostrovanja dolžniške krize v evroobmočju in posledično zvišanja tržnih obrestnih mer. Obenem se je izpostavljenost bank dvigu obrestnih mer precej povečala zaradi povečanja kumulativne obrestne vrzeli na segmentu do enega leta za 2,3 mrd EUR, na -5,1 mrd EUR. Kar 2 mrd EUR povečanja je bilo koncentriranega pri velikih domačih bankah, najpomembnejša razloga pa sta bila na pasivi približevanje datuma zapadlosti izdanih vrednostnih papirjev v letu 2009 za 1,5 mrd EUR ter na aktivni zmanjšanje naložb v dolžniške vrednostne papirje za 360 mio EUR. Izpostavljenost bank dvigu obrestnih mer na segmentu do dveh let ostaja razmeroma visoka.

Likvidnostno tveganje, merjeno s količnikom prvega razreda likvidnostne lestvice ostaja zmerno in primerljivo z lanskim. Količnik likvidnostne lestvice prvega razreda je bil do konca novembra 2011 le malo višji kot v primerljivem obdobju leto prej, so se pa povečale razlike med bankami v višini likvidnostnega količnika. Nato je ob spremenjeni metodologiji izračunavanja na začetku oktobra količnik prvega razreda ostal pod lanskim povprečjem pri vseh skupinah bank. Omenjeni spremembi sta zelo omejeni, tako da bančni sistem še naprej ohranja primerno raven likvidnosti, višjo kot leta 2008.

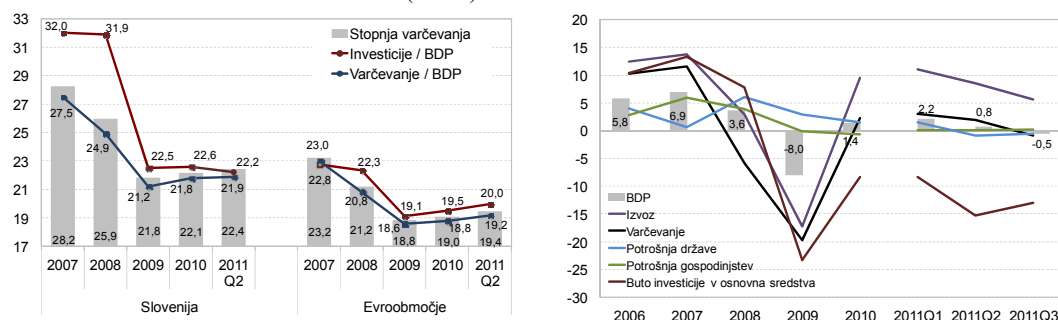
Kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sistema se je do septembra povečala na 12,1%, količnik temeljnega kapitala pa na 9,9%. Kakovost strukture kapitala bančnega sistema se je izboljšala, regulatorni kapital se je povečal, kapitalske zahteve pa zmanjšale; posledično je presežek regulatornega kapitala nad kapitalskimi zahtevami narasel na 33,8%. Ta ocena pa se spremeni ob upoštevanju slabšanja kakovosti kreditnega portfelja, zmanjševanja obsega kreditiranja in slabega poslovnega rezultata, relativno boljše solventnost primerljivih bank v evroobmočju ter uvajanja strožjih kapitalskih zahtev na ravni EU v letu 2012. Izziv za lastnike bank torej ostaja ustaviti trende naraščanja tveganj in dokapitalizirati banke v poslovnem okolju evroobmočja, kjer se bo povpraševanje po kapitalu močno povečalo.

1 MEDSEKTORSKE FINANČNE TERJATVE IN OBVEZNOSTI

Naraščanje gospodarske rasti leta 2010 se je v prvi polovici leta 2011 ustavilo. Po napovedih¹ so se pričakovanja glede gospodarskega okrevanja močno znižala, kar je vplivalo na poslovne odločitve realnega in finančnega sektorja ter obnašanje prebivalstva. V tretjem četrtletju je medletna realna rast BDP znašala -0,5%. Delež investicij v BDP se je še znižal in dosegel najnižjo raven v obdobju finančne krize. Stopnja varčevanja se je nekoliko povečala in je v primerjavi s povprečjem ostalih držav evroobmočja višja. Kljub temu je še vedno petino manjša kot pred krizo in ostaja ovira za povečanje gospodarske rasti v Sloveniji.

Stopnja varčevanja in delež investicij v BDP ostajata na nizkih ravneh zaradi upočasnitve gospodarskega okrevanja.

Slika 1.1: Stopnja varčevanja v odstotkih,² delež investicij in varčevanja v odstotkih BDP (levo) ter letne stopnje rasti nekaterih makroekonomskih agregatov v stalnih cenah v odstotkih (desno)

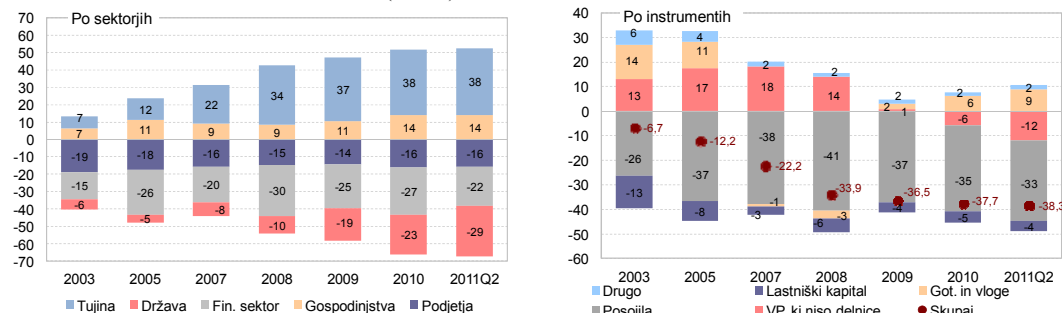

Opomba: Podatki za prva tri četrtletja 2011 predstavljajo medletne četrtletne stopnje rasti.

Vir: Banka Slovenije, SURS, ECB

Kljub zmanjšanju razlike med deležem investicij in varčevanja v BDP, so se neto finančne obveznosti Slovenije do tujine v prvi polovici leta 2011 povečale za 0,6 odstotne točke na 38,3% BDP. Razlog za to so bile izdaje državnih vrednostnih papirjev³, ob hkratnem neto odplačevanju obveznosti bank do tujine.

Slika 1.2: Neto finančno stanje do tujine po sektorjih in neto finančno stanje tujine do slovenskega gospodarstva (levo) ter neto finančno stanje do tujine po finančnih instrumentih (desno) v odstotkih BDP

Opomba: Finančni sektor ne vključuje centralne banke, medtem ko je odnos do tujine predstavljen za celotno domače gospodarstvo.

Vir: Banka Slovenije

Izpostavljenost tveganju refinanciranja na ravni narodnega gospodarstva se je povečala zaradi nekoliko povečanih neto obveznosti do tujine, poslabšanih razmer na mednarodnih finančnih trgih ter znižanja bonitetnih ocen Republike Slovenije in nekaterih bank

Izpostavljenost tveganjem na mednarodnih trgih se je povečala zaradi porasta neto obveznosti do tujine, zaostrenih pogojev na trgih ter znižanj bonitetnih ocen države in nekaterih bank.

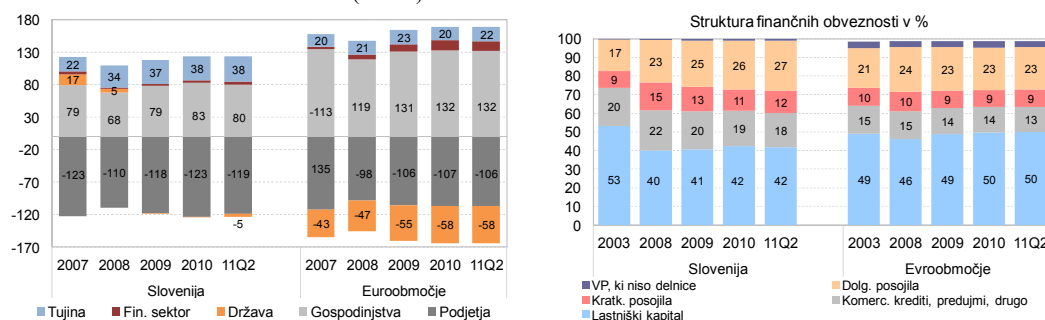
¹ Napovedi makroekonomskih spremenljivk iz Poročila o cenovni stabilnosti, oktober 2011, Banka Slovenije.

² Stopnja varčevanja je indikator, izračunan iz sektorskih računov, in pomeni delež bruto varčevanja v bruto razpoložljivem dohodku. Poleg sredstev za zaposlene in socialnih prejemkov vključuje bruto poslovni presežek proizvodnje, druge tekoče transferje (npr. odškodnine iz neživiljenjskih zavarovanj, dohodke od lastnine, kot so obresti, razdeljeni dohodek družb), ne vključuje pa vrednostnih sprememb oziroma kapitalskih dobičkov.

³ V letu 2011 je bila januarja izdana 10-letna in marca 15-letna državna obveznica, obe v vrednosti 1,5 mrd EUR. Poleg teh je bilo tudi nekaj izdaj kratkoročnih vrednostnih papirjev.

septembra in oktobra.⁴ Breme servisiranja dolga države in bank narašča z naraščanjem pribitkov za tveganje na obrestne mere. Zahtevana donosnost za slovensko 10-letno obveznico je novembra preseгла 7%. Višji stroški financiranja se bodo verjetno odrazili pri prihodnjih izdajah vrednostnih papirjev države. V začetku leta 2012 zapade za več kot 1 mrd EUR obveznosti, ki jih bo država večinoma nadomestila z viri pridobljenimi z izdajo 18-mesečne zakladne menice v začetku decembra, katere zahtevan donos je znašal 3,99%. Pritiski na povišanje stroškov financiranja se postopoma prenašajo na bančni sektor, vendar bodo zmernejši zaradi povečanega obsega virov financiranja ECB. Vpliv na podjetja in gospodinjstva bo precejšen zaradi omejenih virov za kreditno dejavnost.

Slika 1.3: Neto finančna pozicija posameznih gospodarskih sektorjev (levo) v odstotkih BDP ter struktura finančnih obveznosti nefinančnih podjetij (desno) v %

Vir: Banka Slovenije, Eurostat

Neto negativna finančna pozicija sektorja podjetij v Sloveniji je kljub zmanjšanju večja kot v evroobmočju.

Struktura neto finančnih pozicij posameznih sektorjev gospodarstva se je v prvi polovici 2011 le malo spremenila. Presežek sektorja gospodinjstev se je znižal, predvsem zaradi znižanja vrednosti vrednostnih papirjev v lasti gospodinjstev, nižji pa je bil tudi prirast vlog pri bankah. Negativni finančni poziciji imata sektor podjetij in država. Država je svoje obveznosti povečala z izdajo vrednostnih papirjev. Zmanjšanje obveznosti sektorja podjetij leta 2011 je posledica padca vrednosti delnic in drugega lastniškega kapitala ter nižjega obsega medpodjetniškega financiranja, predvsem preko komercialnih kreditov med domačimi podjetji. Kljub temu so relativne finančne obveznosti sektorja podjetij bolj negativne kot v povprečju evroobmočja.

V strukturi finančnih obveznosti podjetij narašča delež kratkoročnih in dolgoročnih posojil v celotnih obveznostih ter pada delež komercialnih kreditov zaradi zniževanja gospodarske aktivnosti, domačega povpraševanja ter pomanjkanja likvidnosti. Delež lastniškega kapitala v vseh finančnih obveznostih podjetij se ne spreminja in ostaja nižji, kot v evroobmočju.

⁴ Bonitetna agencija Moody's je 26.9.2011 znižala bonitetno oceno Republike Slovenije (RS) iz Aa2 na Aa3 in jo uvrstila v pregled za možno nadaljnje znižanje bonitetne ocene. Hkrati je na enako raven znižala bonitetno oceno SID banke in obveznice NLB in Abanke z jamstvom države. Pri tem je štiri banke (NLB, NKBM, Abanka in SID) uvrstila v ponovno oceno (rating under review). Naknadno je 9.11.2011 sporočila, da bo enako kot državi znižala še bonitetno oceno evroobveznic Factor banke z jamstvom države. Bonitetna agencija Fitch je 28.9.2011 znižala bonitetno oceno RS iz AA na AA- z negativnim izgledom. Dan kasneje je bonitetno oceno znižala sedmim bankam (NLB, NKBM, Abanka, Gorenjska banka, Banka Celje, Probanka in Banka Koper). Bonitetna agencija Standard&Poor's je 19.10.2011 znižala bonitetno oceno RS iz AA na AA-. Ob tem je za eno stopnjo na oceno AA- znižala še bonitetno oceno Deželne banke (DBS).

2 OCENA BANK O POVPRASEVANJU PO POSOJILIH TER KREDITNIH STANDARDIH V SLOVENIJI IN EVROOBMOČJU⁵

Posojila podjetjem

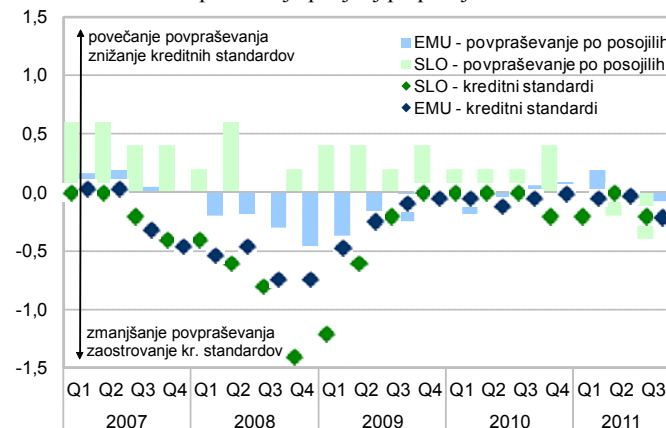
Anketni podatki kreditne aktivnosti slovenskih bank na osnovi metodologije ECB kažejo, da se je povpraševanje podjetij po posojilih v prvih treh četrtletjih leta 2011 zmanjševalo. V tretjem četrtletju, ko je bilo zmanjšanje največje, je po mnenju bank na to vplivalo zmanjšano povpraševanje velikih podjetij ter zmanjšano povpraševanje po dolgoročnih posojilih. Med možnimi razlogi zmanjšanja povpraševanja so bili v drugem in tretjem četrtletju posamično izbrani drugi viri financiranja podjetij, vključno s posojili konkurenčnih bank, ter nizke investicije v osnovna sredstva. Vendar pa odgovori niso bili enoznačni. V nekaj primerih so bila v prvi polovici leta na posameznih segmentih povpraševanja poročana povečanja za namen prestrukturiranja dolga ter za financiranje zaloga in obratnega kapitala.

Kreditni standardi⁶ za posojila podjetjem so se sicer zaostri v prvem in tretjem četrtletju leta 2011, a v bistveno manjši meri kot v obdobju zaostrovanja v letih 2008 in 2009. V prvem polletju je bilo rahlo zaostrovanje usmerjeno na velika podjetja, medtem ko so v tretjem četrtletju banke navajale nizko kapitalsko pozicijo, otežen dostop do financiranja, konkurenco drugih bank ter pričakovanja povezana s panogo ali gospodarsko aktivnostjo. V vseh treh četrtletjih so nekatere banke poročale o zaostrovanju posojilnih pogojev, predvsem marž na bolj tvegana posojila ter povečanih zahtev pri zavarovanju posojil.

Zmanjševanje povpraševanja po posojilih podjetij je bilo največje v tretjem četrtletju leta 2011.

Rahla zaostritev kreditnih standardov in posojilnih pogojev leta 2011 je bila bistveno nižja kot leta 2008 in 2009.

Slika 2.1: Povpraševanje podjetij po posojilih in kreditni standardi

Vir: ECB, Banka Slovenije

Posojila gospodinjstvom

Povpraševanje gospodinjstev po stanovanjskih posojilih se je v letu 2011 zmanjšalo. Med razlogi največjega zmanjšanja povpraševanja po stanovanjskih posojilih v zadnjih dveh letih in pol so banke navajale povečano nezaupanje potrošnikov in uporabo drugih virov financiranja. Za razliko od bank v evroobmočju slovenske banke niso zaostrovale kreditnih standardov za stanovanjska posojila. Razlika je posebej opazna v tretjem četrtletju, ko so banke v evroobmočju močno zaostriale kreditne standarde in poročale o opaznem zmanjšanju povpraševanja po stanovanjskih posojilih.

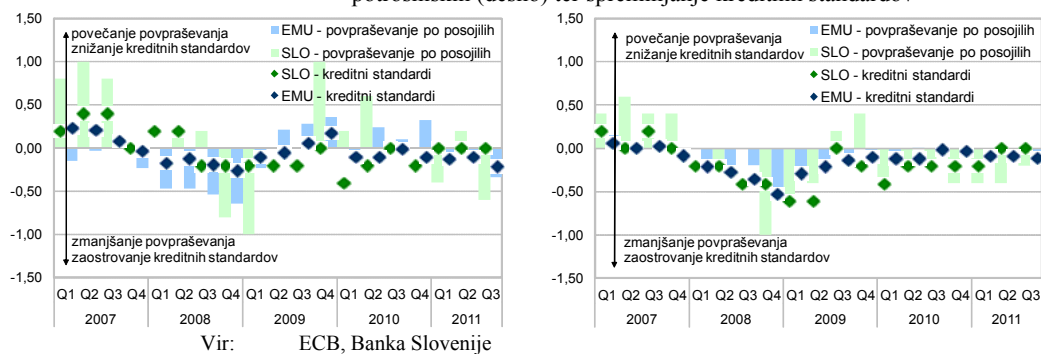
Povpraševanje po potrošniških posojilih se je ravno tako zmanjševalo. Kreditni standardi odobravanja potrošniških posojil se niso bistveno spremenili, vendar so se rahlo zvišale marže za bolj tvegana posojila.

Povpraševanje po stanovanjskih posojilih se je v Sloveniji in evroobmočju izraziteje zmanjšalo v tretjem četrtletju leta 2011.

⁵ V anketi sodeluje 5 slovenskih bank. Zaradi metodoloških omejitev neposredna primerjava rezultatov med Slovenijo in celotnim evroobmočjem ni vedno povsem ustrezna, vsebinski sklepi pa so manj trdni kot pri kvantitativnih analizah.

⁶ Kreditni standardi so definirani kot notranje smernice ali kriteriji, ki odražajo posojilno politiko banke. Posojilni pogoji so konkretne pogodbene obveznosti oz. elementi dogovora med banko in posojilojemalcem (marža, neobrestni stroški, obseg posojil, zahtevano zavarovanje, posojilne klavzule ter ročnost posojil).

Slika 2.2: Povpraševanje gospodinjstev po stanovanjskih posojilih (levo) in potrošniških (desno) ter spreminjanje kreditnih standardov

3 SPREMINJANJE STRUKTURE BILANCE STANJA BANK

3.1 Dejavniki vpliva na zmanjšanje bilančne vsote

V letu 2011 se je nadaljevalo v začetku leta 2010 začeto zmanjševanje bilančne vsote bančnega sistema. Konec oktobra 2011 je medletna rast bilančne vsote znašala -1,9%. Obseg bilančne vsote se je v prvih desetih mesecih leta zmanjšal za 728 mio EUR. Zniževanje rasti bilančne vsote še naprej sovпада z zniževanjem rasti posojil in zmanjševanjem vrednostnih papirjev ter razdolževanjem bank na grosističnih trgih.

Tabela 3.1: Bilanca stanja bančnega sistema 2009, 2010 in oktobra 2011

	Stanje			prirast na	rast na	medletna
	2009	2010	okt.2011	dec.2010	dec.2010	rast
	stanja v mio EUR			v mio EUR		rasti v %
Aktiva						
Denar v blagajni in stanje na računih pri CB	1.454	1.121	1.175	54	4,8	44,8
Posojila	39.618	39.265	38.985	-280	-0,7	-1,1
bankam	5.708	4.815	5.184	369	7,7	7,9
nebančnemu sektorju	33.910	34.450	33.801	-649	-1,9	-2,4
od tega:						
od tega nefinančnim družbam	20.165	19.766	19.193	-574	-2,9	-4,7
gospodinjstvom	7.886	8.646	8.845	199	2,3	4,0
državi	735	1.162	1.154	-8	-0,7	6,7
drugim fin. organizacijam	2.719	2.584	2.360	-224	-8,7	-8,5
Finančna sredstva/vrednostni papirji	8.876	8.274	7.592	-681	-8,2	-12,0
Ostalo	1.665	1.660	1.839	179	10,8	8,9
Pasiva						
Finančne obvl. do Evrosistema	2.100	581	810	229	39,4	-25,2
Obveznosti do bank	15.933	15.213	13.672	-1.542	-10,1	-8,6
od tega do tujih bank	13.024	11.721	10.315	-1.406	-12,0	-12,9
Obvl. do neban. sekt.(vloge)	23.570	23.509	24.236	727	3,1	3,7
od tega do nefinančnih družb	3.825	4.035	3.900	-134	-3,3	0,8
do gospodinjstev	13.801	14.292	14.460	168	1,2	2,4
do države	3.990	3.030	3.463	433	14,3	9,2
do drugih fin. organizacij	1.124	1.282	1.558	277	21,6	17,1
Dolžniški vrednostni papirji	3.435	4.498	4.121	-377	-8,4	-6,9
Podrejene obveznosti	1.550	1.585	1.547	-37	-2,4	-3,1
Kapital	4.295	4.118	4.295	177	4,3	-0,1
Drugo	729	815	911	96	11,8	9,6
Bilančna vsota	51.612	50.319	49.591	-728	-1,4	-1,9

Vir: Banka Slovenije

Razdolževanje bank v tujini je do konca oktobra z 1,4 mrd EUR za 0,2 mrd EUR presegalo lanskega. Preko izdanih vrednostnih papirjev so se banke v istem obdobju razdolžile za 0,38 mrd EUR, medtem ko so se leto prej v enakem obdobju zadolžile za slabo milijardo EUR. Tako je skupna neto razdolžitve bank na grosističnih trgih do konca oktobra z 1,78 mrd EUR za 1,59 mrd EUR presegla razdolžitve v enakem obdobju leto prej. K zmernemu povečanju vlog nebančnega sektorja so prispevale predvsem vloge države. Neto povečanje vlog gospodinjstev je bilo nizko in odraža zaostrene razmere na trgu dela ter upošasneno rast dohodka gospodinjstev. Jeseni so banke povečale zadolženost pri ECB.

Posojila nebančnemu sektorju so se do konca oktobra zmanjšala za 649 mio EUR, predvsem zaradi zmanjšanja posojil nefinančnim družbam, za 574 mio EUR in drugim finančnim organizacijam, za 224 mio EUR. Rast posojil gospodinjstvom se umirja. Neto povečanje tovrstnih kreditov je leta 2011 do konca oktobra znašalo le tretjino primerljive vrednosti leto prej.

Na zmanjšanje bilančne vsote v letu 2011 je najbolj vplivalo nadaljevanje razdolževanja bank na grosističnih trgih.

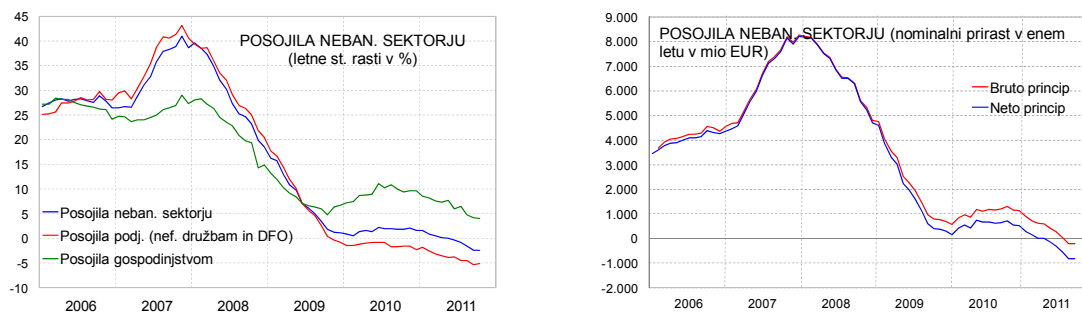
Zmanjšanje posojil v letu 2011 je predvsem rezultat znižanja posojil nefinančnim družbam.

3.2 Zastoj kreditiranja in spremembe strukture naložb bank

Medletni prirast posojil nebančnemu sektorju je oktobra 2011 znašal -830 mio EUR, medletna rast pa -2,4%.

Potem, ko se je rast posojil nebančnemu sektorju v letu 2010 začela naraščati, se je položaj v letu 2011 ponovno zaostрил. Prvič po osamosvojitvi Slovenije se obseg posojil krči. Letni prirast posojil nebančnemu sektorju je bil od junija dalje negativen in je v oktobru znašal medletno -830 mio EUR. Tudi po bruto principu, brez upoštevanja oslabitev, je bil medletni nominalni prirast posojil od septembra dalje negativen in je znašal v oktobru -220 mio EUR glede na oktober 2010. Medletna rast posojil nebančnemu sektorju je bila tako -2,4%.

Slika 3.1: Medletne stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju in posameznim segmentom v odstotkih (levo) in nominalni prirast posojil nebančnemu sektorju po bruto in neto (z upoštevanjem oslabitev) principu v mio EUR (desno)

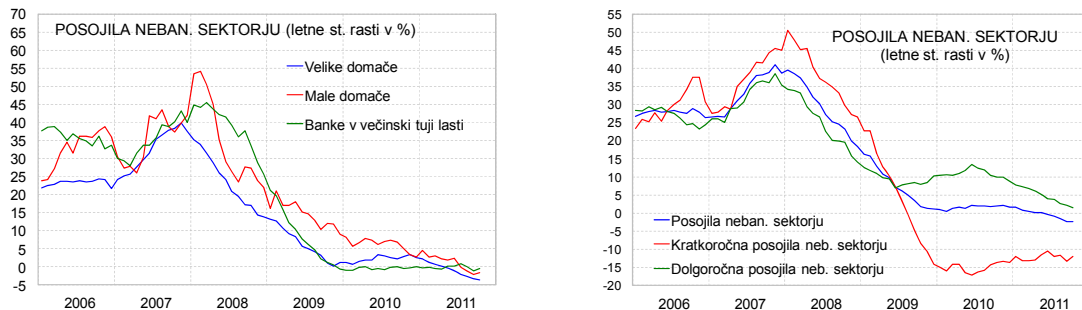

Vir: Banka Slovenije

Medletna rast kratkoročnih posojil je oktobra 2011 znašala -12%.

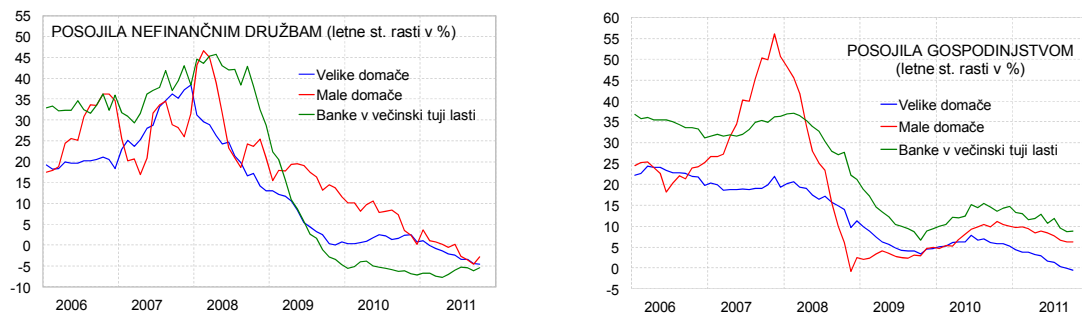
Glede na ročnost se je zmanjšal predvsem obseg kratkoročnih posojil nebančnemu sektorju, medletna rast v oktobru 2011 je znašala -12%. Medletna rast dolgoročnih posojil se upočasnjuje, vendar je še pozitivna. V oktobru je znašala 1,5%.

Slika 3.2: Medletne stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju po skupinah bank (levo) in po ročnosti (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Slika 3.3: Medletne stopnje rasti posojil nefinančnim družbam (levo) in gospodinjstvom (desno) po skupinah bank v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Najbolj se je zmanjšal obseg posojil nefinančnim družbam in drugim finančnim organizacijam.

Krči se zlasti obseg posojil nefinančnim družbam in drugim finančnim organizacijam. Medletna rast posojil nefinančnim družbam je v oktobru znašala -4,7% in posojil drugim finančnim organizacijam -8,5%. Rast posojil gospodinjstvom je skromna, vendar s 4% precej višja kot rast posojil celotnemu nebančnemu sektorju in nefinančnim družbam.

Po skupinah bank je upad posojil nebančnemu sektorju največji pri velikih domačih bankah, medletna rast je znašala -3,7%. Pri velikih domačih bankah se je zmanjšal tako obseg posojil nefinančnim družbam kot gospodinjstvom. Majhne domače banke in banke v večinski tuji lasti so kreditno aktivnost preusmerile od podjetij k gospodinjstvom. Rast posojil gospodinjstvom je bila oktobra pri majhnih domačih bankah 6,2% in pri bankah v večinski tuji lasti 8,9%. Krčenje posojil nefinančnim družbam je bilo z -2,9% najnižje pri majhnih domačih bankah.

Dolžniška kriza evroobmočja in njene posledice vplivajo na manjše povpraševanje in nižjo ponudbo posojil nebančnemu sektorju. Hkrati je kriza veliko očitneje razkrila težave slovenskega gospodarstva in bančnega sektorja, kot bi se to zgodilo v ugodnejših gospodarskih razmerah.

S širjenjem dolžniške krize se poslabšujejo bonitetne ocene držav, tudi Slovenije (RS) in bank. Poslabševanje bonitetnih ocen se najprej pokaže v naraščanju zahtevanih donosnosti na izdane dolžniške vrednostne papirje⁷ in se nato prenese v višje stroške zadolževanja bank in podjetij. Visoki pribitki na referenčne obrestne mere omejujejo povpraševanje podjetij po posojilih⁸. Obseg projektov, ki lahko zagotovijo zadostno donosnost za pokrivanje visokih stroškov virov financiranja, se zmanjšuje.

S širjenjem posledic krize v realno gospodarstvo se upočasnjuje gospodarska rast v Sloveniji in v njenih glavnih trgovinskih partnericah. Trend novih naročil je zastal, ni investicij, novih gradbenih del, zmanjšal se je obseg gradbenih dovoljenj, na nepremičninskem trgu se ponovno zmanjšuje obseg transakcij⁹. Čeprav vzročno posledična zveza ni enoznačna in teče v obe smeri, se v neugodnih in negotovih (makroekonomskih) razmerah povpraševanje po posojilih močno zmanjša.

Visoka zadolženost in finančni vzvod podjetij¹⁰ zmanjšujejo njihovo sposobnost servisiranja obstoječega dolga in zmanjšujejo kreditno sposobnost podjetij za najetje novih posojil. Neugodne makroekonomske razmere in razmah plačilne nediscipline podjetjem onemogočajo načrtovanje predvidljivih denarnih tokov v prihodnje, s čimer se njihovo povpraševanje po posojilih še dodatno zmanjšuje.

Zaradi slabih razmer v gospodarstvu in omejene rasti podjetij ta manj zaposlujejo, brezposelnost še narašča, hkrati je rast plač omejena. Zato je manjše tudi povpraševanje gospodinjstev po posojilih.

Na povpraševanje in ponudbo posojil neugodno vpliva zniževanje vrednosti premoženja oziroma njegova manjša likvidnost. Zmanjšala se je vrednost in likvidnost nepremičnin in vrednostnih papirjev. Posojilojemalci imajo zato manj premoženja, ki ga lahko zastavijo za posojilo, kar zmanjšuje njihovo kreditno sposobnost. Hkrati banke težje unovčujejo zaseženo premoženje, oziroma pri obstoječih poslih zahtevajo dodatna zavarovanja.

Rast posojil nebančnemu sektorju je omejena tudi na strani ponudbe. Ključni razlogi so štirje. Prvič, omejen obseg virov. Mednarodni finančni trgi so v krču zaradi nezaupanja med bankami. Banke le delno obnavljajo zapadle obveznosti, tako da je obseg virov za financiranje kreditne rasti manjši. Virov je manj tudi zaradi nizke rasti vlog nebančnega

Po skupinah bank je upad obsega posojil največji pri velikih domačih bankah.

Omejeno je tako povpraševanje kot tudi ponudba posojil.

Razlogi manjšega povpraševanja po posojilih:

**1. evropska dolžniška kriza,
2. slabše bonitetne ocene in
višji stroški financiranja,**

**3. makroekonomske razmere,
4. razmere v gradbeništvu,**

**5. visoka zadolženost
podjetij,**

6. plačilna nedisciplina,

**7. neugodne razmere na
trgu dela - manjše
povpraševanje po
posojilih gospodinjstev,
8. zmanjšanje vrednosti in
likvidnosti premoženja
primerne za zastavo
pri najetju posojil.**

**Ponudbo posojil omejujejo
manjši obseg in visoki
stroški virov, nizka
kapitalska ustreznost in
poslabševanje kakovosti
kreditnega portfelja.**

⁷ Pribitek 2-letnih državnih obveznic nad primerljivo nemško se je v letu 2011 za Slovenijo povečal s 37 bazičnih točk konec leta 2010, na 294 bazičnih točk konec oktobra 2011. Samo v novembru se je nato več kot podvojil in najvišjo vrednost dosegel 14. novembra, ko je znašal 650 bazičnih točk. Do 25. novembra se je znižal za 103 bazične točke na 547 bazičnih točk, medtem ko je znašala donosnost 5,93%. Podobno gibanje, le z manjšim odklonom, opredeljuje tudi gibanje pribitka na 10 letne državne obveznice. Pribitek se je od konca leta 2010, ko je znašal 122 bazičnih točk, do konca novembra 2011 povečal na 508 bazičnih točk. Zahtevana donosnost za 10 letno državno obveznico je v novembru presegla 7%, 25. novembra je znašala 7,34%.

⁸ Za nova kratkoročna posojila podjetjem je znašal pribitek nad EURIBOR v oktobru 3,7 odstotne točke in za dolgoročna posojila 3,5 odstotne točke. Oba pribitka sta za 0,2 odstotne točke višja kot konec leta 2010. Obrestna mera pri novih posojilih podjetjem vezanih na EURIBOR je v oktobru znašala 5,4%. Razmiki med obrestnimi merami za posojila podjetjem v Sloveniji in v evroobmočju se zmanjšujejo, vendar predvsem zaradi naraščanja obrestnih mer v tujini.

⁹ V tretjem četrtletju se je BDP v primerjavi s tretjim četrtletjem 2010 zmanjšal za 0,5%. V prvih devetih mesecih v primerjavi z enakim obdobjem 2010 je znašala gospodarska rast 0,8%, obseg gradbenih del je bil manjši za 27,2%, število gradbenih dovoljenj za 6%, glede na površino za 14%, obseg transakcij s starimi stanovanji pa je bil manjši za 10,5%.

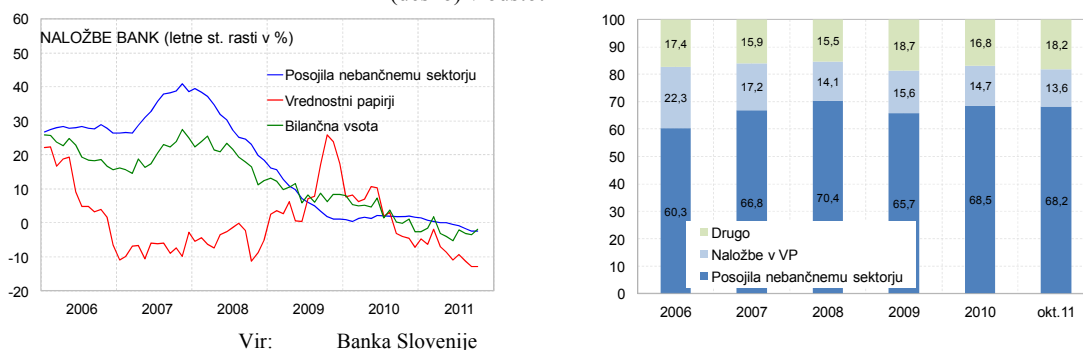
¹⁰ Finančni vzvod, kot razmerje med dolžniškim in lastniškim kapitalom je znašal sredi leta 2011 139,3 in je bil za 2,5 višji kot konec leta 2010.

sektorja¹¹. Drugič, visoki stroški financiranja. Zaradi zaostrovanja dolžniške krize ter poslabševanja bonitetnih ocen države in bank rastejo zahtevane donosnosti za izdane vrednostne papirje. Povečuje se premija za tveganje v obliki višjih pribitkov nad referenčno obrestno mero. Tretjič, kapitalska ustreznost osnovnega temeljnega kapitala slovenskega bančnega sistema je nižja od povprečja EU in pri enajstih bankah ne dosega 9%. Ta vrednost se na ravni EU vzpostavlja kot merilo zadostne kapitalske ustreznosti. Sposobnost lastnikov bank zagotoviti dodaten kapital je v neugodnih gospodarskih razmerah manjša. Banke zmanjšujejo finančni vzvod z zmanjševanjem obsega in tveganosti poslovanja. Zato se usmerjajo na posojila gospodinjstvom in državi, kjer so uteži tveganosti nižje. Četrto, banke omejujejo kreditno rast tudi zaradi poslabševanja kakovosti obstoječega kreditnega portfelja, ki kapital obremenjuje s povečevanjem uteži tveganosti in višjimi stroški oslabitev, ki imajo preko poslovnega rezultata negativen učinek na kapital.

Racioniranje bank se kaže v kreditnih standardih in pogojih, presežnem povpraševanju in večjem toku financiranja iz tujine.

Banke selektivno kreditirajo nefinančne družbe. To se odraža v zaostrenih kreditnih standardih in kreditnih pogojih. Banke ohranjajo visoke pribitke na referenčne obrestne mere, ki so višji kot v evroobmočju¹². Hkrati omejujejo izpostavljenost do posameznih gospodarskih panog, vendar ne nujno v skladu z razmerami v posameznih panogah. Izstopa predvsem visoka rast razvrščenih terjatev do gradbeništva, ki je septembra 2011 znašala 3% medletno in na drugi strani negativna, -2,1%, rast razvrščenih terjatev do predelovalnih dejavnosti.¹³ Anketa izvedena med podjetji kaže, da se stopnja presežnega povpraševanja po posojilih povečuje. Deloma gre lahko za povpraševanje podjetij, ki niso zadosti kreditno sposobna in poskušajo posojilo pridobiti pri več bankah. Vendar se hkrati povečuje število ponudb bank, ki jih podjetja zavrnejo zaradi prezahtevnih pogojev oziroma neugodne cene. Povečuje se tudi letni tok financiranja nefinančnih družb iz tujine, ki dosegata podoben obseg kot pred zaostrovanjem finančne krize in je na ravni konca leta 2009. Z izgubljanjem tega dela komitentov slovenski bančni sistem zamuja priložnost za izboljšanje kakovosti kreditnega portfelja in povečanje prihodkov.

Slika 3.4: Medletne stopnje rasti naložb bank (levo) in deleži v bilančni vsoti (desno) v odstotkih

Delež dolžniških vrednostnih papirjev v bilanci stanja se je znižal na 13,3% in je bistveno nižji od evropskega povprečja.

Še bolj kot posojila nebančnemu sektorju banke zmanjšujejo obseg naložb v vrednostne papirje. Ta je bil v oktobru 2011 glede na konec leta 2010 manjši za 681 mio EUR, medletna rast je znašala -12,0%. Najbolj se je zmanjšal obseg finančnih sredstev namenjenih trgovanju, kjer je medletna rast znašala -35,6%. S pozitivno rastjo v višini 5,7% so se povečevala le finančna sredstva v posesti do zapadlosti. Obseg dolžniških vrednostnih papirjev se je do konca oktobra 2011 zmanjšal za 570 mio EUR na 6,6 mrd EUR, kar predstavlja 13,3% bilančne vsote oziroma 1 odstotno točko manj kot konec leta 2010¹⁴. Delež bistveno odstopa od deležev po velikosti primerljivih bank v EU. Konec leta 2010 je znašal delež dolžniških vrednostnih papirjev v bilančni vsoti srednje velikih bank EU 17,1% in pri majhnih bankah 18,6%.

¹¹ Medletna rast obveznosti do tujih bank znaša v oktobru -13,4%, obveznosti iz izdanih vrednostnih papirjev -6,9% in rast vlog nebančnega sektorja 3,7%.

¹² Razmik med obrestnimi merami za posojila podjetjem v Sloveniji in v evroobmočju je po podatkih za september v razponu med 1,7 in 2,1 odstotne točke.

¹³ Najnižje medletne stopnje rasti razvrščenih terjatev do posameznih panog dosegajo banke pri panogah informacije in komunikacije -8,6%, trgovina -3,6%, predelovalne dejavnosti -2,1%, medtem ko so medletna rasti najvišje pri panogah elektrika, plin in voda 5,1%, gradbeništvo 3% in kmetijstvo 2%.

¹⁴ Delež naložb v vse vrednostne papirje v strukturi bilance stanja se je v desetih mesecih znižal za 1,1 odstotne točke na 13,6%.

3.3 Primerjava obrestnih mer med skupinami slovenskih bank in bankami evroobmočja

Aktivne obrestne mere za podjetja

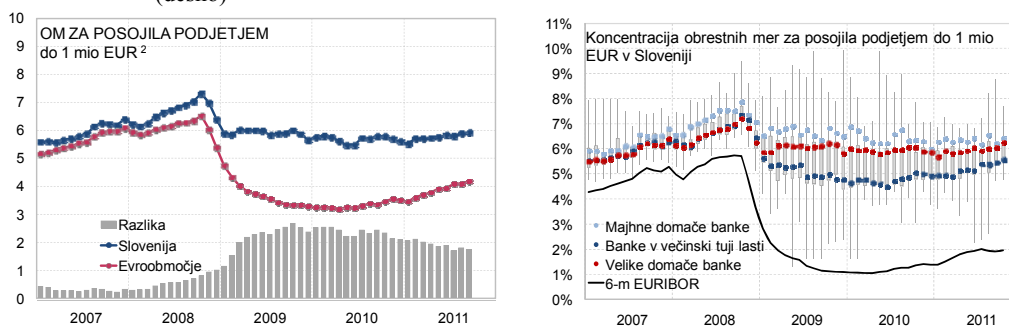
Obrestne mere slovenskih bank so bile konec septembra za posojila podjetjem do 1 mio EUR v povprečju še vedno za 1,7 odstotne točke višje od povprečja bank evroobmočja, vendar se je razlika v letu 2011 zmanjšala za 0,4 odstotne točke. Razlika za posojila podjetjem nad 1 mio EUR se je v omenjenem obdobju zmanjšala za enako vrednost, na 2,1 odstotne točke. Trend zniževanja razlik med obrestnimi merami med Slovenijo in evroobmočjem traja od začetka leta 2010 kot posledica rasti obrestnih mer evroobmočja. Banke v večinski tuji lasti imajo nižje obrestne mere kot domače banke, vendar se je razlika letos v povprečju zmanjšala. Obrestne mere majhnih domačih bank ostajajo relativno najvišje, medtem ko je bila razlika med veliki domačimi bankami in bankami v večinski tuji lasti v segmentu posojil podjetjem nad 1 mio EUR konec oktobra 2011 najmanjša od konca leta 2008 in je znašala zgolj 0,2 odstotni točki. Razlogov za razlike v obrestnih merah med posameznimi skupinami bank in do bank evroobmočja je več.

Obrestne mere slovenskih bank za posojila podjetjem so v povprečju višje od bank evroobmočja, vendar se je razlika v letu 2011 zmanjšala.

1) V času visoke gospodarske rasti so slovenske banke prevzemale višja tveganja, ki jih niso v zadostni meri upoštevale pri izračunu premije za tveganje, zato so bile posojilne obrestne mere podjetij posledično nižje. Zaradi znatnega poslabšanja kakovosti kreditnega portfelja kot posledice gospodarske krize so potrebe po oblikovanju oslabitev zelo narasle. To v veliki meri vpliva na poslovni izid in tudi zato se domače banke ne odločajo za tolikšno znižanje aktivnih obrestnih mer kot banke evroobmočja. Takšno ravnanje vpliva na višje stroške financiranja podjetij, kar v kriznih razmerah negativno vpliva na konkurenčnost in nižjo gospodarsko aktivnost sicer že prezadolženih podjetij.

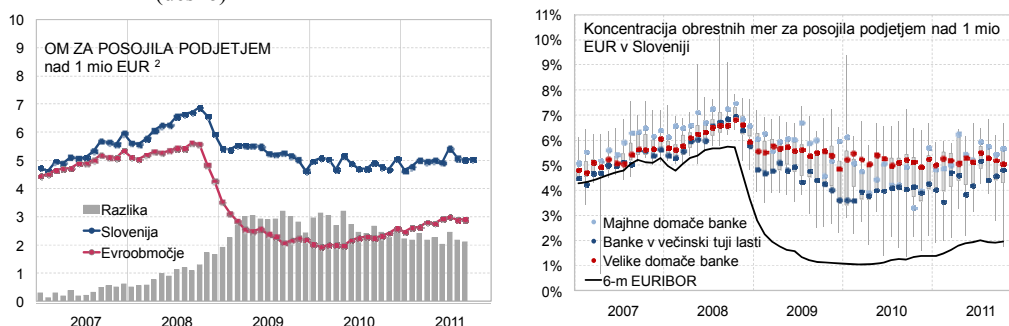
Preohlapni kreditni pogoji v predkriznem času bankam preprečujejo preveliko znižanje posojilnih obrestnih mer podjetij.

Slika 3.5: Obrestne mere za posojila podjetjem do 1 mio EUR v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

Vir: Banka Slovenije

Slika 3.6: Obrestne mere za posojila podjetjem nad 1 mio EUR v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

Vir: Banka Slovenije

2) Stroški financiranja bank v večinski domači lasti v tujini naraščajo od sredine leta 2008. Slovenske banke glede na večje banke evroobmočja, zaradi zaostrovanja dolžniške krize, težje dostopajo do virov na mednarodnem trgu. Ker so se razmere na finančnih trgih v tretjem četrtletju leta 2011 precej poslabšale, so se stroški financiranja bank v večinski tuji lasti konec oktobra 2011 povsem približali domačim bankam. Domače banke

Viri financiranja slovenskih bank so v povprečju dražji kot za banke evroobmočja.

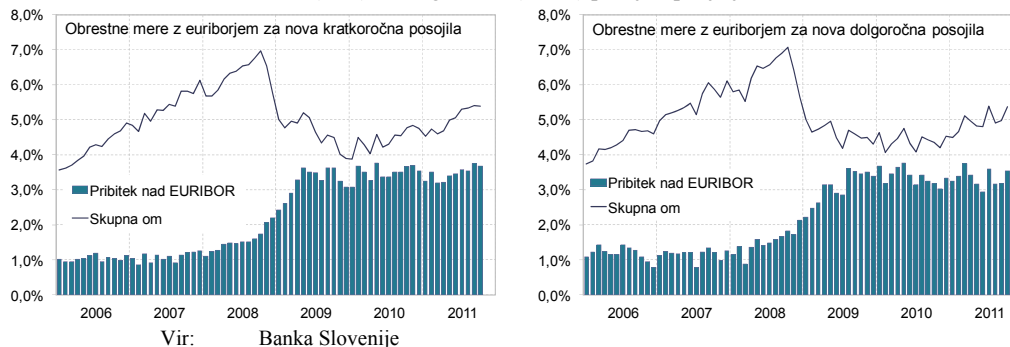
poskušajo zaradi omejene dostopnosti virov v tujini povečati predvsem vloge nebančnega sektorja. Enako poskušajo tudi banke v večinski tuji lasti, saj se je dostopnost do virov matičnih bank zaradi njihovih lastnih težav pri dostopanju do virov precej zmanjšala. Domače banke so od konca leta 2010 do konca oktobra 2011 uspele povečati vloge nebančnega sektorja za samo 78 mio EUR, medtem ko so banke v večinski tuji lasti zbrale 652 mio EUR. To lahko delno pojasnimo s povečano aktivnostjo trženja bank v večinski tuji lasti. Avstrijska centralna banka je novembra 2011 priporočila njihovim sistemskim bankam, da naj bi bilo razmerje med novimi posojili in depoziti 1,1 na vseh trgih, kjer poslujejo. Poleg tega so dolgoročne vloge, kot pomemben vir financiranja domačih bank, v Sloveniji dražje kakor v evroobmočju.

3) Slovenske banke so stroškovno manj učinkovite, saj je konec leta 2010 po podatkih ECB znašalo razmerje operativnih stroškov na bilančno vsoto 1,8%, kar je 0,1 odstotne točke več od povprečja evroobmočja. Omenjeni kazalnik se je glede na konec leta 2008 izboljšal za 0,1 odstotne točke tako v Sloveniji kot tudi v evroobmočju.

Banke so zaradi povečanega tveganja pričele podjetjem zaračunavati precej višje pribitke glede na obdobje pred krizo.

4) Slovenska podjetja so relativno bolj zadolžena od povprečja podjetij evroobmočja, kar zmanjšuje njihovo kreditno sposobnost. Banke so zaradi povečanega tveganja pričele podjetjem zaračunavati precej višje pribitke glede na obdobje pred krizo. Poleg tega so pričele projekte in komitente ocenjevati bolj konzervativno. Pribitki se od sredine leta 2009 niso spremenili in so konec oktobra 2011 v povprečju znašali 3,6 odstotne točke. Hkrati so se obrestne mere zaradi rasti referenčnih obrestnih mer postopno povečevale.

Slika 3.7: Pribitki nad euribor in skupna obrestna mera za nove posle za kratkoročna (levo) in dolgoročna (desno) posojila podjetjem v odstotkih

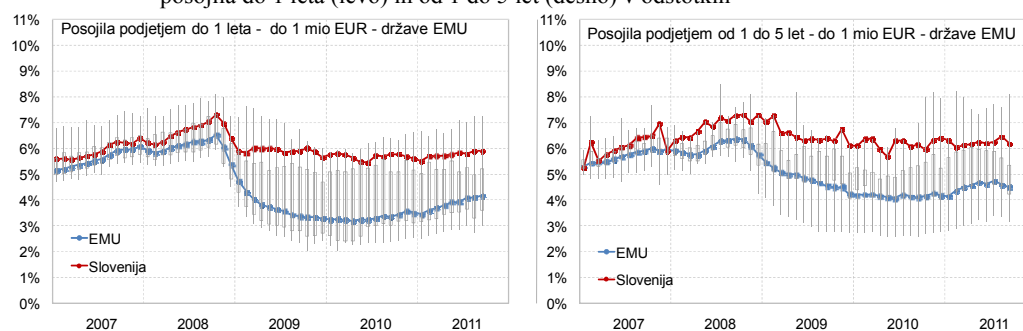

5) Razlog za višje pribitke na podjetniška posojila slovenskih bank so tudi dolgi in dragi stečajni postopki v Sloveniji, kar zmanjšuje odstotek poplačila terjatev bank. Poleg tega so zelo oteženi in dolgotrajni tudi postopki prodaje delnic in lastniških deležev, ki so jih banke zasegle zaradi unovčitve zavarovanj. Nizko povpraševanje, kot posledica neugodnih gospodarskih razmer, je eden od razlogov za takšno stanje.

Dolgoročna obrestna mera podjetij je za 1,7 odstotne točke višja od povprečja evroobmočja.

V letu 2011 se obrestne mere slovenskih bank nahajajo v zgornjem kvartilu najvišjih obrestnih mer. Upoštevajoč posojila do 1 mio EUR, je konec septembra 2011 znašal razpon med najnižjimi in najvišjimi obrestnimi merami različnih držav 4,2 odstotne točke. Obrestne mere slovenskih bank so za državo z najvišjimi obrestnimi merami zaostajale za 1,3 odstotne točke. Pri posojilih daljše ročnosti, od 1 do 5 let, je bil razpon še večji in je znašal 4,9 odstotne točke. Slovenske banke s 6,2% dolgoročno obrestno mero zaostajajo za državo z najvišjimi obrestnimi merami za skoraj 2 odstotni točki, vendar presegajo povprečje evroobmočja za 1,7 odstotne točke. Financiranje z bančnimi posojili je v Sloveniji prevladujoč način financiranja podjetij, zato so obrestne mere pomemben element konkurenčnosti. Obstaja možnost, da bodo večja uspešnejša podjetja pričela pospešeno iskati posojila v tujini.

Slika 3.8: Razpršenost obrestnih mer za posojila podjetjem držav evroobmočja za posojila do 1 leta (levo) in od 1 do 5 let (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

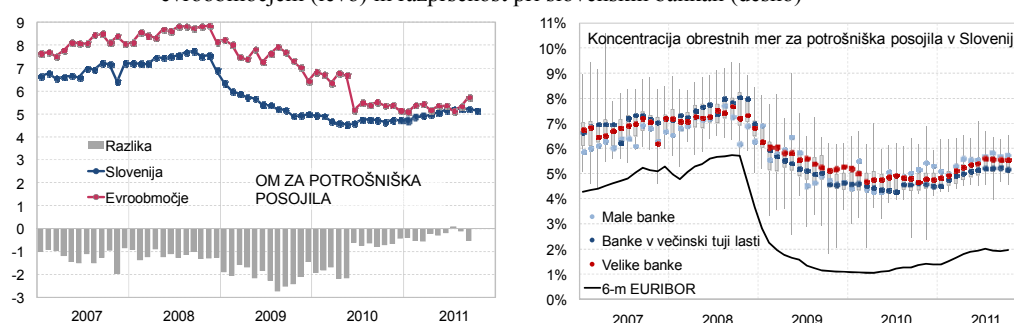
Aktivne obrestne mere za gospodinjstva

Pri posojilih gospodinjstvom je razmik med obrestnimi merami slovenskih bank in bank evroobmočja manjši. Pri potrošniških posojilih so imele slovenske banke v preteklih letih nižje obrestne mere kot banke evroobmočja, medtem ko so se v letu 2011 skoraj povsem izenačile pri okoli 5,2%. Pri stanovanjskih posojilih se razlika med obrestnimi merami slovenskih bank in evroobmočjem od sredine leta 2009 ohranja na ravni 0,5 odstotne točke.

Obrestne mere potrošniških posojil v Sloveniji in v evroobmočju so skoraj enake.

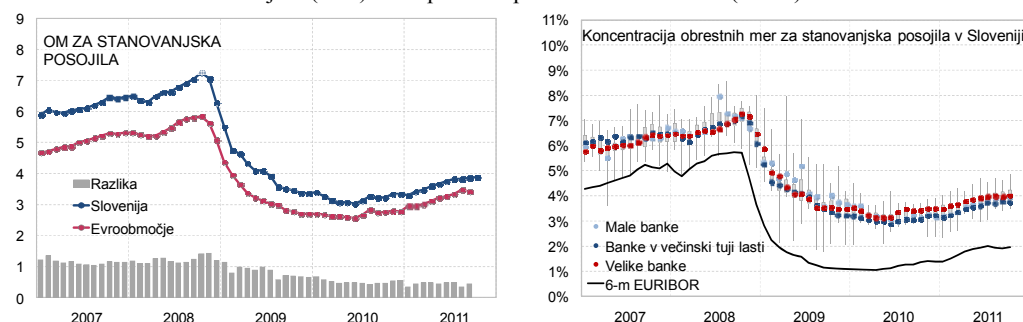
Pri kreditiranju gospodinjstev so tudi razlike med obrestnimi merami slovenskih bank manjše. Distribucija je veliko bolj zgoščena kot pri posojilih podjetjem. Še posebej to velja za stanovanjska posojila, kjer je bila oktobra 2011 razlika med bankama z najvišjo in najnižjo obrestno mero 1,4 odstotne točke. Med skupinami bank imajo banke v večinski tuji lasti za 0,2 odstotne točke nižje obrestne mere za stanovanjska posojila kot velike in majhne domače banke, zato tudi ne preseneča njihova višja kreditna aktivnost.

Slika 3.9: Obrestne mere za potrošniška posojila v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

Vir: Banka Slovenije

Slika 3.10: Obrestne mere za stanovanjska posojila v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

Vir: Banka Slovenije

Pasivne obrestne mere

Struktura vlog nebančnega sektorja se je v finančni krizi zelo spremenila. Dolgoročne vloge so v letu 2008 predstavljale v povprečju samo 10% vseh vlog, medtem ko je njihov

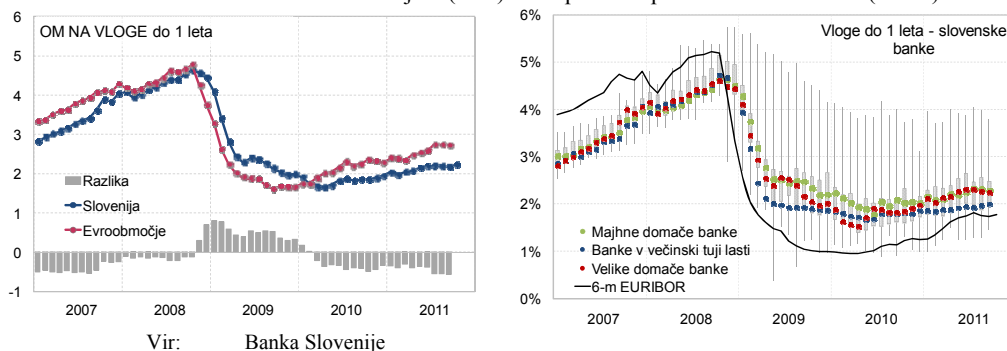
Obrestne mere dolgoročnih vlog gospodinjstev so bile konec oktobra 2011 za 1,8 o. t. višje od kratkoročnih.

delež konec oktobra 2011 ob upoštevanju originalne zapadlosti znašal skoraj 33%. Pri tem so gospodinjstva predstavljala 60% vlog nebančnega sektorja, od tega je bilo 30% vlog dolgoročnih. Delež dolgoročnih vlog gospodinjstev je ob upoštevanju preostale zapadlosti precej nižji, 5,6%, vendar se postopno zvišuje. Vzrok za spreminjanje strukture ročnosti vlog so višje obrestne mere dolgoročnih vlog, ki so bile konec oktobra 2011 pri gospodinjstvih za 1,8 odstotne točke višje od kratkoročnih. Težave bank v Sloveniji z dostopnostjo do dolgoročnih virov v tujini so pripomogle k temu, da so obrestne mere gospodinjstev za vloge nad 1 leto od začetka leta 2010 višje od bank v evroobmočju za eno odstotno točko. Na ta način banke poskušajo vzpodbuditi varčevanje daljših ročnosti. Obrestne mere za vloge do 1 leta pa ostajajo nižje od evroobmočja za približno 0,6 odstotne točko.

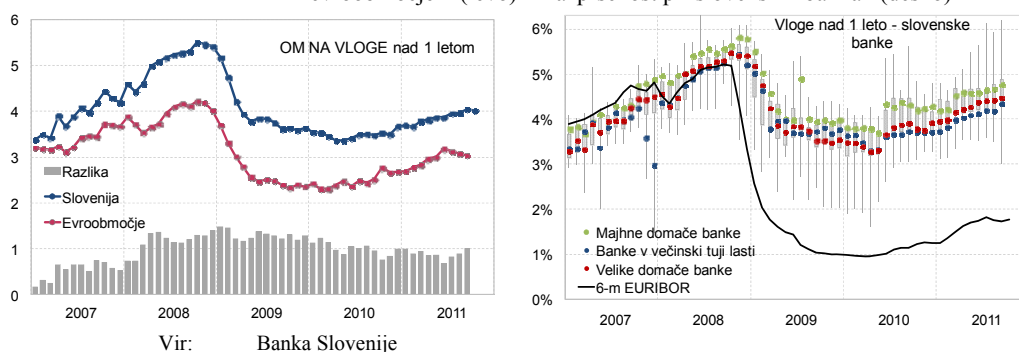
Povečanje razpršenosti obrestnih mer za dolgoročne vloge je odraz zaostrenega tekmovanja bank za dolgoročne vire financiranja.

Razmik med bankami z najnižjo in najvišjo obrestno mero pri vlogah gospodinjstev do 1 leta ostaja letos v povprečju z 2,6 odstotne točke še naprej visok, kar je približno dvakrat več kot od povprečja v letih 2007 in 2008. Pri vlogah nad 1 leto se je razmik med najnižjo in najvišjo obrestno mero v tretjem četrtletju izrazil povečal, na 2,7 odstotne točke. Povečanje razpršenosti obrestnih mer za dolgoročne vloge je odraz zaostrenega tekmovanja bank za dolgoročne vire financiranja na domačem trgu vlog. Zvišujejo se zlasti obrestne mere četrtega kvartila bank, kar lahko vnese v bančni sistem dodatno nestabilnost ob prehajanju vlog komitentov, ki se najbolj odzivajo na spremembe obrestnih mer. To bo bankam povzročalo dodatno negotovost pri upravljanju virov in likvidnosti, ne da bi prispevalo k bistvenemu povečanju celotnega obsega vlog. Majhne domače banke so gospodinjstvom za vloge do 1 leta in za vloge nad 1 letom ponujale relativno najvišje obrestne mere, medtem ko so banke v večinski tuji lasti ponujale najnižje.

Slika 3.11: Obrestne mere za vloge gospodinjstev do 1 leta v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

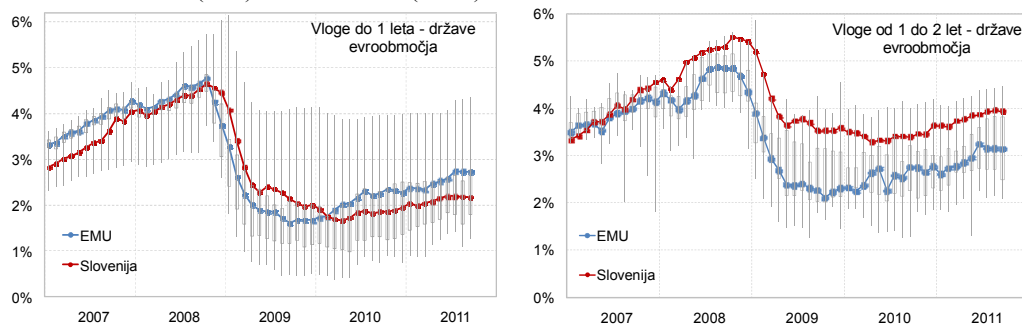
Slika 3.12: Obrestne mere za vloge gospodinjstev nad 1 leto v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

Višje obrestne mere v letu 2011 niso vplivale na večje varčevanje gospodinjstev v domačih bankah.

Kljub višjim obrestnim meram je bil prirast vlog gospodinjstev pri domačih bankah v letu 2011 manjši kot pri bankah v večinski tuji lasti. Vloge bank v večinski tuji lasti so se do konca oktobra 2011 povečale za 140 mio EUR, medtem ko so se pri domačih bankah povečale za zgolj 28 mio EUR. Razmerje je bilo še v letu 2010 približno izravnano. V letošnjem letu obrestne mere niso bile edini dejavnik prehajanja vlog. Verjetno se mu je pridružila tudi skrb za varnost in zaupanje ter dejstvo, da so posojilne obrestne mere pri bankah v večinski tuji lasti nižje. Banke namreč v večini primerov pogojujejo odobritev posojila s prenosom poslovanja oziroma se komitenti za to odločijo sami. V preteklem obdobju so najvišje rasti stanovanjskih posojil dosegale ravno banke v večinski tuji lasti.

Slika 3.13: Razpršenost obrestnih mer vlog gospodinjstev držav evroobmočja do 1 leta (levo) in od 1 do 2 let (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Razmik med najvišjo in najnižjo obrestno mero za vloge gospodinjstev do 2 let v evroobmočju se zmanjšuje, vendar je še vedno več kot 2-krat višji kot pred krizo. Konec septembra 2011 je razmik za vloge do enega leta znašal 3,1 odstotne točke, kar je 0,9 odstotne točke več kot pri vlogah od 1 do 2 let. Slovenske banke se pri vlogah do 1 leta nahajajo v tretjem kvartilu, medtem ko so pri vlogah od 1 do 2 let v zadnjem, najvišjem kvartilu. Najvišje obrestne mere za vloge gospodinjstev imajo na Cipru, Grčiji in na Portugalskem. Višina obrestnih mer vlog po državah evroobmočja je tako odraz finančnih težav, s katerimi se soočajo, kar povzroča odlive finančnih sredstev.

3.4 Viri financiranja bank

Leta 2011 se je nadaljeval proces razdolževanja bank v tujini. Medletna rast obveznosti do tujih bank je oktobra 2011 znašala -13%, rast obveznosti iz izdanih vrednostnih papirjev pa -7,9%. Do konca oktobra so se banke v tujini razdolžile za 1,4 mrd, na osnovi izdanih vrednostnih papirjev pa za 0,38 mrd EUR. Financiranje preko ECB se je po zapadlosti tretje ponudbe 12-mesečne ODR ob koncu leta 2010, v letu 2011 še znižalo. Ponovno se je pričelo povečevati novembra, ko je bila bankam ponujena prva 12-mesečna operacija dolgoročne refinanciranja v 2011.

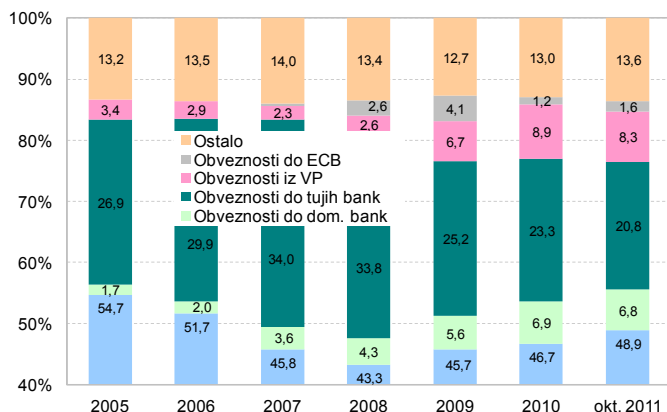
Proces razdolževanja bank v tujini se je leta 2011 nadaljeval.

Vloge nebančnega sektorja so oktobra 2011 rasle z 3,7% medletno, vloge gospodinjstev pa z le 2,4%. K povečanju vlog nebančnega sektorja za 0,7 mrd EUR v prvih desetih mesecih 2011 so največ, 0,43 mrd, prispevale vloge države. Neto povečanje vlog gospodinjstev v enakem obdobju je znašalo le 168 mio EUR in je bilo najnižje v zadnjih letih.

Pri vlogah gospodinjstev je bila opazna stagnacija vlog pri domačih bankah ter prehod vlog nefinančnih družb od skupine velikih domačih bank k bankam v večinski tuji lasti. Razloga prehajanja komitentov bank ne pojasnjujejo le razlike v obrestnih merah za vloge ampak tudi drugi dejavniki, kot je razpršitev vlog.

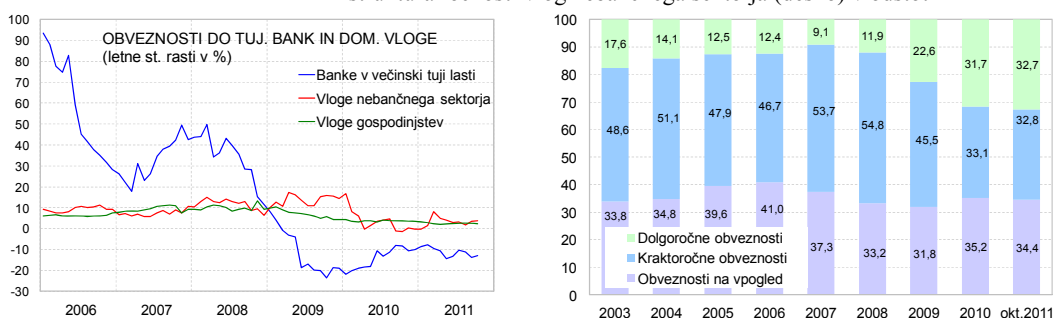
Tudi struktura ročnosti vlog gospodinjstev se je leta 2011 v primerjavi z letom 2010 manj spremenila. Delež dolgoročnih vlog gospodinjstev v strukturi stanja vlog se je do konca oktobra 2011 povečal za 2 odstotni točki na 30%. V letu 2011 je opazen podoben trend povečevanja vlog kot leto prej, kar je posledica višjih obrestnih mer za dolgoročne vloge. Kljub temu je potrebno upoštevati, da je delež dolgoročnih vlog glede na preostalo zapadlost bistveno nižji in znaša 5,6%. Ob skupnem povečanju vlog gospodinjstev za 168 mio EUR so se kratkoročne vloge zmanjšale za 345 mio EUR, dolgoročne vloge in vloge na vpogled pa povečale za 513 mio EUR; prve za 352 mio EUR, druge za 162 mio EUR. Delež kratkoročnih vlog gospodinjstev v vseh vlogah gospodinjstev se je posledično do konca oktobra znižal za 3,6 odstotne točke, na 27,9%

Slika 3.14: Struktura virov financiranja bank v %

Vir: Banka Slovenije

Slika 3.15: Medletne stopnje rasti virov financiranja bank v odstotkih (levo) ter struktura ročnosti vlog nebančnega sektorja (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Razlike v strukturi virov financiranja po posameznih skupinah bank

Pomen vlog v virih financiranja se povečuje klub njihovi nizki rasti.

Zaradi razdolževanja bank v tujini se spreminja pomen posameznih virov financiranja glede na lastništvo in velikost bank. Vloge nebančnega sektorja so oktobra 2011 pri velikih domačih bankah predstavljale 52% vseh obveznosti, pri majhnih domačih bankah pa 60%. Bankam v večinski tuji lasti narašča pomen vlog, saj se je v prvih desetih mesecih leta 2011 njihov delež v bilančni vsoti povečal za 4 odstotne točke. Veliko večino neto povečanja vlog gospodinjstev so realizirale banke v večinski tuji lasti. Kriza v zadnjih letih je prispevala tudi k zmanjšanju obveznosti do tujih bank pri skupini bank v večinski tuji lasti. Oktobra 2011 je ta vir predstavljal 43% bilančne vsote, oziroma za 9 odstotnih točk manj kot konec leta 2008. Pri skupini velikih domačih bank pa izstopa zmanjšanje grosističnih virov financiranja, t.j. obveznosti do tujih bank in izdanih vrednostnih papirjev, v tem obdobju. Iz slabe tretjine pred krizo so se ti viri do konca oktobra 2011 zmanjšali na četrtno bilančne vsote bank. Vloge gospodinjstev ostajajo najpomembnejše za domače banke, saj pri njih predstavljajo tretjino bilančne vsote in okrog 60% vseh vlog nebančnega sektorja. Zmanjševanje grosističnih virov financiranja in tekmovanje bank za vloge nebančnega sektorja lahko pričakujemo tudi v prihodnjem letu.

Tabela 3.2: Deleži posameznih oblik financiranja v bilančni vsoti po skupinah bank

(v %)	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj ban. sistem
Obveznosti do tujih bank				
2007	29,0	6,2	52,3	34,0
2008	27,7	6,8	52,3	33,8
2009	16,8	3,5	48,9	25,2
2010	15,0	1,7	47,8	23,3
2011 okt.	12,8	2,1	43,1	20,8
Vloge nebančnega sektorja				
2007	49,3	59,0	34,6	45,8
2008	47,8	56,7	31,1	43,3
2009	49,6	59,2	33,7	45,7
2010	49,8	60,3	36,0	46,7
2011 okt.	51,5	60,2	40,1	48,9
Vloge gospodinjstev				
2007	31,9	30,6	20,8	28,6
2008	32,0	30,6	18,6	27,7
2009	30,3	30,3	18,2	26,7
2010	31,4	31,7	20,9	28,4
2011 okt.	32,1	33,7	21,7	29,2
Izdani dolžniški vrednostni papirji				
2007	2,8	6,5	0,0	2,3
2008	3,5	6,4	0,0	2,6
2009	10,0	5,2	0,0	6,7
2010	13,2	7,8	0,0	8,9
2011 okt.	12,3	7,4	0,0	8,3
Obveznosti do Evrosistema				
2007	0,3	0,8	0,5	0,4
2008	2,1	3,0	3,3	2,6
2009	3,9	6,4	3,7	4,1
2010	0,9	3,1	1,2	1,2
2011 okt.	1,4	3,9	1,5	1,6

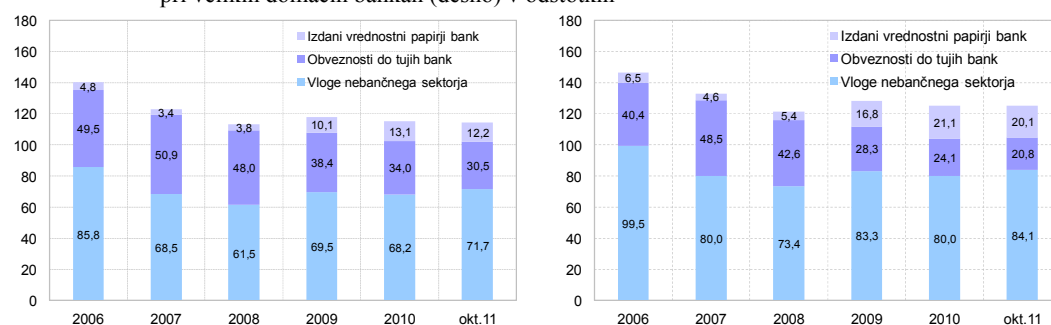
Vir: Banka Slovenije

Spreminjanje pokritosti posojil nebančnega sektorja z glavnimi viri financiranja

Do konca oktobra 2011 se je pokritost posojil nebančnega sektorja z vlogami nebančnega sektorja nekoliko izboljšala. K izboljšanju je ob sicer šibkem povečanju vlog prispevalo tudi zmanjšanje obsega posojil nebančnega sektorja. Pokritost posojil z obveznostmi do tujih bank se je zmanjšala na blizu 30%, medtem ko je pred krizo ta dosegala 50%.

Pokritost posojil z vlogami je bila oktobra 2011 nekoliko boljša kot konec leta 2010.

Slika 3.16: Pokritost posojil nebančnemu sektorju z viri v bančnem sistemu (levo) ter pri velikih domačih bankah (desno) v odstotkih

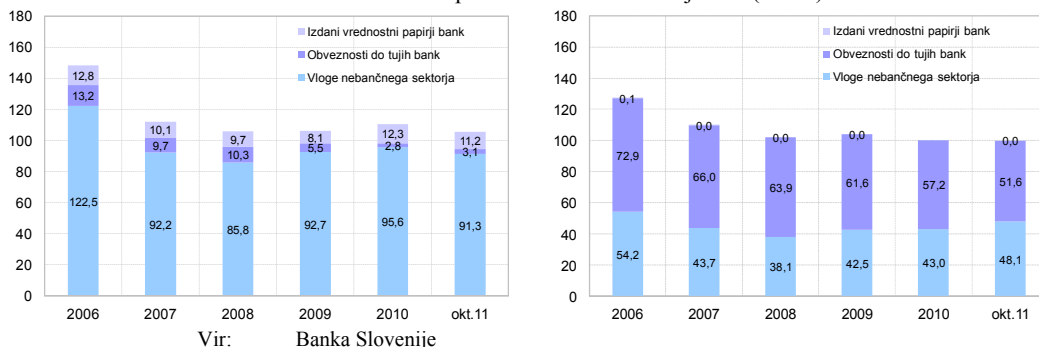

Vir: Banka Slovenije

Pokritost posojil z različnimi viri kaže na pomen posamezne oblike financiranja za različne skupine bank v preteklosti, saj se kljub spremenjenim okoliščinam na finančnih trgih ta razmerja zelo počasi spreminjajo. Pri velikih domačih bankah izstopa pokritost posojil z vlogami nebančnega sektorja, ki je konec oktobra znašala kar 84%. Podobno je bilo pri majhnih domačih bankah, kjer je tovrstna pokritost znašala 91%. Najnižjo pokritost posojil z vlogami nebančnega sektorja so z 52% imele banke v večinski tuji lasti. Pokritost posojil z izdanimi vrednostnimi papirji je konec oktobra 2011 pri skupini

velikih domačih bank znašala 20%, pri skupini majhnih domačih bank pa 11% in se v zadnjih mesecih ni bistveno spremenila.

Slika 3.17: Pokritost posojil nebančnemu sektorju z viri v pri majhnih domačih bankah ter pri bankah v večinski tuji lasti (desno) v odstotkih

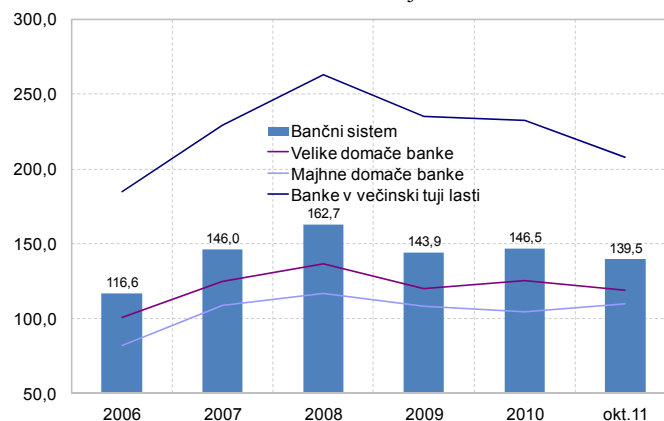

Vir: Banka Slovenije

Razmerje med posojili bank nebančnemu sektorju in vlogami nebančnega sektorja (Loan-to-Deposit Ratio)

Kazalnik, ki kaže razmerje med posojili nebančnemu sektorju in vlogami nebančnega sektorja odraža pomembnost virov bank, ki jih pridobijo od svojih komitentov za financiranje nebančnega sektorja s posojili. Povečanje tega kazalnika v letih pred krizo je odražalo povečevanje odvisnosti bank od razmer na finančnih trgih, saj so banke velik del posojilne aktivnosti financirale preko grosističnih trgov oziroma z najemanjem posojil in/ali izdajanjem vrednostnih papirjev. Nižja vrednost kazalnika odraža dolgoročno vzdržnost financiranja, ki je posledica izrazitejšega detajlističnega financiranja bank. To je značilno za domače banke, saj je bilo oktobra 2011 to razmerje pri skupini bank v večinski tuji lasti dvakrat višje kot pri domačih bankah. Vendar pa pri bankah v večinski tuji lasti opazen trend navzdol pomeni preusmerjanje na zbiranje vlog in je element povečevanja konkurence med bankami na tem področju.

Slika 3.18: Struktura virov financiranja bank v %

Vir: Banka Slovenije

3.5 Stroški financiranja bank

Zviševanje stroškov financiranja v letu 2011 je posledica zviševanja tržnih obrestnih mer.

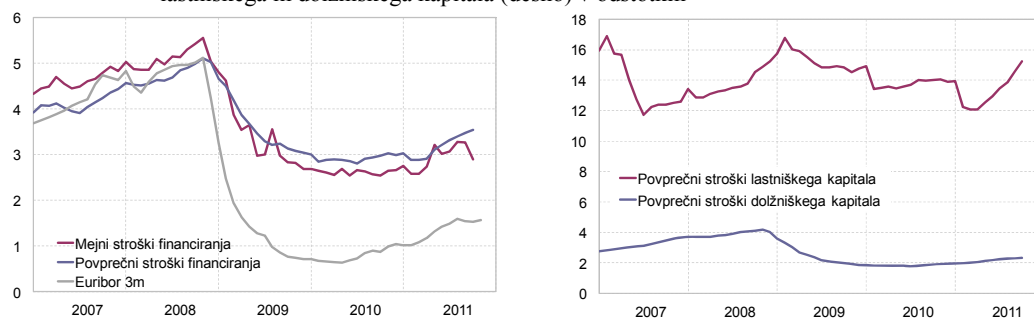
Povprečni stroški financiranja bank so v prvih devetih mesecih 2011 narasli za 0,5 odstotne točke na 3,6%. V primerjavi z najnižjo vrednostjo junija 2010 so bili septembra 2011 višji za 0,7 odstotne točke. Zviševanje stroškov financiranja je bilo še leta 2010 posledica zviševanja tržnih obrestnih mer in zviševanja deleža relativno dražjih virov financiranja¹⁵. Leta 2011 je na zviševanje vplivalo naraščanje tržnih obrestnih mer.

¹⁵ Viri financiranja bank upoštevani v izračunu so predstavljajo 93% bilančne vsote bank (september 2011). Stroški financiranja bank so izračunani pred davki. Stroški dolžniškega kapitala so ocenjeni na podlagi gibanja obrestnih mer za: vloge nebančnega sektorja, obveznosti do tujine (bank (kredit in vloge), ECB in ostalih sektorjev) in dolžniških vrednostnih papirjev (vključno s podrejenimi dolžniškimi vrednostnimi papirji). Stroški lastniškega kapitala so ocenjeni z dvostopenjskim modelom diskontiranja dividend za banke, katerih delnice kotirajo na LJSE.

V prvih desetih mesecih se je 3-mesečni EURIBOR povečal za 0,55 odstotne točke. Povečanje povprečnih stroškov financiranja je bilo tako skoraj enako povečanju obrestnih mer na finančnih trgih. Struktura virov financiranja se je sicer v letu 2011 rahlo izboljševala. Nekoliko se je znižal delež financiranja na grosističnih finančnih trgih v tujini. Hkrati se je zmanjšal delež virov ECB, kar je zviševalo stroške financiranja bank.

Po znižanju ključne obrestne mere ECB, 9. novembra 2011, so se obrestne mere na mednarodnih finančnih trgih nekoliko znižale. Prenehanje naraščanja tržnih obrestnih mer in predvideno nadomeščanje izdanih vrednostnih papirjev bank z viri pri ECB, bodo na ceno financiranja bank ugodno vplivali.

Slika 3.19: Povprečni in mejni stroški financiranja bank (levo) in povprečni stroški lastniškega in dolžniškega kapitala (desno) v odstotkih

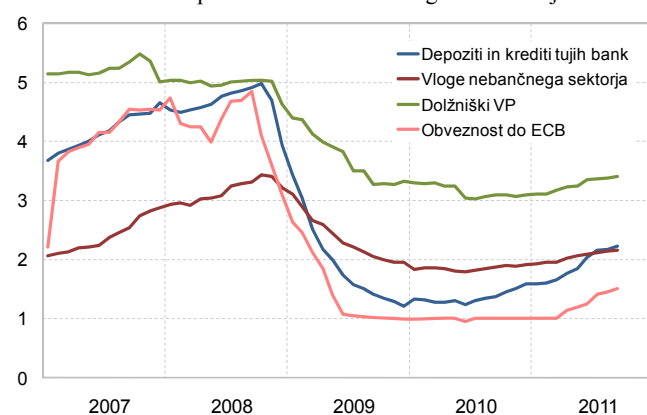

Vir: Banka Slovenije, LJSE

Lastniško financiranje je najdražje, njegova cena je septembra 2011 znašala 15,3%, v primerjavi z decembrom 2010 se je zvišala za 1,3 odstotne točke. Zvišanje je posledica znižanja cen delnic bank. V letu 2011 so zviševanju tržnih obrestnih mer sledile vse oblike dolžniškega financiranja. Izdani dolžniški vrednostni papirji ostajajo s 3,4% najdražji dolžniški vir financiranja. Sledijo jim vloge nebančnega sektorja z 2,2 %. Povprečni strošek financiranja bank v tujini se je v letu 2011 najbolj povečal, za 0,6 odstotne točke na 2,2%. Obrestna mera za obveznosti do tujih bank je tako pričela v tretjem četrtletju leta 2011 nekoliko presegati povprečen strošek financiranja bank z vlogami nebančnega sektorja. Cena virov Evrosistema se je septembra 2011 gibala na ravni 1,5%.

Med dolžniškimi viri financiranja je cena najbolj porasla obveznostim do tujih bank.

Slika 3.20: Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

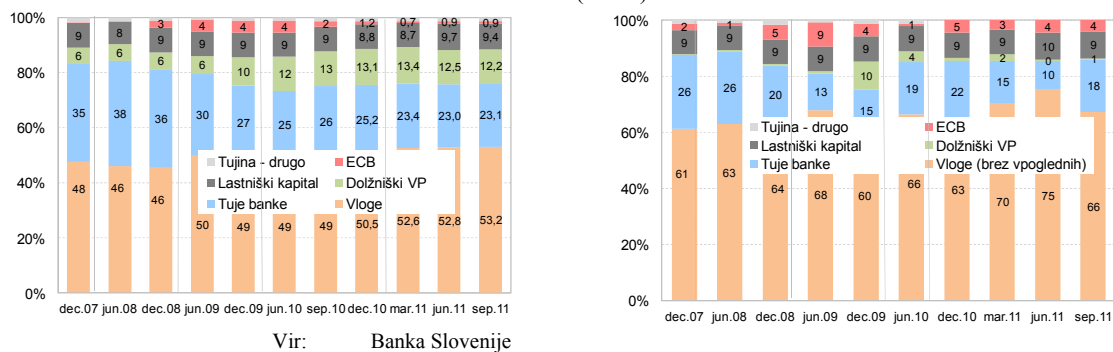
Večje slovenske banke so v prvih dveh letih krize nadomeščale izpad virov pri tujih bankah z izdajami dolžniških vrednostnih papirjev. V letu 2011 pa so se banke z izdajami vrednostnih papirjev, ki predstavljajo stroškovno najbolj neugoden vir financiranja, razdolžile. Razloga za to sta bila zaostrovanje razmer na finančnih trgih ter visoki stroški državne garancije.

Financiranje bank z izdajami vrednostnih papirjev se je v letu 2011 zmanjšalo.

Ob vse bolj šibkem varčevanju gospodinjstev, ki je posledica trajanja krize, bodo banke aktivneje tekmovalle pri pridobivanju vlog. Vztrajanje negotovih razmer v gospodarstvu sicer v zadnjem obdobju ni bistveno vplivalo na varčevanje. Vendar pa je pomemben dejavnik varčevanja nizka rast razpoložljivega dohodka, saj se lahko ob enakem ali celo zmanjšanem obsegu varčevanja, s hkratnim znižanjem razpoložljivega dohodka, stopnja varčevanja tudi poveča.

Banke si bodo konkurirale pri pridobivanju sredstev gospodinjstev.

Slika 3.21: Struktura stanj (levo) in tokov finančnih virov bank – polletna oz. četrtletna vsota (desno) v odstotkih

Razlike v stroških financiranja med skupinami bank¹⁶

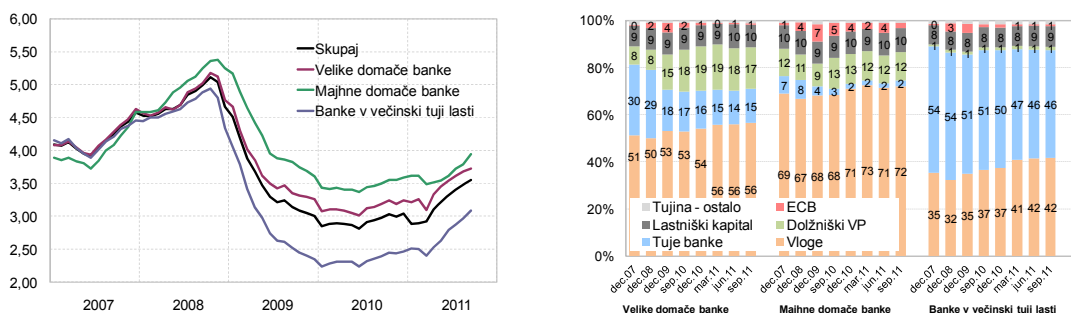
Banke v večinski tuji lasti imajo stroškovno najugodnejšo strukturo virov financiranja.

Najnižje povprečne stroške financiranja so imele septembra 2011 banke v večinski tuji lasti, 3,1%, sledile so jim velike domače banke s 3,7%. V tem letu se je razlika med obema skupinama bank zmanjšala. Banke v večinski tuji lasti imajo zaradi prevladujočega financiranja pri bankah v tujini cenovno najugodnejšo strukturo financiranja. V strukturi njihovega financiranja predstavljajo tovrstne obveznosti več kot polovico vseh virov. Skupina majhnih domačih bank ima najvišje stroške financiranja, 3,9%. Vendar so se pri tej skupini bank v letu 2011 najmanj povišali stroški financiranja, zato se je razlika med bankami zmanjšala.

Znižanje deleža grosističnih virov pri bankah in povečanje vlog v strukturi virov financiranja.

V obdobju krize se je v strukturi virov financiranja najbolj zmanjšalo financiranje bank pri tujih bankah, na 23%. Delež izdanih vrednostnih papirjev v virih financiranja bank se je povečeval do prvega četrletja 2011, potem pa se je pričel zniževati. Na to so banke vplivale tudi s predčasnimi odkupi lastnih vrednostnih papirjev.

Slika 3.22: Povprečni stroški financiranja (levo) in struktura stanj virov financiranja (desno) po skupinah bank v odstotkih

Pomen vlog nebančnega sektorja v strukturi virov financiranja se pri bankah v večinski tuji lasti povečuje, vendar ostaja nižji kot pri ostalih dveh skupinah bank.

Kljub zanemarljivi rasti vlog v letu 2011, se je pri vseh skupinah bank povečal delež vlog v strukturi virov financiranja. Tudi za banke v večinski tuji lasti so vloge nebančnega sektorja vse pomembnejše, saj so njihov delež v virih financiranja v zadnjih dveh letih povečale za 15 odstotnih točk, na 42%. Kljub temu je zaradi pretežnega financiranja pri bankah materah v tujini pri tej skupini bank delež vlog še vedno bistveno nižji kot pri ostalih dveh skupinah bank. Ta delež pri skupini velikih domačih bank znaša 56%, pri skupini majhnih domačih bank pa 72%.

Med posameznimi skupinami bank so razmeroma velike razlike v stroških financiranja z vlogami nebančnega sektorja. Z njimi so se septembra najdražje financirale majhne domače banke, povprečen strošek tovrstnega financiranja je septembra znašal 2,6%, sledile so velike domače banke z 2,2% in banke v večinski tuji lasti s povprečnim stroškom v višini 1,8%.

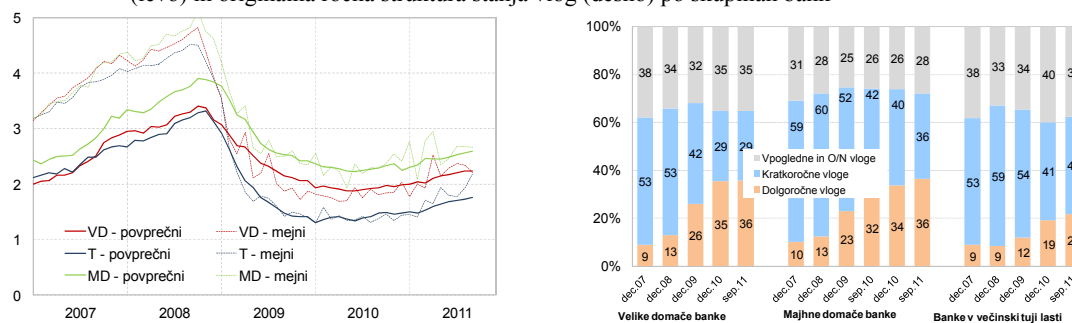
Povprečni stroški vlog nebančnega sektorja so se zvišali vsem skupinam bank. Septembra 2011 so pri skupini velikih domačih bank presegali vrednosti decembra 2010 za četrtno odstotno točko, pri skupini majhnih domačih bank za 0,35 odstotne točke in pri skupini

¹⁶ Ocena stroškov lastniškega kapitala je, zaradi omejenega števila kotacij delnic bank na LJSE, enaka za vse skupine bank. Do razlik v stroških financiranja bank prihaja zgolj zaradi razlik v stroških dolžniškega kapitala in deležih lastniškega kapitala v virih financiranja po posameznih skupinah bank.

bank v večinski tuji lasti za 0,29 odstotne točke. Višje obrestne mere bank v domači lasti so posledica višjega deleža dolgoročnih vlog bank in višjih ponujenih obrestnih mer.

Stroški financiranja pri bankah v tujini so se najbolj povišali pri bankah v večinski tuji lasti, za 0,7 odstotne točke ter velikim domačim bankam za 0,6 odstotne točke. Za banke v večinski tuji lasti je znašal septembra povprečen strošek financiranja pri bankah v tujini 2,1%, za velike domače banke pa 2,4%

Slika 3.23: Povprečni in mejni stroški financiranja za vloge nebančnega sektorja¹⁷ (levo) in originalna ročna struktura stanja vlog (desno) po skupinah bank

Vir: Banka Slovenije

Strošek izdanih vrednostnih papirjev bank se je v letu 2011 povečal za tretjino odstotne točke. Pri velikih domačih bankah je septembra znašal 3,9% oziroma za 0,4 odstotne točke več kot pri majhnih domačih bankah, medtem ko se banke v večinski tuji lasti niso financirale z izdajami dolžniških vrednostnih papirjev.

Kljub dosedanjemu zviševanju stroškov financiranja in negotovim razmeram na finančnih trgih, pričakujemo vsaj začasno zaustavitev zviševanja stroškov financiranja bank. Razlogi so znižanje ključne obrestne mere ECB, znižanje euriborjev na finančnih trgih ter pričakovanje, da bodo banke zaradi zelo zaostrenih razmer na finančnih trgih bolj posegale po dolgoročnih operacijah ECB, ki imajo najnižjo ceno financiranja. Viri ECB bodo zaradi daljše ročnosti operacij dolgoročnega refinanciranja pomembno blazili pritiske na strani virov bank.

3.6 Prilagoditev financiranja bank

Banke bodo tudi v prihodnje prilagajale strukturo financiranja razmeram na finančnih trgih in visokim stroškom financiranja. Zmanjšale bodo odvisnost od grosističnih virov financiranja, obveznosti do tujih bank in izdanih vrednostnih papirjev. Usmerile se bodo na osnovno bančno dejavnost in večjo pozornost namenile vlogam nebančnega sektorja. Povečale bodo obseg obveznosti do ECB. Pričakovati je tudi omejeno rast posojil nebančnemu sektorju. Upoštevajoč napovedi za leto 2012, se bo delež obveznosti do tujih bank in izdanih vrednostnih papirjev v bilančni vsoti glede na leto 2010 zmanjšal za 5,3 odstotne točke. Večino zmanjšanja bo nadomestilo povečanje deleža vlog nebančnega sektorja. Na podlagi napovedi bo ta delež višji za dobre 3 odstotne točke, tako da bodo vloge nebančnega sektorja v letu 2012 predstavljale polovico bilančne vsote bank.

Zmanjševanje odvisnosti bank od grosističnih virov financiranja se bo nadaljevalo.

Tabela 3.3: Struktura pasive v odstotkih in razlike v odstotnih točkah

	Delež v bilančni vsoti			Razlika		
	dec. 10	okt. 11	Napoved	okt. 11	dec. 12	dec. 12
			dec. 12			dec. 10
Obveznosti do ECB	1,2	1,6	2,5	0,5	0,9	1,4
Obveznosti do domačih bank	6,9	6,8	6,7	-0,2	-0,1	-0,2
Obveznosti do tujih bank	23,3	20,8	20,5	-2,5	-0,3	-2,8
Dolžniški v rednostni papirji	8,9	8,3	6,5	-0,6	-1,9	-2,5
Vloge nebančnega sektorja	46,7	48,9	49,8	2,2	0,9	3,1
Kapital	8,2	8,7	9,2	0,5	0,6	1,0
Drugo	4,8	5,0	4,8	0,2	-0,1	0,1

Vir: Banka Slovenije

¹⁷ Prikazana je skupna obrestna mera ne glede na ročnost vlog in sektor imetnika vlog.

Banke bodo povečale obseg obveznosti do ECB.

Podobno kot v prvem valu finančne krize, po propadu banke Lehman Brothers, ko so slovenske banke močno povečale obseg obveznosti do ECB in je delež v bilančni vsoti na najvišji točki dosegel 4,2%, je tudi tokrat mogoče pričakovati, da bodo banke znatno povečale obveznosti do ECB.

4 IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA IN KAZALNIKI POSLOVANJA BANK

Izguba v bančnem sistemu je v prvih desetih mesecih leta 2011 znašala 124 mio EUR, s čimer so banke realizirale za 211 mio EUR slabši rezultat kot v enakem obdobju leto prej. Neto obrestni prihodki bank so bili do konca oktobra za 1,3% nižji od primerljivih leto prej. Nižji neto obrestni prihodki so posledica hitrejšega povečevanja obrestnih odhodkov od obrestnih prihodkov. Neto neobrestni prihodki bank so bili primerljivi z letom 2010 v enakem obdobju (-0,9%).

Dohodkovno tveganje

Dohodkovno tveganje ostaja visoko kot posledica realizacije kreditnega tveganja zaradi nadaljevanja slabih gospodarskih razmer in težav podjetij. Banke so zaradi slabšanja kakovosti kreditnega portfelja do oktobra oblikovale za 39% stroškov oslabitev in rezervacij več kot v enakem obdobju leta 2010. Njihov delež v bruto dohodku je narasel na 58,7%, na kar je v manjši meri vplivalo tudi znižanje bruto dohodka bank.

Tabela 4.1: Izkaz poslovnega izida v obdobju januar-oktober 2011

v mio EUR; rasti v %	2009	Strukt.	2010	Strukt.	2011	Struktura	Medl. rast.
	jan.-dec	%	jan.-okt	%	jan.-okt	% okt. 2011/okt.2010	
Prihodki od obresti	2.055		1.711		1.837		7,4
Odhodki od obresti	1.017		845		984		16,3
Čiste obresti	1.038	70,4	865	71,0	854	70,9	-1,3
Neobrestni prihodki	437	29,6	353	29,0	350	29,1	-0,9
od tega neto opravnine	343	23,3	285	23,4	286	23,8	0,5
od tega čisti dobički/izgube iz FS in obvez. namenjenih trgovanju	-49	-3,3	-37	-3,0	-12	-1,0	-66,3
Bruto dohodek	1.474	100,0	1.218	100,0	1.204	100,0	-1,2
Operativni stroški	766	51,9	623	51,2	622	51,7	-0,3
od tega stroški dela	413	28,0	345	28,3	338	28,1	-1,9
Neto oslabitve in rezervacije	810	54,9	508	41,7	706	58,7	39,0
od tega neto oslabitve FS mer po odplač. v red. in rezervacije	639	43,3	446	36,6	597	49,6	33,9
Dobiček pred obdavčitvijo	-101	-6,9	87	7,1	-124	-10,3	-243,3
Davki.	-3		18		-20		...
Dobiček po obdavčitvi	-98		69		-104		...

Vir: Banka Slovenije

Banke zaradi stagniranja obsega poslovanja ustvarjajo premalo dohodka, da bi lahko poslovale z dobičkom. Zaradi realizacije kreditnega tveganja bodo v prihodnje izpostavljene precejšnjemu dohodkovnemu tveganju. Dodatno na povečevanje dohodkovnega tveganja vpliva tudi zmanjševanje obsega posojil, kar zmanjšuje tok obrestnih prihodkov bank. Negativno vpliva na neto obrestne prihodke tudi naraščanje stroškov financiranja. Prenos višjih stroškov na bančna posojila zaradi nizkega povpraševanja ne bo možen v celoti. Ugoden učinek prestrukturiranja virov, zaradi zmanjšanja deleža izdanih vrednostnih papirjev in povečanja deleža virov ECB pri bankah, bo le začasno nekoliko znižal stroške bank. Rast neto neobrestnih prihodkov je prav tako omejena, saj je obseg prihodkov iz opravnin v veliki meri posledica posojilne aktivnosti, prihodki iz trgovanja pa ostajajo odvisni od gibanj na kapitalskih in deviznih trgih.

Ob visokih stroških oslabitev in rezervacij je mogoče v letu 2012 pričakovati slab poslovni rezultat bank ter s tem nizko sposobnost notranjega generiranja kapitala, s katerim bank ne bo mogoče rekapitalizirati v zadostni meri.

Neto obrestni prihodki in obrestna marža

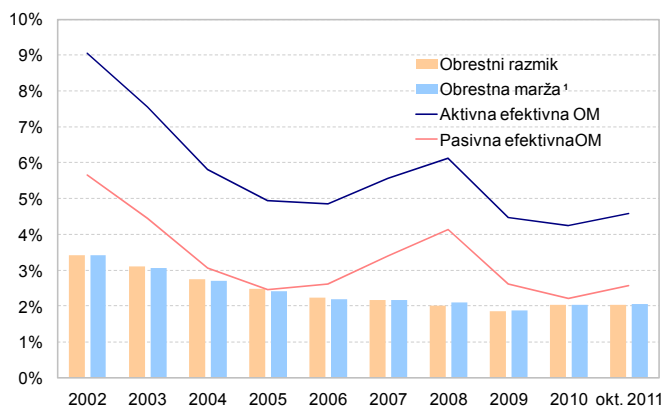
Ob negativni rasti neto obresti in zmanjšanju obsega bilančne vsote je ostala obrestna marža v bančnem sistemu leta 2011 domala nespremenjena. Izračunana na celotno bilančno vsoto do oktobra je znašala 2,05%. Znižanje neto obresti je posledica večjega povečanja obrestnih odhodkov bank (+16,3%) od obrestnih prihodkov bank (+7,4%). Zvišanje obrestnih odhodkov in prihodkov je predvsem posledica višjih obrestnih mer.

Ob zmanjšanju neto obresti in visokih stroških oslabitev posojil ostajajo banke močno izpostavljene dohodkovnemu tveganju.

Aktivne in pasivne efektivne obrestne mere so se v letu 2011 povečale v enakem obsegu.

Povprečne aktivne in pasivne efektivne obrestne mere so se letos povečale v skoraj enakem obsegu, za 0,35 oziroma 0,36 odstotne točke. Zato je obrestni razmik ostal na enaki ravni kot lani, znašal je 2%.

Slika 4.1: Gibanje povprečne aktivne in pasivne obrestne mere, obrestnega razmika in obrestne marže na obrestonosno aktivno

Opomba: ¹Vrednost za oktober je izračunana kumulativno za obdobje jan.-oktober 2011.
Vir: Banka Slovenije

Razlike v ustvarjanju in porabi bruto dohodka po skupinah bank

Rast neto obrestnih prihodkov je bila v prvih desetih mesecih pozitivna le pri skupini bank v večinski tuji lasti, 2,6%. Najbolj so se neto obrestni prihodki znižali majhnim domačim bankam, za 15,5%. Hkrati so se neto neobrestni prihodki, prav tako najbolj zmanjšali skupini majhnih domačih bank, za 14,3%, ki ostajajo z 76% z najvišjim deležem neto obresti v strukturi bruto dohodka. To kaže na relativno največjo odvisnost od obrestnega poslovanja majhnih domačih bank.

Tabela 4.2: Nastanek oziroma poraba bruto dohodka bank glede na posamezno skupino bank

	Medletne rasti v %								Delež v bruto dohodku v %							
	Velike domače banke		Majhne domače banke		Banke v več. tuji lasti		Bančni sistem		Velike domače banke		Majhne domače banke		Banke v več. tuji lasti		Bančni sistem	
	dec.10	okt.11	dec.10	okt.11	dec.10	okt.11	dec.10	okt.11	dec.10	okt.11	dec.10	okt.11	dec.10	okt.11	dec.10	okt.11
Neto obresti	9,9	-1,0	19,6	-15,5	11,8	2,6	11,3	-1,3	68,4	69,0	74,0	75,9	73,4	73,7	70,4	70,9
Neobrestni prihodki	-12,4	1,9	-25,1	-14,3	-3,8	-3,7	-11,5	-0,9	31,6	31,0	26,0	24,1	26,6	26,3	29,6	29,1
Operativni stroški	0,0	-2,6	3,2	-2,4	-0,7	5,1	0,1	-0,3	51,6	49,8	50,4	58,1	53,2	53,7	51,9	51,7
Oslabitev in rezervacije	67,1	47,8	24,7	4,5	61,8	21,9	62,1	39,0	64,8	71,9	43,4	43,0	37,9	35,9	54,9	58,7
Dobiček	-305,7	-6315,9	-52,2	-106,8	-45,3	-44,2	-163,0	-243,3	-16,4	-21,7	6,2	-1,2	8,9	10,4	-6,9	-10,3

Vir: Banka Slovenije

Realizacija dohodkovnega tveganja je najizrazitejša pri bankah v večinski domači lasti.

Pri skupini velikih domačih bank se je v največji meri realiziralo kreditno tveganje. Stroški oslabitev in rezervacij so se pri tej skupini bank v prvih desetih mesecih leta 2011 glede na enako obdobje leto prej povečali za 48%, sledijo jim banke v večinski tuji lasti z 22% in majhne domače banke z 4,5%.

Do konca oktobra 2011 so banke v večinski tuji lasti realizirale 3,8% donos na povprečni kapital (ROE) pred obdavčitvijo, domače banke pa negativnega, znašal je - 6,3%. Marža finančnega posredništva je pri domačih bankah je znašala 2,87%, pri bankah v večinski tuji lasti pa 3,04%. Domače banke so v obdobju prvih desetih mesecev poslovale z 2% obrestno maržo oziroma z dve desetinki nižjo obrestno maržo kot skupina bank v večinski tuji lasti. Delež operativnih stroškov v povprečni aktivni je bil pri bankah v večinski tuji lasti z 1,63% nekoliko višji kot pri skupini domačih bank, pri kateri je znašal 1,46%.

Tabela 4.3: Kazalniki poslovanja bank v obdobju januar – oktober 2011 v odstotkih

v %	Konec obdobja			
	2009	2010	okt. 10	okt. 11
Profitabilnost				
Marža finančnega posredništva ¹	2,87	2,87	2,85	2,89
Donos na aktiv o (ROA)	0,32	-0,20	0,20	-0,30
Donos na kapital (ROE)	3,85	-2,36	2,43	-3,47
Obrestna marža na obrestonosno aktiv o	1,99	2,13	2,14	2,17
Neto neobrestni prihodki/oper. stroški	64,45	57,01	56,63	56,26
Stroški poslovanja				
Stroški dela/pov p. aktiv a	0,84	0,80	0,80	0,81
Drugi stroški/pov p. aktiv a	0,70	0,69	0,66	0,68
Kakovost aktiv e				
Oslabitev e finančnih sredstev merjenih po odplačni v rednosti/Bruto aktiv a	3,02	4,20	3,93	5,14

Opomba: ¹Bruto dohodek/povprečna aktiv a

Vir: Banka Slovenije

5 LIKVIDNOSTNO TVEGANJE

Likvidnostno tveganje, merjeno s količnikom prvega razreda likvidnostne lestvice, ostaja zmerno in primerljivo z lanskim. Količnik likvidnostne lestvice prvega razreda je bil do konca novembra 2011 le malo višji kot v primerljivem obdobju leto prej, vendar so se povečale razlike med bankami. Ob spremenjeni metodologiji izračunavanja na začetku oktobra¹⁸, je količnik prvega razreda ostal pod lanskim povprečjem pri vseh skupinah bank. Omenjeni spremembi likvidnostnega tveganja sta zelo omejeni, tako da bančni sistem še naprej ohranja primerno raven likvidnosti, višjo kot leta 2008.

Delež sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti bank se je novembra znižal na 10,1%, najbolj zaradi zmanjšanja vrednostnih papirjev Republike Slovenije. Delež prostega sklada finančnega premoženja je bil ob zmanjšanju obveznosti do Evroobmočja višji kot leto prej. Hkrati je bila višja razpršenost deleža prostega sklada med bankami.

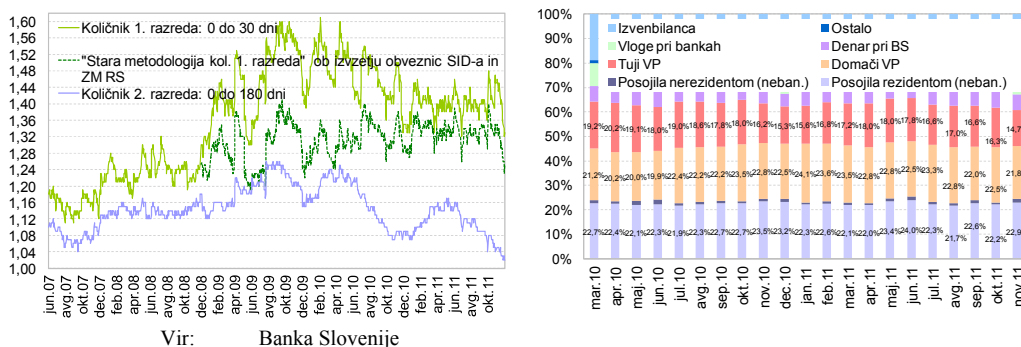
Na mednarodnem trgu nezavarovanih posojil Evroobmočja so slovenske banke letos do novembra povečale neto terjatve do tujih bank za 601 mio EUR na 246 mio EUR. Na spremembo je vplivalo zmanjšanje prejetih posojil iz tujine za 447 mio EUR, hkrati so se povečala dana posojila v tujino za 154 mio EUR. Zmanjšanje posojil iz tujine je bilo posebej izrazito v drugem polletju 2011, kot posledica povečanega nezaupanja na evropskem medbančnem trgu.

Količniki likvidnostne lestvice

Količnik likvidnosti prvega razreda je bil leta 2011 v povprečju nižji kot leto prej.

Količnik likvidnosti prvega razreda je do konca novembra 2011 v povprečju znašal 1,40 oziroma je bil 0,07 odstotne točke nižji od lanskega povprečja. Ob spremembi metodologije izračuna na začetku oktobra sta ostala količnika likvidnosti prvega in drugega reda konec novembra pod lanskim povprečjem. Na zmanjšanje vrednosti količnika prvega reda je na strani naložb najbolj vplivalo zmanjšanje naložb v vrednostne papirje. Na strani virov so se iz naslova zapadanja obveznosti pridobljenih na ODR leta 2010 zmanjšale obveznosti do Evrosistema, nadaljnje razdolževanje je zmanjšalo tudi raven obveznosti do bank in hranilnic. Hkrati so se povečale vloge nebančnega sektorja, največ države. Konec oktobra 2011 so se obveznosti do Evrosistema ponovno povečale na 834 mio EUR, zaradi sodelovanja bank na enoletni ODR. Banke naj bi po sedaj znanih podatkih konec decembra sodelovale še na triletni ODR avkciji, ki za banke postaja pomemben zunanji vir financiranja ob nedelujočih mednarodnih finančnih trgih.

Slika 5.1: Gibanje dnevnikoličnikov likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice (levo) in struktura sredstev, ki se upoštevajo v izračunu količnika likvidnosti prvega razreda (desno), v odstotkih

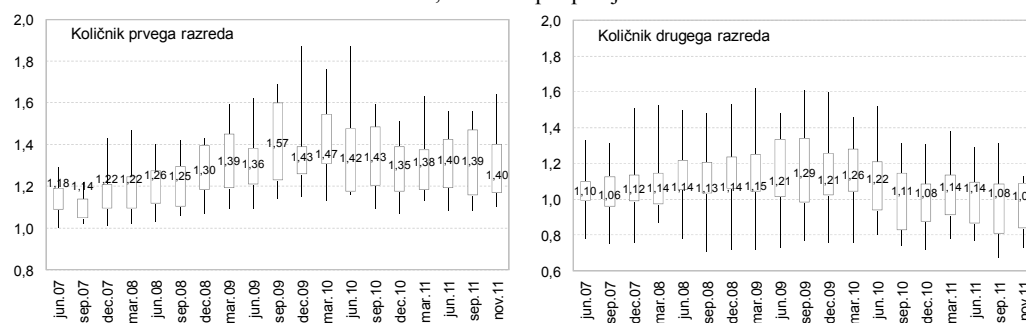

Ob razmeroma visokem količniku likvidnosti prvega razreda, so se razlike med bankami povečale.

Povečale so se razlike med bankami v višini likvidnostnega količnika prvega razreda. Podobno se je zgodilo z razpršenostjo likvidnostnega količnika drugega reda. Ta se je najbolj znižal predvsem zaradi zmanjšanja posojil gospodarstvu in naložb v vrednostne papirje.

¹⁸ Sprememba metodologije izračuna količnika je začela veljati 1. oktobra 2011 s sklepom o spremembi Sklepa o minimalnih zahtevah za zagotavljanje ustrezne likvidnostne pozicije bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 28/07, 55/07, 83/07 in 74/2011). Na strani obveznosti se je zmanjšala utež vpoglednih vlog gospodinjstev in nefinančnih družb s 50% na 40%. Podobno se je pri likvidnostnem količniku drugega razreda utež zmanjšala za 10 odstotnih točk iz 45% na 35%.

Slika 5.2: Razpršenost količnika likvidnosti prvega (levo) in drugega (desno) razreda likvidnostne lestvice, mesečna povprečja

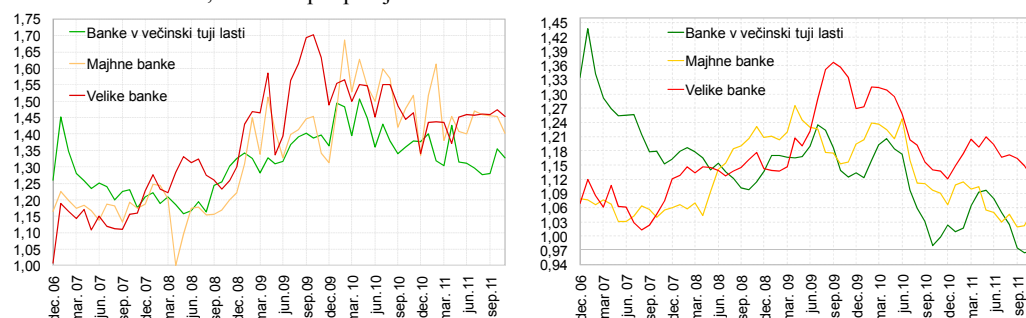

Vir: Banka Slovenije

Med skupinami bank se je količnik likvidnosti prvega razreda letos v povprečju zmanjšal pri vseh skupinah bank, najbolj bankam v večinski tuji lasti za 0,08 na 1,33. To je predvsem posledica povečanja vlog nebančnega sektorja in zunajbilančnih postavk.

Najvišji količnik likvidnosti prvega reda ima skupina majhnih domačih bank.

Slika 5.3: Količniki likvidnosti prvega razreda (od 0 do 30 dni; levo), in drugega razreda (od 0 do 180 dni; desno), razred likvidnostne lestvice po skupinah bank, mesečna povprečja

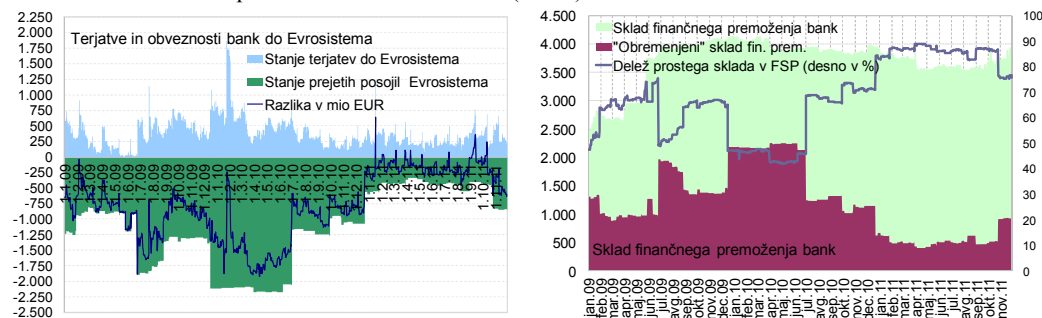

Neto zadolženost pri Evrosistemu se je začela povečevati maja in avgusta s sodelovanjem bank na tri in šest mesečnih ODR dražbah. Neto obveznosti so porasle predvsem konec oktobra s sodelovanjem bank na enoletni ODR avkciji. V novembru znašajo v povprečju 492 mio EUR ali 1% bilančne vsote bank. To je precej manj kot v letu 2009 in prvi polovici leta 2010, ko je neto zadolženost znašala 1,7% oziroma 2,9% bilančne vsote bank.

Obseg sklada finančnega premoženja primerne za zastavo pri Evrosistemu je konec novembra znašal 3.823 mio EUR. Prosti sklad tega premoženja pa je znašal 75,8%. Kljub visokemu deležu prostega sklada finančnega premoženja na ravni bančnega sistema, so se razlike med bankami in hranilnicami konec leta povečale. Konec decembra 2011 in konec februarja leta 2012 sta najavljeni še izredni triletni ODR avkciji.

Delež prostega sklada finančnega premoženja primerne za zastavo pri Evrosistemu je bil leta 2011 razmeroma visok, povečale pa so se razlike med bankami.

Slika 5.4: Terjatve, obveznosti in neto pozicija poslovnih bank do Evrosistema v mio EUR (levo) in sklad finančnega premoženja bank, ki je primeren za zastavo pri Evrosistemu v mio EUR (desno)

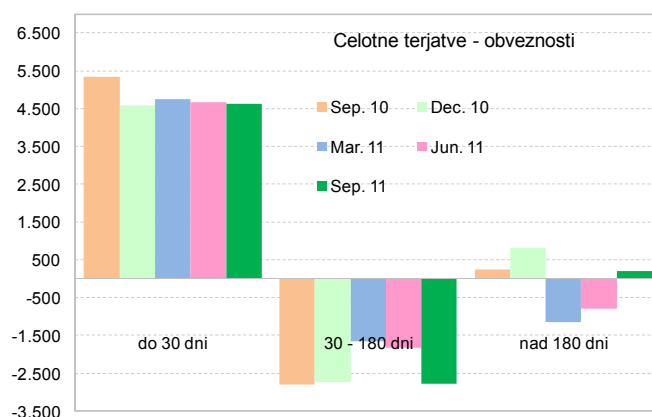
Vir: Banka Slovenije

Likvidnostna vrzel

V tretjem četrtletju leta 2011 se je povečala negativna vrzel v drugem razredu likvidnostne lestvice.

Visoka likvidnostna vrzel v razredu s preostalo zapadlostjo do 30 dni ostaja novembra v primerjavi s koncem preteklega leta skorajda nespremenjena, 4.627 mio EUR. Negativna vrzel z ročnostjo 30 – 180 dni se je po zmanjšanju v prvem četrtletju, v tretjem ponovno povečala na raven začetka leta 2011. Razlog za to je bilo sodelovanje bank na avgustovskih tri in šest mesečnih izrednih operacijah dolgoročnega refinanciranja pri ECB.

Slika 5.5: Likvidnostna vrzel kot razlika med celotnimi terjatvami in celotnimi obveznostmi, opredeljenimi v metodologiji likvidnostne lestvice, v mio EUR

Vir: Banka Slovenije

Obseg sekundarne likvidnosti pri bankah je bil do oktobra 2011 v primerjavi s koncem leta 2010 nižji za 320 mio EUR in je znašal 5 mrd EUR. Zmanjšanje je bilo predvsem posledica zmanjšanja vrednostnih papirjev Republike Slovenije. Delež sekundarne likvidnosti bank v bilančni vsoti je bil oktobra z 10,1% med nižjimi doslej.

6 TVEGANJE REFINANCIRANJA BANK

Zaradi negotovosti na evropskih finančnih trgih ostaja tveganje refinanciranja slovenskih bank visoko. Razdolževanje bank do tujine je v letih 2010 in 2011 povzročilo krčenje bančnih bilanc. To lahko pričakujemo tudi leta 2012, ker bodo banke tveganju refinanciranja močno izpostavljene zaradi naslednjih razlogov. Prvič, ročnostna struktura dolga do tujih bank se je leta 2011 opazno skrajšala. Bankam je oktobra 2010 v obdobju do enega leta zapadlo 23,3% obveznosti do tujine¹⁹, oktobra 2011 pa 31%. Bankam v obdobju enega leta (do oktobra 2012) zapade v plačilo 4,1 mrd EUR obveznosti do tujine, od tega polovica bankam v večinski domači lasti, polovica pa bankam v večinski tuji lasti. Drugič, v obdobju do enega leta do oktobra 2012 bankam zapade 1,8 mrd vlog države, od skupno 3,5 mrd EUR. Tudi pogoji pogoji financiranja bank na mednarodnih trgih so se v letu 2011 zaostriili in se bodo le počasi normalizirali.

Operacije ponudb dolgoročnega refinanciranja ECB z ročnostjo daljšo od enega leta ugodno vplivajo na nadomeščanje zapadlih virov. Obveznosti do Evrosistema so se od konca leta 2010 do začetka decembra povečale od 0,25 mrd EUR na 0,83 mrd EUR. Viri ECB upravičeno postajajo pomemben nevtralizator naraščanja tveganja refinanciranja bank. Vendar pa lahko (dodatno) poslabšane bonitetne ocene države vplivajo na znižanje vrednosti sklada primerne premoženja za zastavo operacij pri ECB, kar bi posledično zaostriilo dostopnost virov bank pri Evrosistemu. Pogoji financiranja v tujini so se leta 2011 zaostriili. Izgleda za leto 2012 slabša dejstvo, da v prihodnjem letu zapade velik obseg obveznosti evropskih držav in bank.

Domačim bankam so obrestne mere za posojila v tujini do konca oktobra 2011 porasle za 0,3 odstotne točke na 1,9 odstotne točke nad euriborjem, bankam večinski tuji lasti pa za 0,4 odstotne točke na 0,8 odstotne točke pribitka nad euriborjem. Struktura zapadanja dolga do tujine je podobna pri vseh skupinah bank. V obdobju enega leta jim zapade približno ena tretjina dolga. Stroški financiranja bank so se leta 2011 povišali zaradi naraščanja obrestnih mer na finančnih trgih. Na njihovo naraščanje pa vpliva tudi znižanje bonitetnih ocen države septembra 2011 in posledičen dvig zahtevanih donosnosti državnih obveznic. Po drugi strani pa povečevanje obsega virov pri ECB vpliva na njihovo znižanje.

6.1 Viri financiranja bank na grosističnih trgih in pri ECB

a) Vloge države pri bankah

Država je v obdobju krize postala pomemben vir financiranja bank, tako da je del sredstev iz naslova predfinanciranja proračunske porabe, deponirala pri bankah. Vloge države predstavljajo 14% vlog nebančnega sektorja. Glede na preostalo zapadlost zapade bankam po podatkih za konec oktobra 2011 v obdobju enega leta za 1,8 mrd EUR vlog države. Od tega pri skupini velikih domačih bank 1 mrd EUR. V obdobju do dveh let pa bankam v Sloveniji kumulativno zapade za 2,2 mrd EUR obveznosti do države.

Za banke v večinski domači lasti so vloge države relativno pomemben vir financiranja. Delež obveznosti do države v bilančni vsoti je oktobra 2011 pri majhnih domačih bankah znašal 11,3%, pri velikih domačih bankah 7,7% in pri bankah v večinski tuji lasti 4,2%.

Ministrstvo za finance RS je 6. decembra 2011 izdalo 18-mesečne zakladne menice v vrednosti 0,907 mrd EUR. Zbrana sredstva je naložilo v banke, vendar s krajšo ročnostjo.

V obdobju od oktobra 2011 do oktobra 2012 bo bankam zapadla dobra polovica oz. 1,8 mrd vlog države.

¹⁹ Po podatkih za konec oktobra 2011.

Tabela 6.1: Zapadanje obveznosti bank iz naslova vlog države pri bankah (oktober 2011)

(v %)	Kumulativno zapadanje v log držav e				Struktura obveznosti po ročnosti			
	Banke v večinski tuji				Banke v			
	Velike banke	lasti	Majhne banke	Sistem	Velike banke	večinski tuji lasti	Majhne banke	Sistem
Skupaj (v mio EUR)	2.424	605	469	3.499				
Do 3 mes.	32,8	79,2	30,7	40,6	32,8	79,2	30,7	40,6
Nad 3 do 6 mes.	35,7	80,5	35,5	43,4	2,9	1,2	4,8	2,9
Nad 6 mes. do 1 leta	42,9	81,6	52,0	50,8	7,1	1,1	16,4	7,3
Nad 1 letom do 2 let	56,0	85,2	68,8	62,8	13,1	3,6	16,8	12,0
Nad 2 leti	100,0	100,0	100,0	100,0	44,0	14,8	31,2	37,2
Skupaj					100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Banka Slovenije

b) Izdaja vrednostnih papirjev bank na finančnih trgih

Financiranje bank z izdajami vrednostnih papirjev je bilo leta 2011 v primerjavi s prejšnjima dvema letoma zelo skromno. Banke so nekaj izdanih obveznic celo predčasno odkupile. Omembe vredna je le izdaja dolžniških vrednostnih papirjev SID banke, ki je marca povečala izdajo evroobveznice za 350 mio EUR ter oktobra izvedla zaprto izdajo obveznice v višini 150 mio EUR.

Banke so v letu 2011 predčasno odkupovale izdane obveznice.

Banke so bile aktivnejše pri delnih predčasnih odkupih izdanih obveznic, ki so jih v letu 2011 izvedle v skupni višini 840 mio EUR. SID banka je v aprilu delno predčasno poplačala obveznico SI01v višini 305 mio EUR. NLB in Abanka sta delno predčasno odkupili izdane obveznice z jamstvom države. NLB najprej v juliju za 296 mio EUR in nato še v septembru za 88,5 mio EUR, medtem ko Abanka v septembru za 149,4 mio EUR. Razlog predčasnega odkupa je bil strošek poročstva države, ta znaša blizu ene odstotne točke, ter upravljanje bank z likvidnostjo.

c) Financiranje bank preko operacij Evrosistema

V začetku decembra 2011 je imel slovenski bančni sistem za 829 mio obveznosti do Evrosistema od tega za 437 mio EUR iz naslova dolgoročnih operacij.

V začetku decembra 2011 je imel slovenski bančni sistem za 829 mio EUR obveznosti do Evrosistema. Bankam zapade do konca decembra 2011 184 mio EUR obveznosti na osnovi septembrske tri mesečne ODR, skupaj z operacijo glavnega refinanciranja in eno mesečno ODR, pa 227 mio EUR. V prvem četrtletju leta 2012 bo bankam zapadlo še 166 mio EUR obveznosti do Evrosistema. Pred tem bo konec decembra izvedena še ena izredna triletna ODR. S tem se Evrosistem odziva na zaostrene razmere na finančnih trgih. V primerjavi z njimi sta cena in ročnost tega vira tudi za slovenske banke zelo ugodna, kar ob precejšnjem deležu prostega sklada premoženja, primerne za zastavo pri ECB, v letu 2012 omogoča povečanje financiranja pri Evrosistemu.

č) Zapadanje obveznosti bank do tujine

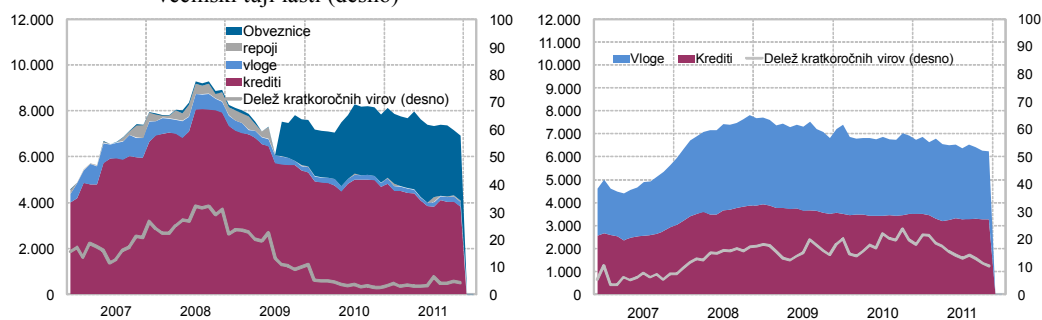
Pri financiranju na grosističnih trgih v tujini banke uspevajo le delno obnoviti zapadle obveznosti. V enoletnem obdobju med septembrom 2010 in septembrom 2011 so banke v večinski domači lasti uspele obnoviti 38% zapadlih dolgov do tujih bank, medtem ko je ta delež pri bankah v večinski tuji lasti znašal 86%.

Dolg do tujih bank se je znižal domačim bankam in bankam v večinski tuji lasti.

Do oktobra 2011 so domače banke znižale dolg do tujih bank za 15% oziroma za 739 mio EUR, brez upoštevanja dolga na podlagi izdanih obveznic. Skupaj z izdanimi obveznicami se je dolg do tujih bank do oktobra znižal za 950 mio EUR. V stanju dolga domačih bank do tujini se znižujeta kratkoročni in dolgoročni dolg. Kratkoročno financiranje pri tujih bankah je v veliki meri usahnilo že v letu 2009, ko se zapadli kratkoročni krediti niso več obnavljali v celoti.

Banke v večinski tuji lasti so v letu 2011 znižale obseg dolga do tujih bank za 640 mio EUR oziroma za 10% glede na konec 2010. Pri bankah v večinski tuji lasti je delež kratkoročnega financiranja višji kot pri domačih bankah predvsem zaradi visokega deleža kratkoročnih vlog, vendar se je v letu 2011 več kot prepolovil.

Slika 6.1: Stanje financiranja pri tujih bankah v mio EUR in delež kratkoročnih virov v odstotkih za banke v večinski domači lasti (levo) in bankah v večinski tuji lasti (desno)

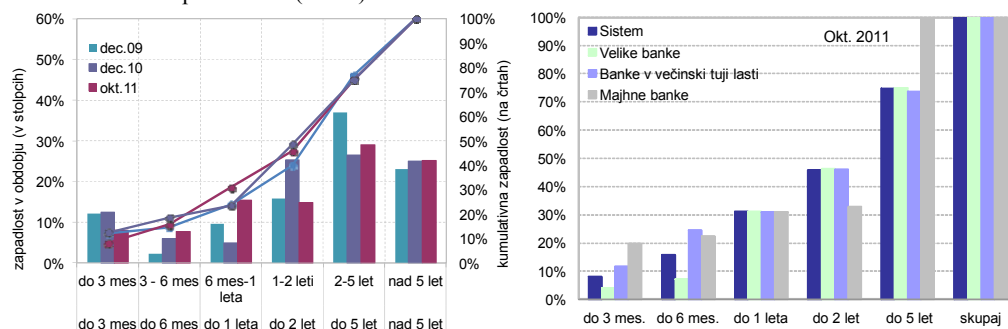
Vir: Banka Slovenije

Struktura zapadanja dolga do tujine je bila oktobra 2011 manj ugodna kot ob koncu leta 2010. Dolg z zapadlostjo do enega leta je predstavljal 31,1% dolga do tujih bank, v primerjavi s 23,3% ob koncu 2010. Večina tega zapadanja so obveznice velikih domačih bank, ki zapadejo v plačilo v tretjem četrtletju 2012. Sicer je v tem obdobju zapadlost dolga do tujih bank pri teh skupinah bank enaka (nekaj čez 30%), le da so banke v večinski tuji lasti in majhne domače banke bolj obremenjene v prvih šestih mesecih zapadlosti, velike domače banke pa v drugi polovici enoletnega obdobja.

Zaradi zapadanja obveznic v letu 2012 se je povprečna ročnost zapadanja dolga skrajšala.

Pri velikih domačih bankah se je povprečna zapadlost dolga opazno podaljšala z izdajo obveznic v skupni višini 2 mrd EUR v tretjem četrtletju 2009 in še dodatno v prvi polovici 2010 za 750 mio EUR. Če banke leta 2012 ne bi uspele obnoviti zapadlih obveznic višini 1,6 mrd EUR, kar je verjetno glede na močno povišane zahtevane donose na slovenske obveznice, se bo struktura dolga do tujine bistveno poslabšala.

Slika 6.2: Zapadanje obveznosti do tujih bank po intervalih zapadlosti (levo) in po skupinah bank (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Tabela 6.2: Zapadanje obveznosti do tujih bank po intervalih zapadlosti (levo) in po skupinah bank (desno) v odstotkih

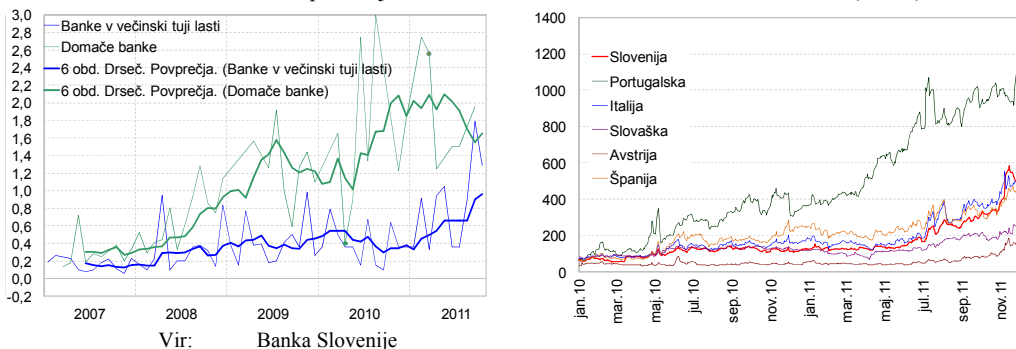
(v %)	Kumulativno zapadanje obveznosti do tujih bank				Struktura obveznosti po ročnosti			
	Sistem	Velike banke	Banke v večinski tuji lasti	Majhne banke	Sistem	Velike banke	Banke v večinski tuji lasti	Majhne banke
Skupaj (v mio EUR)	13.158	6.645	6.245	267				
Struktura (v %)								
Čez noč, na vpogled	0,8	1,3	0,4	0,2	0,8	1,3	0,4	0,2
Do 1 mes.	3,3	3,3	2,9	13,9	2,5	2,0	2,5	13,7
Nad 1 do 3 mes.	8,0	4,1	11,7	19,9	4,7	0,8	8,9	5,9
Nad 3 do 6 mes.	15,7	7,2	24,6	22,5	7,7	3,1	12,9	2,6
Nad 6 mes. do 1 leta	31,1	31,2	31,0	31,0	15,3	24,0	6,4	8,5
Nad 1 letom do 2 let	45,9	46,3	46,1	33,0	14,8	15,1	15,1	2,0
Nad 2 leti do 3 let	51,8	50,2	54,2	33,0	5,8	3,9	8,1	0,0
Nad 3 leta do 4 let	70,0	70,6	68,1	100,0	18,3	20,4	13,9	67,0
Nad 4 leta do 5 let	74,9	75,0	73,8		4,9	4,4	5,6	
Nad 5 let do 7 let	84,8	77,1	92,3		9,9	2,1	18,5	
Nad 7 let do 10 let	88,3	78,6	98,3		3,6	1,5	6,0	
Nad 10 let do 15 let	93,7	87,4	100,0		5,3	8,9	1,7	
Nad 15 let do 20 let	100,0	100,0			6,3	12,6		
Nad 20 let								
Skupaj					100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Banka Slovenije

Pribitek nad EURIBOR je v letu 2011 narasel tako domačim kot tudi bankam v večinski tuji lasti.

Pogoji financiranja pri bankah v tujini so se zaostri. Pribitki nad EURIBOR v posameznih poslih segajo do 3 odstotne točke. Pribitek na posojila domačim bankam se je v letu 2011 gibal med 1,2 in 3 odstotne točke (v šestmesečnem povprečju je znašal 2 odstotni točki). Banke v večinski tuji lasti se v letu 2011 zadolžujejo s pribitki med 0,4 do 1,8 odstotne točke (šestmesečno povprečje je naraslo od 0,4 ob koncu 2010 na 1 odstotno točko oktobra).

Slika 6.3: Pribitki nad EURIBOR za posojila najeta pri bankah v tujini glede na pretežno lastništvo bank, mesečno in 6-mesečna drseča povprečja, v odstotkih (levo) in gibanje pribitkov desetletnih državnih obveznic RS nad primerljivo nemško in izbrane države v bazičnih točkah (desno)

d) Pribitki za desetletne državne obveznice RS nad nemškimi obveznicami

Širitev dolžniške krize evroobmočja in poslabševanje bonitetnih ocen vpliva na pogoje financiranja slovenskih bank. Tri glavne bonitetne agencije so septembra oziroma oktobra znižale bonitetno oceno Republike Slovenije in več bankam. Ob tem navajajo možnost dodatnega znižanja zaradi slabšanja razmer v bančnem sistemu, zamujanja s strukturnimi reformami in fiskalnega neravnotežja.

Povečanje pribitkov na državne obveznice RS v primerjavi z nemškimi.

V prvem četrtletju 2011 so pribitki za desetletne državne obveznice RS nad nemškimi obveznicami v povprečju znašali 128 bazičnih točk. V povprečju so se glede na leto 2010 povečali za 26 bazičnih točk. Do konca drugega četrtletja 2011 je pribitek hitro naraščal in konec septembra dosegel 254 bazičnih točk oziroma 153 bazičnih točk več kot v povprečju lanskega leta. V tretjem četrtletju so naraščali sicer pribitki vseh primerljivih držav, vendar so pribitki slovenskih desetletnih državnih obveznic posebej izrazito sledili gibanju pribitkov Španije in Italije.

Konec oktobra so se ravni pribitkov deset letne državne obveznice RS izredno povečale in začetek novembra presegle vrednosti za italijanske in španske primerljive vrednostne papirje. Od začetka novembra do konca prve deкаде decembra 2011 je znašal povprečni pribitek slovenskih desetletnih obveznic nad primerljivo nemško obveznico 422 bazičnih točk. Rast pribitkov na obveznice je poleg neizpeljanih strukturnih reform in znižanja bonitetne ocene Republike Slovenije, delno posledica tudi drugih dejavnikov, ki niso odraz temeljnih ekonomskih razmerij v Sloveniji.

7 KREDITNO TVEGANJE

V letu 2011 se je nadaljevalo poslabševanje kakovosti kreditnega portfelja bank. Kreditiranje podjetij se je ustavilo, posebej dejavnosti, ki izstopajo s pozitivno gospodarsko rastjo. Namesto tega se povečuje relativna izpostavljenost do panog s težavami v poravnavanju obveznosti in zlasti do podjetij, ki so obtičala v dolгих stečajnih postopkih. Zadolženost podjetij, kot ključna omejitev za novo kreditiranje pri bankah, ostaja visoka. Tekoče financiranje podjetij v tujini se je ponovno povečalo do ravni, ki je bila dosežena v predkriznih letih. Banke v Sloveniji s tem izgubljajo potencialni dohodek in zamujajo priložnost za povečevanje kakovosti portfelja z naložbami v bolj zdrave dele gospodarstva.

Dinamika poslabševanja kakovosti portfelja je posebej izrazita v gradbeništvu. Kaže, da bo ta del portfelja še deležen vrednostnih popravkov, ki bodo negativno vplivali na rezultat poslovanja bank. Nasprotno je opazen pozitiven vpliv gospodarskega okrevanja na kakovost portfelja predelovalnih dejavnosti, v katerih se je v zadnjih mesecih ustavilo naraščanje daljših zamud.

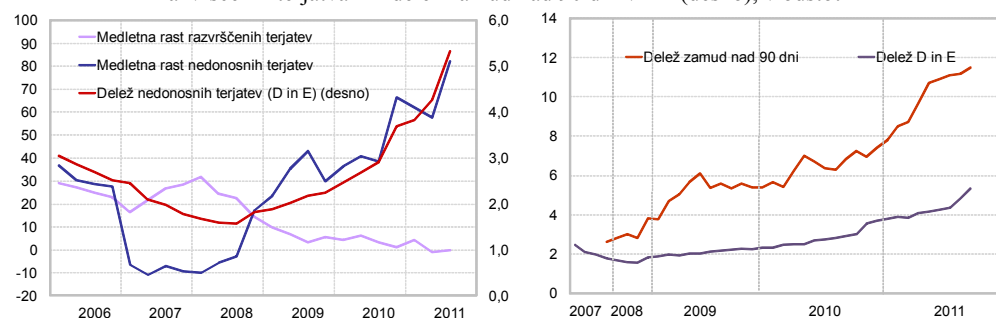
7.1 Kakovost kreditnega portfelja

V letu 2011 se je nadaljevalo poslabševanje kreditnega portfelja bank. Kljub gospodarskemu okrevanju v prvi polovici 2011 se je v bančnih naložbah povečeval delež komitentov z zamudami pri poravnavanju obveznosti. Do septembra 2011 je delež razvrščenih terjatev z zamudami nad 90 dni dosegel 11,4%, za 4 odstotne točke več kot ob koncu leta 2010. Stanje naložb z zamudami nad 90 dni je doseglo 5,7 mrd EUR.

Zamude nad 90 dni so do septembra 2011 narasle na 11,5% razvrščenih terjatev bank.

Od junija 2010 naprej razvrščene terjatve bank stagnirajo okrog vrednosti 50 mrd EUR, med njimi pa se povečuje delež tistih, ki jih banke prerazvrščajo med nedonosne. Nedonosne terjatve so septembra 2011 dosegle 80% medletno rast in hkrati 5,33% vseh razvrščenih terjatev. Zaradi pospešene rasti daljših zamud je pričakovati nadaljnji porast nedonosnih terjatev in oblikovanih oslabitev, zlasti v primeru zniževanja vrednosti zavarovanj. Do septembra 2011 so oblikovane oslabitve in rezervacije dosegle 2,9 mrd EUR in so predstavljale 5,9% razvrščenih terjatev bank.

Slika 7.1: Rast razvrščenih in nedonosnih terjatev (levo) ter delež D in E v razvrščenih terjatvah in delež zamud nad 90 dni v RT (desno), v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Tabela 7.1: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev in pokritost z rezervacijami in oslabitvami

	31. 12. 2009			31. 12. 2010			30. 9. 2011		
	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %
Skupaj (v mio EUR)	49.257	1.823	3,70	49.766	2.422	4,87	49.905	2.933	5,88
	Struktura (v %)			Struktura (v %)			Struktura (v %)		
A	70,48	7,1	0,4	70,65	5,7	0,4	66,39	3,9	0,3
B	24,71	30,7	4,6	21,34	20,0	4,6	23,47	16,6	4,2
C	2,57	16,2	23,3	4,32	22,3	25,1	4,81	21,1	25,7
D	1,46	24,8	62,9	2,89	35,5	59,8	4,65	46,9	59,3
E	0,79	21,3	100,0	0,80	16,5	100,0	0,68	11,5	100,0

Vir: Banka Slovenije

Kakovost portfelja nefinančnih družb se poslabšuje.

Kakovost naložb bank je najslabša v sektorju nefinančnih podjetij. Do septembra 2011 je delež terjatev z zamudami nad 90 dni narasel na 18,6%, za 6,3 odstotne točke več kot ob koncu leta 2010. Poslabševanje tega dela portfelja se ne umirja, predvsem zaradi nezmanjšane dinamike propadanja gradbene dejavnosti. Med posameznimi skupinami komitentov se kakovost portfelja poslabšuje hitreje kot pri nefinančnih družbah le še pri naložbah v druge finančne organizacije, pri katerih je delež zamud nad 90 dni septembra dosegel 2,6-krat višjo raven kot ob koncu leta 2010.

Zamude naraščajo tudi pri obrtnikih in tujcih.

Poslabšuje se tudi kakovost naložb v skupino obrtnikov. Zamude nad 90 dni so v tej skupini komitentov septembra dosegle 14,3%. Možnost nadaljnjega poslabševanja tega dela portfelja je velika zaradi prepletenih poslovnih povezav z večjimi podjetji in majhne pogajalske moči obrtnikov. Zamude v tej skupini komitentov so velikokrat odraz plačilne nediscipline in finančnih težav ekonomsko močnejših poslovnih partnerjev.

Kakovost terjatev do tujcev se je po izboljšanju v letu 2010, v letu 2011 poslabšala. Zamude tujcev nad 90 dni so se povečale za 3 odstotne točke, na 8,3%. Med terjatvami do tujcev je bilo septembra 60% naložb v tuje nefinančne organizacije.

V strukturi razvrščenih terjatev je delež terjatev z zamudami nad 90 dni še nekoliko višji od prikazanega v tabeli, ker med njimi niso zajete zamude prebivalstva. Te zamude so sicer še vedno nizke, vendar zaradi relativne velikosti te skupine komitentov prispevajo približno dodatne 0,5 odstotne točke k celotnim zamudam nad 90 dni. V primeru ponovnega poglobljanja gospodarske krize se bodo zamude v tem segmentu komitentov verjetno še povečale.

Tabela 7.2: Zamude pri poravnavanju obveznosti v bankah po skupinah komitentov

	Razvrščene terjatve			Delež terjatev z zamudami v posamezni skupini komitentov					
				Skupne zamude			Zamude nad 90 dni		
	Dec. 09	Dec. 10	Sep. 11	Dec. 09	Dec. 10	Sep. 11	Dec. 09	Dec. 10	Sep. 11
Skupaj (v mio EUR)	49.757	50.291	50.528	5.108	6.857	8.829	2.690	3.711	5.736
				v %					
Podjetja	50,4	49,9	49,2	100,0	12,6	21,1	28,1	6,6	12,3
DFO	5,2	4,8	4,5	100,0	6,6	19,0	25,6	2,2	6,8
Gospodinjstva ¹	19,0	20,3	20,6	100,0	11,8	9,8	-	3,8	4,0
obrniki	1,9	2,0	2,0	100,0	20,7	20,9	25,0	11,9	12,6
prebivalstvo ¹	17,1	18,3	18,6	100,0	10,7	8,6	-	2,8	3,1
Tujci	15,7	12,7	12,8	100,0	18,9	12,6	12,9	10,9	5,3
Država	3,1	4,1	4,2	100,0	2,3	1,3	6,0	0,1	0,1
Banke in hranilnice	6,5	7,5	7,6	100,0	1,4	1,4	1,1	0,4	0,2
Centralna banka	0,0	0,6	0,8	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Drugo	0,1	0,1	0,4	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	10,3	13,6	17,5	5,4	7,4

Opomba: ¹ Podatki za prebivalstvo za leti 2009 in 2010 so ocenjeni na podlagi podatkov iz ankete bank. Ocena je upoštevana tudi v agregatu gospodinjstev.

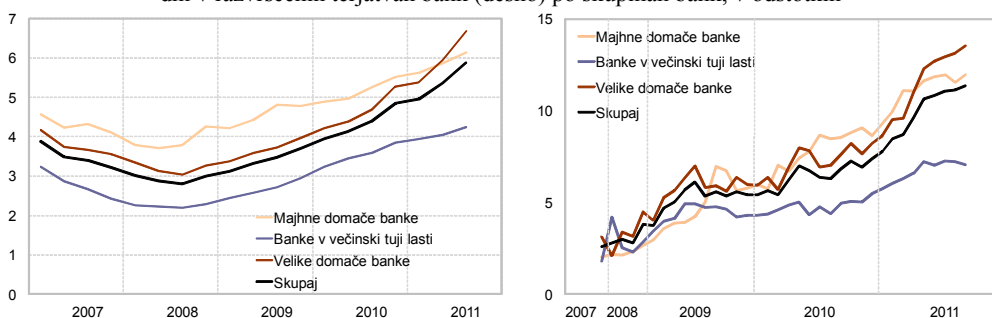
Vir: Banke Slovenije, anketa bank

Zamude nad 90 dni najhitreje naraščajo v velikih domačih bankah.

Kreditni portfelj se najhitreje poslabšuje velikim domačim bankam. Zamude nad 90 dni so v tej skupini bank dosegle 13,5% razvrščenih terjatev in se še povečujejo z nezmanjšano dinamiko. Pri ostalih skupinah bank je poslabševanje kakovosti portfelja v zadnjih mesecih upočasnjeno oziroma pri bankah v večinski tuji lasti celo ustavljeno. Delež razvrščenih terjatev z zamudami nad 90 dni je pri bankah v večinski tuji lasti stabiliziran

pri 7,1%, medtem ko pri majhnih domačih bankah v zadnjih mesecih niha okrog 12%. Podobna razmerja med skupinami bank so tudi pri primerjavi pokritosti s slabitvami in rezervacijami, s to razliko, da se še naprej povečujejo pri vseh skupinah bank.

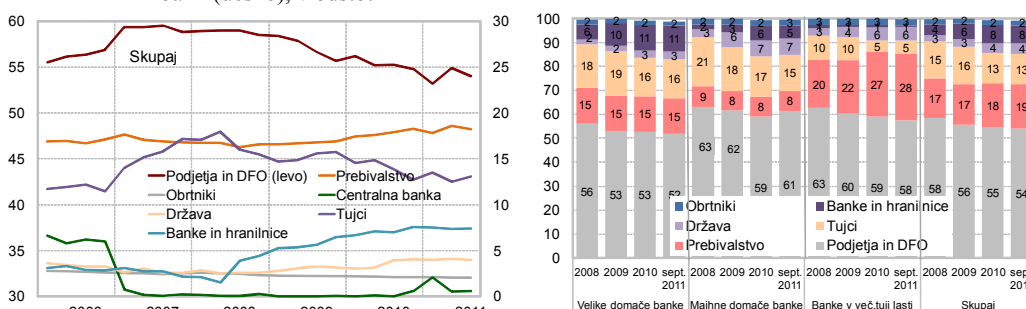
Slika 7.2: Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami (levo) in delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank (desno) po skupinah bank, v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Razlike v kakovosti portfelja so posledica različne strukture portfeljev bank, vendar tudi različne kakovosti komitentov znotraj posamezne skupine. V strukturi portfelja bank se je v letu 2011 še naprej zniževal delež naložb v podjetja in povečeval delež naložb v prebivalstvo. Pri tem so posebej izstopale banke v večinski tuji lasti, ki so delež prebivalstva v strukturi svojih naložb do konca septembra povišale na 28%, bistveno več kot pri bankah v pretežni domači lasti.

Slika 7.3: Struktura razvrščenih terjatev po sektorjih, skupaj (levo) in po skupinah bank (desno), v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

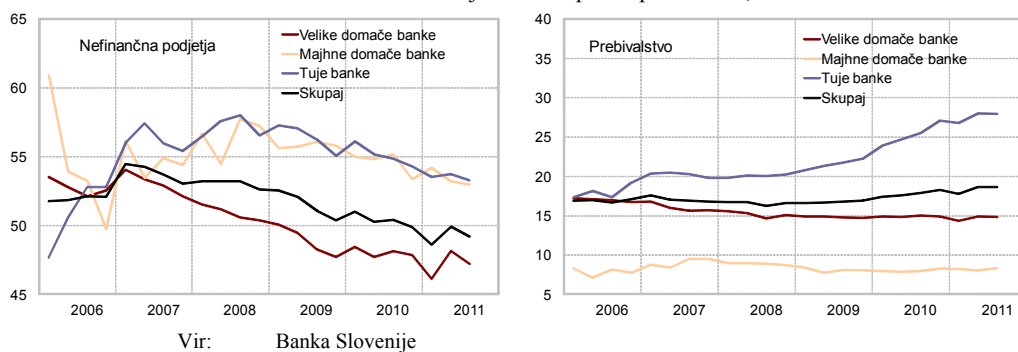
Vse skupine bank, razen majhnih domačih, so v letu 2011 dodatno znižale izpostavljenost do nefinančnih podjetij, vendar ne nujno tudi do problematičnih naložb v tem sektorju. Zaradi nezmožnosti poravnavanja obveznosti ostajajo v bančnih bilancah naložbe najslabše kakovosti, ki obremenjujejo portfelj še dolgo po začetku postopkov stečaja. Velike domače banke imajo najnižji delež nefinančnih podjetij v strukturi portfelja, vendar z najvišjim deležem terjatev z zamudami nad 90 dni med skupinami bank. Zamude nefinančnih podjetij nad 90 dni pri velikih domačih bankah so do septembra dosegle 22,5%, skoraj enkrat več kot pri bankah v večinski tuji lasti.

Banke v večinski tuji lasti imajo najnižji delež daljših zamud kljub relativno najvišjemu deležu nefinančnih podjetij v strukturi razvrščenih terjatev. V zadnjih mesecih se je tudi kakovost tega dela portfelja pri majhnih domačih bank pričela izboljševati. Delež zamud nefinančnih podjetij nad 90 dni pri majhnih domačih bankah se zmanjšuje od maja 2011, in se je od najvišje dosežene vrednosti 17,6% znižal do septembra na 16,3%.

Kakovost portfelja nefinančnih družb je najslabša pri velikih domačih bankah in se še poslabšuje.

Pri ostalih skupinah bank se je poslabševanje portfelja nefinančnih družb upočasnilo.

Slika 7.4: Delež nefinančnih podjetij (levo) in prebivalstva (desno) v strukturi razvrščenih terjatev bank po skupinah bank, v odstotkih

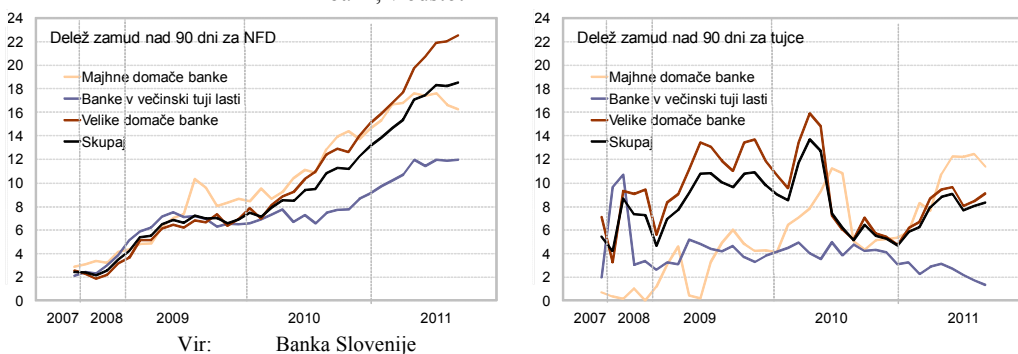
Vir: Banka Slovenije

Pri bankah v večinski domači lasti se poslabšuje kakovost terjatev do tujcev.

Posamezne skupine bank se precej razlikujejo tudi v kakovosti portfelja do tujcev. Pri bankah v večinski tuji lasti je tveganost tujcev nizka in ima tendenco zniževanja. Pri teh bankah so terjatve do tujcev večinoma v obliki kratkoročnih naložb v tuje finančne institucije (predvsem v banke matere). Poleg nizke stopnje tveganja je nizek tudi njihov delež v naložbenem portfelju bank.

Pri bankah v večinski domači lasti je izpostavljenost do tujcev, kljub zniževanju v zadnjih letih, še vedno visoka: pri majhnih bankah dosegajo razvrščene terjatve do tujcev 15% in pri velikih bankah 16% vseh razvrščenih terjatev bank. Pri tem je okrog dve tretjini naložb usmerjenih v nefinančne organizacije. Zamude tujcev nad 90 dni so se v letu 2011 izrazito povečale pri majhnih domačih bankah, pri katerih so septembra dosegle 11,4% razvrščenih terjatev do te skupine komitentov. Tudi v velikih domačih bankah imajo terjatve do tujcev tendenco naraščanja in visoko raven daljših zamud.

Slika 7.5: Zamude nad 90 dni nefinančnih podjetij (levo) in tujcev (desno) v strukturi razvrščenih terjatev bank do teh skupin komitentov, po skupinah bank, v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

7.2 Nefinančna podjetja

K nadaljnjemu poslabšanju portfelja nefinančnih podjetij lahko v naslednjem obdobju prispeva pričakovano upočasnjevanje gospodarske rasti. Pojemanje rasti v evroobmočju že vpliva na dinamiko domače gospodarske aktivnosti, zlasti v predelovalnih dejavnostih. Izvozna naročila se znižujejo in gospodarska klima postaja bolj pesimistična. Med omejitvenimi dejavniki poslovanja podjetij se povečuje pomen negotovih gospodarskih razmer. Težave s financiranjem ostajajo eden najpomembnejših zaviralnih dejavnikov poslovanja podjetij v Sloveniji.

Financiranje nefinančnih podjetij v Sloveniji je na najnižji ravni.

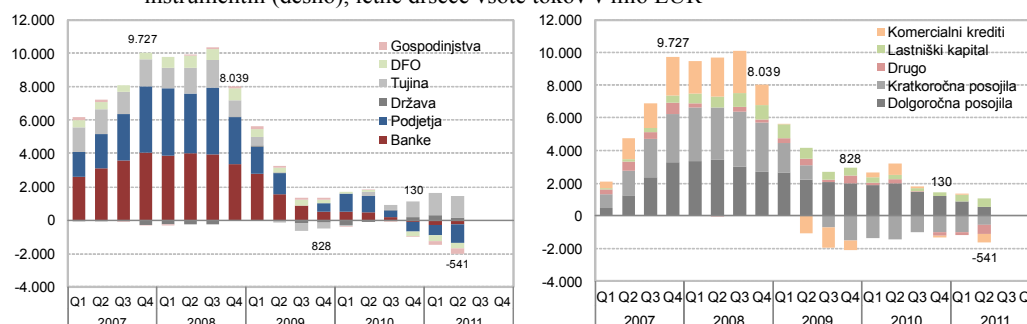
V zadnjem letu in pol se je tok financiranja podjetij močno skrčil²⁰. Financiranje pri bankah se je dejansko ustavilo in je v največji meri omejeno na ohranjanje obstoječe ravni zadolženosti, z velikim deležem komitentov, ki niso sposobni servisirati dolgov. Pri odobravanju novih posojil so banke skrajno previdne in imajo zaostrene kreditne standarde. Rezultati ankete o povpraševanju po posojilih kažejo, da se je v letu 2010 in prvi polovici 2011 povečalo presežno povpraševanje podjetij po posojilih. Banke

²⁰ Po prenovljenih podatkih za leto 2010 je tok financiranja nefinančnih podjetij v celem letu znižan od prej objavljenih 501 mio EUR na le 130 mio EUR.

zavračajo posojila predvsem zaradi slabe bonitete komitenta in neperspektivnosti projektov, vendar se je hkrati povečalo tudi zavračanje posojil s strani podjetij zaradi nestrinjanja s pogoji bank. Odgovori bank kažejo tudi, da se je v strukturi povpraševanja podjetij v letu 2010 povečalo povpraševanje po posojilih za investicije in hkrati znižalo povpraševanje po posojilih za tekoče poslovanje, kar je posledica tako gospodarske rasti v tem obdobju kot tudi opravljenih racionalizacij v poslovanju podjetij. Zvišanje stopenj zavračanja posojil je deloma povezano tudi z zavračanjem vlog za odobritev posojil in iskanjem posojil pri več različnih bankah.

Medpodjetniško financiranje, ki je v prvih dveh kriznih letih delno ublažilo izpad bančnega financiranja, je v zadnjem letu in pol skoraj povsem zamrlo. Zadolženost med podjetji se znižuje, posojila in komercialni krediti se ob skromnem domačem povpraševanju ne odobravajo več oziroma se poplačujejo, kolikor dovoljujejo likvidnostne razmere v posameznih podjetjih.

Slika 7.6: Tokovi financiranja nefinančnih podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR

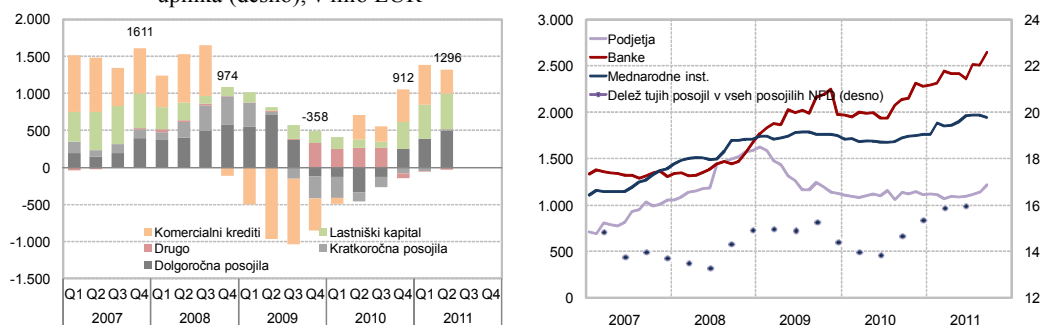

Vir: Banka Slovenije

Ob pomanjkanju virov financiranja v Sloveniji se podjetja v zadnjem letu in pol v večji meri preusmerjajo v tujino. Povečan pritok financiranja iz tujine izhaja iz dveh virov: na eni strani narašča financiranje s komercialnimi krediti in posojili, ki ga odobravajo tuji partnerji in spremlja povečan obseg menjave s tujino. Hkrati narašča najemanje posojil pri tujih bankah in mednarodnih institucijah, kot posledica iskanja alternativnih virov financiranja. V drugem četrtletju je celotni tok financiranja iz tujine že dosegel obseg iz predkriznih let, z vsoto 1,3 mrd EUR v zadnjih štirih četrtletjih.

Financiranje iz tujine narašča, podjetja se zadolžujejo pri tujih partnerjih in pri finančnih institucijah.

Slika 7.7: Financiranje nefinančnih podjetij v tujini: tokovi financiranja (levo), letne drseče vsote tokov v mio EUR in stanja posojil iz tujine po sektorju tujega upnika (desno), v mio EUR

Vir: Banka Slovenije

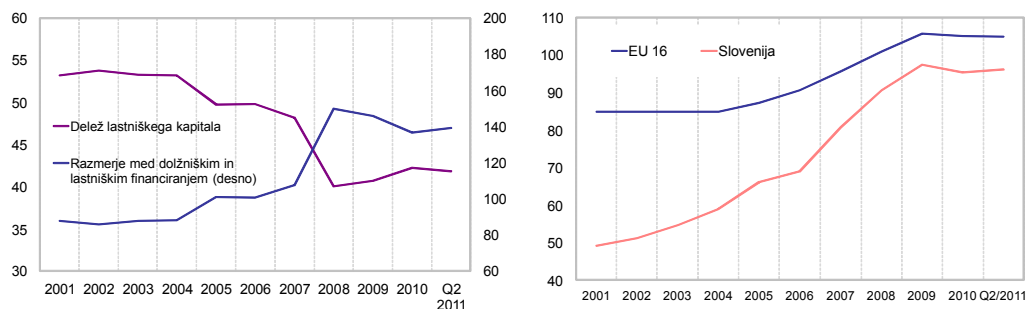
Posojila iz tujine pomenijo v celotnem financiranju podjetij s posojili manjši delež²¹, vendar s tendenco naraščanja. V drugem četrtletju 2011 so posojila podjetjem iz tujine dosegla 16% v strukturi vseh posojil podjetjem, za 2 odstotni točki več, kot pred enim letom. Med podjetji, ki se financirajo s tujimi posojili so tista, ki so pri bankah v Sloveniji že dosegla zgornje limite izpostavljenosti in tista, ki zaradi solidnega finančnega položaja lahko dobijo posojilo v tujini po ugodnejših obrestnih merah. Obrestne mere za posojila podjetjem so v evroobmočju v povprečju še vedno za okrog 2 odstotni točki nižje kot pri

²¹ Delež posojil iz tujine v vseh posojilih podjetjem je v letu 2004 znašal več kot 20% v vseh posojilih podjetjem, vendar se je ob hitri rasti posojil pri domačih bankah v letih pred krizo opazno znižal.

slovenskih bankah. Za banke pa pomeni odhod k bolj konkurenčnim ponudnikom izgubo dohodka in hkrati izgubo dobrega komitenta.

Podjetja v slabšem finančnem položaju so bolj odvisna od financiranja pri domačih bankah. Pri tem je zaskrbljujoč zlasti položaj manjših še zdravih podjetij z ogroženo likvidnostjo zaradi plačilne nediscipline. Za premostitev njihovih težav in ohranitev proizvodnje je ključno, da ne ostanejo brez virov financiranja za perspektivne programe.

Slika 7.8: Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij (levo) in naraščanje dolga podjetij v Sloveniji in evroobmočju v razmerju do BDP (desno)

Vir: Banka Slovenije

Finančni vzvod podjetij ostaja visok.

Kljub močno omejenemu financiranju se zadolženost nefinančnih podjetij ni pomembneje spremenila. Visok finančni vzvod slovenskih podjetij ostaja le nekoliko pod vrhom doseženim v letu 2008, na ravni 139,3%. Z relativno nizkim kapitalom so podjetja slabše zaščitena pred nepredvidenimi izgubami. Zaradi poslabševanja trendov na finančnih trgih podjetjem grozi ponovno razvrednotenje kapitala in posledično višji finančni vzvod, tudi v primeru zmanjšanja dolžniškega financiranja. Ker banke niso pripravljene še naprej financirati visoko zadolženih podjetij, ta ostajajo v njihovih bilancah brez večjih možnosti, da bi z novimi projekti izboljšala svoj finančni položaj in začela servisirati dolgove, ne da bi izboljšala strukturo financiranja z lastniškim kapitalom.

Tabela 7.3: Razvrščene terjatve bank do nefinančnih podjetij po dejavnostih, struktura in medletne stopnje rasti, v mio EUR in v odstotkih

	Posojila nefinančnim podjetjem ¹				Razvrščene terjatve do nefinančnih podjetij					
	Skupaj v mio EUR	Prirast v mio EUR	Struktura v %		Skupaj v mio EUR	Struktura v %	Sprememba		Medletne	
							strukture v o.t.		stopnje rasti v %	
			Sep.11/							
	Sep.11	dec.10	2010	Sep.11	Sep.11	Sep.11	2010	Sep.11	2010	Sep.11
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rud.	271	-28	1,4	1,3	320	1,3	0,1	0,0	5,2	2,0
Predelovalne dejavnosti	5.543	-82	26,6	26,3	6.433	25,9	-0,1	-0,3	-0,5	-2,1
Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	703	39	3,1	3,3	1.042	4,2	0,0	0,2	1,2	5,1
Gradbeništvo	2.623	143	11,7	12,5	3.526	14,2	1,1	0,5	8,9	3,0
Trgovina	3.821	-148	18,7	18,1	4.549	18,3	-0,3	-0,5	-1,6	-3,6
Promet in skladiščenje	2.052	-139	10,4	9,7	2.242	9,0	0,2	0,2	2,1	1,6
Gostinstvo	689	18	3,2	3,3	732	2,9	0,1	0,0	2,2	0,1
Informacije in komunikacije	443	-45	2,3	2,1	607	2,4	-0,1	-0,2	-3,0	-8,6
Finančno posredništvo	1.555	112	6,8	7,4	1.644	6,6	-0,9	-0,1	-11,8	-1,7
Poslovanje z nepremičninami	1.177	49	5,3	5,6	1.225	4,9	-0,1	0,0	-1,4	-0,3
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	1.747	-41	8,4	8,3	2.065	8,3	-0,1	0,0	-1,6	-0,7
Javne storitve	429	3	2,0	2,0	470	1,9	0,2	0,0	10,3	-2,6
SKUPAJ	21.053	-118	100,0	100,0	24.854	100,0			0,0	-0,9

Opomba: ¹ Posojila so v bruto znesku, nezmanjšana za oslabitve.

Vir: Banka Slovenije

Posojila bank predelovalnim dejavnostim se znižujejo.

Stanje posojil nefinančnim družbam pri bankah je bilo septembra 2011 v bruto znesku celo nekoliko nižje kot konec leta 2010. Brez novih posojil so ostale tudi predelovalne dejavnosti, ki so v zadnjem letu in pol dosegale relativno visoke stopnje gospodarske rasti. Podjetja iz predelovalnih dejavnosti so ostala na približno enaki ravni financiranja pri domačih bankah, kot ob koncu leta 2009. Pred začetkom okrevanja v letu 2010 je prirast bruto posojil predelovalnim dejavnostim znašal skupaj 81 mio EUR, približno za toliko so se posojila tem podjetjem v letu 2011 do septembra znižala.

Stanje posojil nefinančnim podjetjem se je povečalo le podjetjem iz dejavnosti z najslabšo kakovostjo terjatev: gradbeništvu, finančnem posredništvu in poslovanju z nepremičninami, kar je odraz potreb po prestrukturiranju financiranja. V navedenih treh dejavnostih so imele banke ob koncu leta 2010 24,6% razvrščenih terjatev, devet mesecev kasneje pa 25,7%. Obratno pa se je izpostavljenost do predelovalnih dejavnosti, ki v zadnjem obdobju dosegajo najvišje stopnje realne rasti, v letu 2010 znižala za 0,1 odstotno točko, v devetih mesecih 2011 pa še za 0,3 odstotne točke. To prispeva k nadaljnjemu poslabševanju kakovosti portfelja nefinančnih družb.

Nadaljuje se porast posojil dejavnostim z nizko kakovostjo terjatev.

Tabela 7.4: Prirasti posojil po dejavnostih, v mio EUR

	Predelovalne dejavnosti	Gradbeništvo	Trgovina	Promet in skladiščenje	Gostinstvo	Finančno posredništvo	Poslovanje z nepremičninami	Strokovne in druge poslovne dejavnosti	Nefinančne družbe skupaj
2006	581,7	313,0	180,1	236,3	53,6	238,7	294,9	241,0	2.302,6
2007	695,3	616,8	717,7	349,3	84,4	750,9	285,0	553,3	4.516,6
2008	962,0	416,6	720,2	321,1	118,3	253,6	244,5	162,8	3.439,5
2009	46,2	240,3	-184,6	228,5	73,1	-429,4	22,6	63,2	240,5
2010	80,6	182,9	54,4	125,7	10,1	-21,4	-34,4	-25,1	417,7
Q1-Q3/11	-81,8	143,0	-147,6	-139,0	17,7	111,6	49,4	-40,6	-118,1

Opomba: Posojila so v bruto znesku, nezmanjšana za oslabitve.

Vir: Banka Slovenije

Terjatve z zamudami nad 90 dni so septembra predstavljale 18,6% razvrščenih terjatev do nefinančnih podjetij. Pri tem so izrazito izstopala podjetja iz gradbeništvu, katerih zamude nad 90 dni so dosegle že 44% razvrščenih terjatev do te dejavnosti. Še konec leta 2010 je ta delež znašal 19,3%. Nadaljnje poslabšanje tega dela bančnega portfelja je mogoče pričakovati, saj so celotne zamude podjetij iz gradbeništvu septembra dosegle že 61%. Glede na slab položaj in perspektive te dejavnosti je malo verjetno, da bodo te zamude poplačane. Izpostavljenost bank do gradbenih podjetij je visoka: v strukturi razvrščenih terjatev bank je ta dejavnost na tretjem mestu po velikosti s 14,2% celotnih razvrščenih terjatev do nefinančnih družb, hkrati pa je imela v letih 2010 in 2011 najvišjo skupno rast razvrščenih terjatev.

Kakovost terjatev do podjetij iz gradbeništvu se je izrazito poslabšala.

Tabela 7.5: Zamude nefinančnih podjetij pri bankah po dejavnostih

	Število podjetij z zamudo, sep. 11	Deleži števila zamudnikov v skupnem številu podjetij pri				Povprečno število dni zamude pri zamudnikih	Delež razvrščenih terjatev zamudnikov v portfelju banke v %			
		bankah v %			v tem z zamudo nad 90 dni		v tem z zamudo nad 90 dni			
		skupaj	90 dni				skupaj	dni		
			sep. 11	dec. 10				sep. 11	sep. 11	dec. 09
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	48	21,1	13,0	14,0	486	15,8	5,5	4,9	10,0	
Predelovalne dejavnosti	853	20,7	12,7	13,7	362	21,7	6,3	9,3	11,0	
Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	46	13,8	4,1	6,3	148	6,6	0,8	1,5	3,0	
Gradbeništvo	1014	33,5	20,7	26,6	300	61,2	7,7	19,3	44,0	
Trgovina	1357	20,0	13,5	15,2	508	20,3	5,1	13,2	15,4	
Promet in skladiščenje	330	23,2	17,5	18,4	205	22,1	1,9	6,0	12,2	
Gostinstvo	287	27,1	18,3	20,2	326	22,4	7,9	6,5	13,5	
Informacije in komunikacije	177	12,4	7,3	8,7	434	35,9	1,8	23,1	28,7	
Finančno posredništvo	43	26,4	11,7	19,6	358	27,9	21,6	17,1	20,5	
Poslovanje z nepremičninami	178	26,1	13,2	17,9	322	30,9	4,8	10,3	17,6	
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	704	13,6	8,1	9,8	440	31,2	7,6	18,8	22,5	
Javne storitve	154	11,7	6,9	8,2	194	15,1	2,2	3,2	5,9	
Skupaj	5.192	20,2	12,7	14,9	354	28,3	6,6	12,3	18,6	

Vir: Banka Slovenije

Po visoki izpostavljenosti do gradbeništvu zlasti izstopajo velike domače banke s 16,4%-nim deležem v razvrščenih terjativah do nefinančnih podjetij. Ta skupina bank izstopa tudi po najslabši kakovosti terjatev do gradbeništvu, s 50,6%-nim deležem terjatev z zamudami nad 90 dni. Poleg izrazito slabega portfelja v gradbenih podjetjih pa ima skupina velikih domačih bank nadpovprečne deleže slabih terjatev tudi v večini drugih dejavnostih. Izrazito visoke razlike med skupinami bank so poleg gradbeništvu še v finančnem posredništvu, kjer ima skoraj 29% terjatev velikih domačih bank zamude nad 90 dni, medtem ko je ta delež pri ostalih skupinah bank bistveno nižji, okrog 9%.

Velike domače banke izstopajo po deležu zamud nad 90 dni v skoraj vseh dejavnostih.

Tabela 7.6: Struktura razvrščenih terjatev bank in delež zamud nad 90 dni pri poravnavanju obveznosti v bankah po skupinah bank in po dejavnostih ob koncu septembra 2011 v odstotkih

	Struktura razvrščenosti, NFD = 100				Delež zamud nad 90 dni v dejavnosti			
	Bančni sektor	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Bančni sektor	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti
Kmetijstvo, rudarstvo	1,3	1,2	1,4	1,5	9,7	8,6	10,3	11,2
Predelovalne dejavnosti	25,9	27,4	24,7	23,5	11,1	12,3	9,8	8,9
Elektrika, plin in voda	4,2	3,7	3,4	5,3	3,0	4,7	3,0	0,8
Gradbeništvo	14,2	16,4	14,5	10,1	44,0	50,6	27,5	31,0
Trgovina	18,3	16,4	20,9	21,0	15,2	19,2	13,0	10,3
Promet in skladiščenje	9,0	9,5	2,2	9,9	12,2	16,0	35,0	4,4
Gostinstvo	2,9	3,0	2,1	3,0	13,7	13,6	29,7	11,0
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	2,4	2,5	1,1	2,6	28,5	39,1	28,2	10,3
Finančno posredništvo	6,6	6,7	9,2	5,9	20,8	28,7	9,0	9,3
Poslovanje z nepremičninami	4,9	4,1	5,7	6,2	16,8	21,2	15,5	11,8
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	8,3	7,2	13,1	9,0	22,5	22,7	25,6	21,2
Javne storitve	1,9	1,9	1,6	2,0	5,8	5,1	7,6	6,6
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	18,5	22,5	16,3	12,0

Vir: Banka Slovenije

Kakovost portfelja nefinančnih podjetij se je pri majhnih domačih bankah najmanj poslabšala.

V portfelju majhnih domačih bank izstopajo z visokimi deleži zamud nad 90 dni terjatev do prometa in skladiščenja (35%), gostinstva (29,7%) ter strokovnih in poslovnih dejavnosti (25,6%). V povprečju se je kakovost portfelja nefinančnih podjetij pri majhnih domačih bankah v letu 2011 poslabšala manj kot pri ostalih skupinah bank. Delež zamud nad 90 dni se je pri majhnih bankah povečal za 2,3 odstotne točke (pri bankah v večinski tuji lasti za 3,3 odstotne točke in pri velikih domačih bankah za 8,6 odstotne točke).

Pri bankah v večinski tuji lasti so zamude pri poravnavanju obveznosti v skoraj vseh dejavnostih nižje kot pri domačih bankah. Verjetno je vzrok doslednejša izterjava dolgov, še preden se likvidnostne težave v podjetjih zaostrijo. Do najbolj problematičnih dejavnosti pa so bile banke v večinski tuji lasti tudi v preteklih letih podpovprečno izpostavljene.

Tabela 7.7: Pokritost razvrščenih terjatev z oslavitvami in deleži nedonosnih terjatev pri nefinančnih podjetjih po dejavnostih

	Pokritost razvrščenih terjatev z oslavitvami v				Razvrščene terjatve v skupinah D in E		
	Oslavitve razvrščenih terjatev v mio EUR		%		v mio EUR	v deležu v vseh razvrščenih terjatah	
	2010	sep.2011	2010	sep.2011		2010	sep.2011
Kmetijstvo, rudarstvo	22	22	6,5	7,1	16	4,5	5,1
Predelovalne dejavnosti	371	417	5,8	6,5	371	4,1	5,8
Elektrika, plin in voda	14	16	1,4	1,5	5	0,5	0,5
Gradbeništvo	297	501	8,6	14,3	447	7,0	12,7
Trgovina	315	341	6,8	7,6	306	4,5	6,8
Promet in skladiščenje	72	124	3,1	5,6	117	1,0	5,2
Gostinstvo	31	38	4,5	5,3	30	2,9	4,2
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	51	67	7,7	11,1	20	2,1	3,4
Finančno posredništvo	169	199	11,2	12,2	206	10,5	12,6
Poslovanje z nepremičninami	68	84	5,8	7,3	73	3,8	6,3
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	205	269	9,8	13,2	297	7,2	14,6
Javne storitve	15	17	3,3	3,6	7	1,5	1,5
Skupaj	1.629	2.096	6,6	8,5	1.897	4,7	7,7

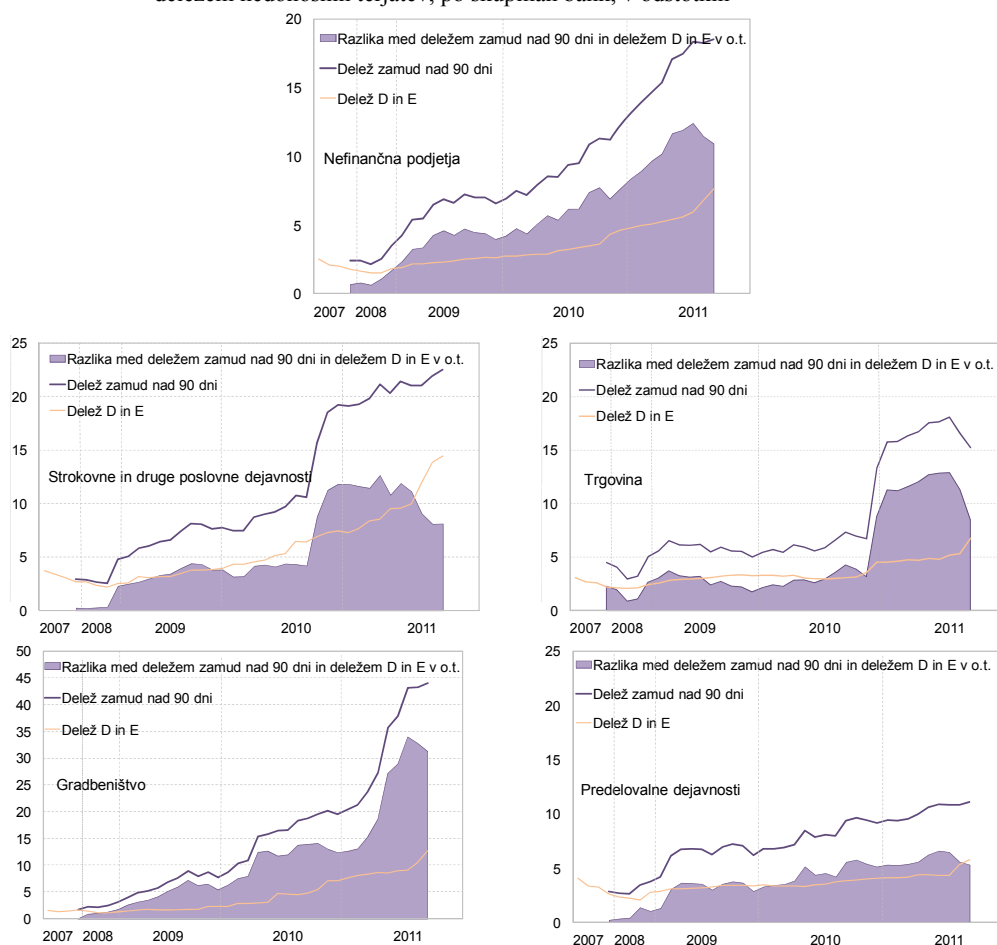
Vir: Banka Slovenije

Nedonosne terjatve (D in E) so do septembra narasle na 7,7%.

Zaradi slabšanja kakovosti terjatev nefinančnih podjetij so banke v letu 2011 do septembra med nedonosne terjatve prerazvrstile 3% razvrščenih terjatev do te skupine komitentov in tako povečale njihov delež na 7,7%. (Nedonosne terjatve za celotni portfelj znašajo 5,33%.)

Porast nedonosnih terjatev je bil v devetih mesecih 2011 najvišji v strokovnih in drugih poslovnih storitvah, kjer je do konca septembra dosegel najvišji delež med dejavnostmi, 14,6%. V tej dejavnosti se je portfelj začel izrazito poslabševati že v zadnjih mesecih 2010, prerazvrščanje med manj donosne terjatve pa je sledilo s skoraj enoletno zamudo.

Slika 7.9: Razlika med zamudami nefinančnih podjetij nad 90 dni pri bankah in deležem nedonosnih terjatev, po skupinah bank, v odstotkih

Opomba: Od marca 2009 mesečni podatki, pred tem četrtletni.

Vir: Banka Slovenije

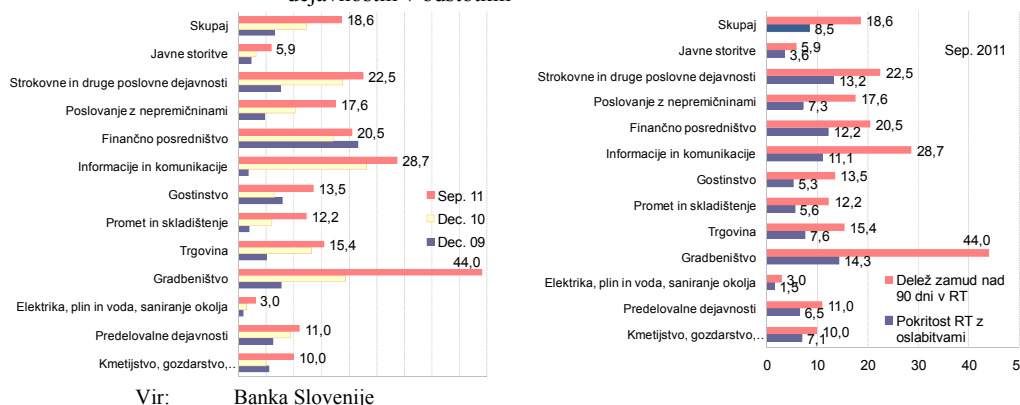
Povečano prerazvrščanje terjatev med manj donosne je opazno tudi v nekaterih drugih dejavnostih, večinoma z večmesečnim zamikom glede na dejansko poslabšanje kakovosti portfelja, ki se najprej pokaže preko naraščanja zamud komitentov pri poravnavanju obveznosti. V predelovalnih dejavnostih in trgovini porast nedonosnih terjatev sovpada z upočasnjevanjem ali celo zniževanjem zamud, kar kaže, da se dejansko stanje s precejšnjim odlogom odrazi v povečanju nedonosnih terjatev.

Poleg strokovnih in drugih poslovnih storitev imajo banke najvišje deleže nedonosnih terjatev v podjetjih iz dejavnosti gradbeništva in finančnega posredništva, 12,7% in 12,6%. Gradbeništvo izstopa po ogromnem razkoraku med deležem nedonosnih terjatev in deležem terjatev z zamudami nad 90 dni, zaradi česar je mogoče pričakovati nadaljnje usklajevanje z dejanskim stanjem, s precejšnjim vplivom na obseg oblikovanih oslabitev in poslovni rezultat bank. Velika razlika med kakovostjo portfelja in oblikovanimi oslabitvami je tudi v dejavnosti informacij in komunikacij. Kakovost portfelja bank v tej dejavnosti se je naglo poslabšala v drugi polovici 2010, delež nedonosnih terjatev pa je ostal pri nizkih 3,4%. Večji del neusklajenosti med terjatvami z daljšimi zamudami in oblikovanimi oslabitvami lahko banke pokrivajo z zavarovanji, prejetimi v zastavo. V primeru spreminjanja njihove vrednosti ali težje unovčljivosti, se bo del te razlike odrazil v povečanju obsegu oslabitev.

Kazalniki kakovosti kreditnega portfelja, delež nedonosnih terjatev v razvrščenih terjatvah, pa se bodo izboljševali zelo počasi oziroma bodo ostali neugodni tudi v prihodnjem letu. Ocenjene stopnje neplačila komitentov bodo tudi v prihodnjem letu presegle pričakovane rasti posojil, kar bo še povečalo delež nedonosnih terjatev. S podaljševanjem zamud pri poravnavanju obveznosti banke prerazporejajo terjatve v skupino nedonosnih terjatev, ki tako ostajajo del celotnih razvrščenih terjatev.

V nekaterih dejavnostih je velika razlika med oblikovanimi oslabitvami in kakovostjo portfelja.

Slika 7.10: Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank pri nefinančnih podjetjih v odstotkih (levo) ter primerjava deleža zamud nad 90 dni z deležem oslabitev in rezervacij v razvrščenih terjatvah (desno) po dejavnostih v odstotkih

Okvir 7.1: Analiza kreditnega tveganja nefinančnih družb na podlagi bonitetnih ocen komitentov ter zamud pri odplačevanju posojil

Kakovost kreditnega portfelja bank lahko analiziramo na podlagi različnih mer kreditnega tveganja. V tej analizi so uporabljene bonitetne ocene nefinančnih družb ter njihove zamude pri odplačevanju posojil. Zamude komitenta so neodvisne od tega kako banke ocenjujejo njegovo boniteto. Glede na ti dve meri se razlikujeta tudi definiciji ter deleža nedonosnih posojil. Na podlagi bonitet kot nedonosne upoštevamo terjatve do komitentov, ki so razvrščeni v bonitetna razreda D in E, medtem ko so na podlagi zamud nedonosna posojila komitentom, ki pri odplačevanju zamujajo več kot 90 dni.

V analizo so vključene nefinančne družbe, ki so bile v obdobju od leta 2000 do septembra 2011 zadolžene vsaj pri eni banki v Sloveniji, niso v postopku stečaja ter imajo razpoložljive podatke iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida. Analiza se v večjem delu osredotoča na obdobje od leta 2007 dalje, ko so razpoložljivi podatki o zamudah komitentov pri odplačevanju posojila.

Bonitetna struktura se je v večjem obsegu začela slabšati v letu 2009 zaradi izrazito poslabšanih makroekonomskih razmer. Negativen trend se je nadaljeval v letu 2010 in predvsem v prvih devetih mesecih leta 2011, ko se je glede na konec leta 2010 delež najmanj tveganih komitentov z bonitetnimi ocenama A in B zmanjšal za 3,3 o.t. Hkrati se je v istem obdobju delež slabih komitentov z bonitetnimi ocenama D in E povečal za 3,1 o.t. na 10,2%.

Tabela 7.8: Bonitetna struktura nefinančnih družb v obdobju od leta 2007 do septembra 2011, v odstotkih

	2007	2008	2009	2010	Sep. 2011
A	57,35	57,93	53,65	51,44	47,35
B	32,72	31,68	32,97	33,94	34,78
C	5,23	6,06	7,52	7,50	7,67
D	3,40	3,15	4,36	4,64	5,67
E	1,30	1,18	1,50	2,48	4,53
Skupaj število komitent-banka	28.318	29.876	30.633	31.524	32.811

Vir: Banka Slovenije

Tudi zamude pri odplačevanju posojil kažejo, da se je kreditni portfelj najbolj poslabšal v letu 2011, ko se je v prvih devetih mesecih delež števila nefinančnih družb z zamudo nad 90 dni povečal za 3,1 o.t. na 9,6%.

Tabela 7.9: Struktura zamud pri odplačevanju posojila od leta 2007 do septembra 2011, v odstotkih

	2007	2008	2009	2010	Jun. 2011
0 dni	93,14	90,88	89,35	88,11	84,53
1 - 90 dni	3,42	4,99	5,05	5,41	5,91
Nad 90 dni	3,44	4,13	5,61	6,47	9,57
Skupaj število komitent-banka	27.118	28.598	29.472	30.447	31.625

Opomba: Število enot komitent-banka je manjše kot pri bonitetni strukturi, ker pri določenih komitentih ni podatkov o zamudah pri odplačevanju posojila.

Vir: Banka Slovenije

Čeprav sta od dna gospodarske krize minili že skoraj dve leti, se kreditni portfelj bank še poslabšuje. Razlog za to je predvsem počasno okrevanje gospodarstva, ki otežuje poslovanje podjetij, posebej tistih, ki so prekomerno zadolžena. Slednje med drugimi razlogi vpliva na to, da ni prirasta novih posojil, ki bi izboljševala kakovost kreditnega portfelja. Dodaten vpliv ima tudi večje prevzemanje tveganj bank v času visoke kreditne rasti, ki v kombinaciji z zastojem gospodarske rasti vodi do slabšanja kreditnega portfelja. Na zniževanje bonitetnih ocen komitentov delno vpliva tudi prociklično obnašanje bank, ki v slabih gospodarskih razmerah komitente ocenjujejo bolj pesimistično. Povečevanje deleža slabih komitentov na podlagi zamud, ki so neodvisne od tega kako banke ocenjujejo kreditno tveganje, kaže, da so glavni vir slabšanja kreditnega portfelja težave v realnem sektorju. To potrjuje tudi povečano število začetih stečajnih postopkov nad pravnimi osebami, ki jih je bilo v drugi polovici leta 2010 233, v prvi polovici leta 2011 306, v tretjem četrtletju 2011 pa 158.

Tabela 7.10: Bonitetna struktura istih nefinančnih družb pri posamezni banki, v odstotkih

	2007	2008	2009	2010	Sep. 2011
A	61,72	61,00	55,55	52,16	47,27
B	31,78	30,79	32,08	32,09	32,78
C	3,82	5,25	7,23	7,92	8,57
D	2,08	2,30	4,08	5,03	6,16
E	0,60	0,67	1,06	2,80	5,22
Skupaj (število)	17.528	17.528	17.528	17.528	17.528

Vir: Banka Slovenije

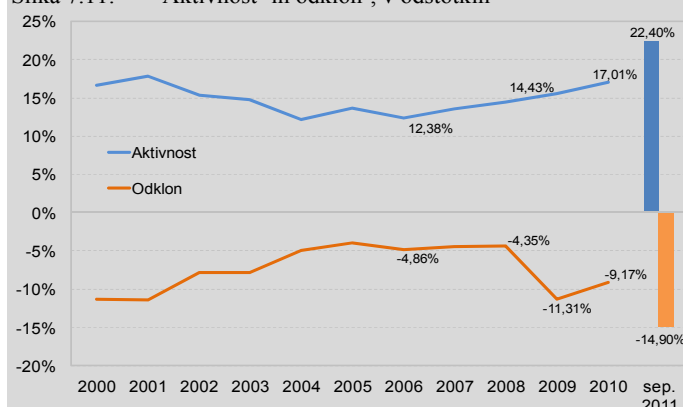
Bonitetne ocene komitentov, ki so imeli kreditno razmerje z isto banko od leta 2007 do septembra 2011, so se v času slabšale. V celotnem obdobju se je delež komitentov z ocenama A in B znižal za 13,5 o.t., medtem, ko se je delež slabih komitentov (D in E) povečal za 8,7 o.t. Slabšanje bonitetnih ocen istih komitentov je pričakovano, saj se na dolgi rok lahko pojavi več dejavnikov, ki povečujejo realizacijo tveganja določenega komitenta. Značilno je, da banke novim komitentom navadno dajejo boljše bonitetne ocene, ker ti še nimajo zamud. Občutnejše slabšanje bonitetnih ocen istih komitentov se je začelo v letu 2009 z zaostritvijo gospodarske krize ter s tem povečanega pesimizma bank pri ocenjevanju komitentov. Nadaljuje se tudi v letu 2011, ko se je v prvih devetih mesecih delež komitentov z oceno A znižal za 4,9 o.t., delež slabih komitentov (D in E) pa se je povečal za 3,6 o.t.

Tabela 7.11: Verjetnost prehodov nefinančnih družb med bonitetnimi razredi, v odstotkih

Povprečna prehodna matrika 2001 - 2008						Prehodna matrika 2009							
tekoče leto						2009							
	A	B	C	D	E		A	B	C	D	E		
predhodno leto	A	90,76	7,07	1,33	0,60	0,24	2008	A	87,09	9,41	2,16	0,97	0,37
	B	9,47	80,48	6,02	3,70	0,33		B	3,83	81,90	9,32	4,53	0,42
	C	4,04	11,53	72,05	10,28	2,09		C	1,13	9,90	71,07	15,70	2,19
	D	2,45	3,85	4,21	81,11	8,38		D	0,46	4,58	5,80	79,24	9,92
	E	1,93	1,26	0,97	2,13	93,72		E	0,00	0,54	0,42	1,68	97,06
Prehodna matrika 2010						Prehodna matrika september 2010 - september 2011							
2010						Sep. 2011							
	A	B	C	D	E		A	B	C	D	E		
2009	A	87,60	9,19	1,91	0,85	0,45	Sep. 2010	A	81,28	14,38	2,09	1,58	0,67
	B	7,28	81,16	6,92	4,17	0,47		B	7,60	77,82	7,66	5,32	1,60
	C	1,77	14,11	63,79	15,13	5,20		C	0,97	10,86	60,86	16,12	11,20
	D	0,52	2,80	6,74	62,45	27,49		D	0,08	1,64	3,83	53,99	40,45
	E	0,81	0,00	0,40	2,42	96,37		E	0,21	0,83	0,83	3,13	95,00

Vir: Banka Slovenije

V letu 2010 se je delež prehodov nefinančnih družb med bonitetnimi razredi glede na leto 2009 povečal, kar kaže na še vedno precejšnjo negotovost bank pri ocenjevanju bonitete komitentov. Kljub povečanemu deležu podjetij, katerim se je spremenila bonitetna ocena, pa je negativen odklon¹ nekoliko upadel, z 11,3% na 9,2%. To pomeni, da se je v letu 2010 bonitetna ocena poslabšala manjšemu oz. izboljšala večjemu deležu podjetij kot v letu 2009. Ta trend se ni nadaljeval v letu 2011. Odklon v septembru 2011 je znašal 14,9% in že precej presega odklon za leto 2010.

Slika 7.11: Aktivnost² in odklon¹, v odstotkih

Opomba: V septembru 2011 sta aktivnost in odklon izračunana za enoletno obdobje.

Vir: Banka Slovenije

V nadaljevanju so prikazane stopnje neplačila (angl. default rate), ki so izračunane na podlagi bonitetnih ocen ter zamud podjetij. Stopnja neplačila na podlagi bonitet je izračunana kot delež komitentov, ki preide iz bonitetnih razredov A, B ali C v razreda D ali E. Podobno velja tudi za izračun na podlagi zamud, kjer je stopnja neplačila določena kot delež komitentov, ki so v predhodnem letu imeli zamudo pod 90 dni in v tekočem letu zamujajo nad 90 dni.

Tabela 7.12: Stopnje neplačila na podlagi bonitetnih ocen in zamud podjetij pri poplačilu obveznosti, v odstotkih

	2008	2009	2010	Sep. 2011
Iz bonitetnih ocen ¹	1,92	3,47	3,90	5,90
Iz zamud ²	2,76	3,93	3,98	5,83

Opomba: V septembru 2011 je stopnja neplačila izračunana za enoletno obdobje.

¹ delež komitentov, ki v enem letu preide iz bonitetnih razredov A, B ali C v D ali E.

² delež komitentov, ki so v predhodnem letu imeli zamudo pod 90 dni in v tekočem letu zamujajo nad 90 dni.

Vir: Banka Slovenije

Tako na podlagi bonitetnih ocen kakor tudi zamud je stopnja neplačila podjetij v obdobju od leta 2008 do septembra 2011 naraščala. To pomeni, da so banke vse več obstoječih komitentov prerazporejale v bonitetna razreda D in E oziroma, da je zaradi oteženih pogojev poslovanja vse več komitentov začelo odplačevati posojila z zamudo daljšo od 90 dni. Tudi stopnja neplačila kaže, da se je kreditni portfelj najbolj poslabšal v letu 2011.

¹ Odklon kaže ali se je večjemu številu podjetij bonitetna ocena poslabšala (negativen odklon) ali izboljšala (pozitiven odklon).

² Delež podjetij, s katerim se je spremenila bonitetna ocena.

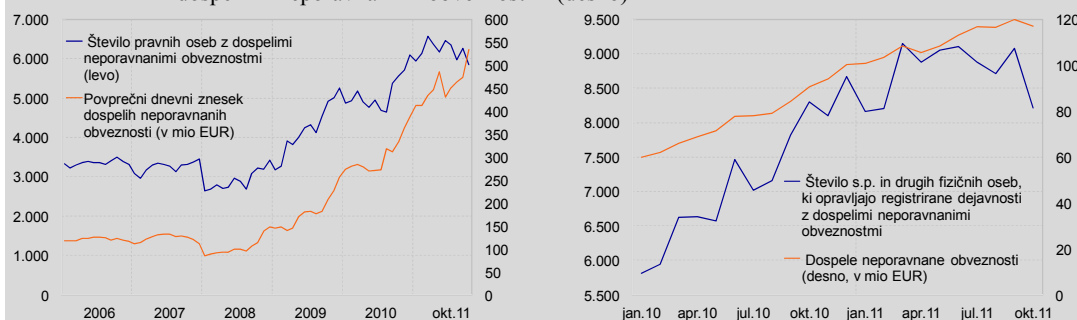
Okvir 7.2: Naraščanje nepravilnih finančnih obveznosti podjetij

Naraščajoči problem nelikvidnosti podjetij se odraža v naraščanju zamud in nepravilnavanju zapadlih finančnih obveznosti do bank, države, delojemalcev ter drugih podjetij oziroma poslovnih partnerjev. Zaostrovanje položaja podjetij v letu 2011 kažejo podatki o poravnavanju obveznosti do bank, davčnem dolgu in o številu stečajnih postopkov. Naraščanje števila pravnih oseb z dospelimi nepravilnimi obveznostmi se sicer ustavlja, a ostaja visoko.

Davčni dolg¹ poslovnih subjektov se je v prvi polovici leta povečal za 50,6 mio EUR na 598,2 mio EUR, število dolžnikov pa je naraslo za 577, na 11.777. Od tega je bilo 58,4% pravnih oseb in 41,6% samostojnih podjetnikov. Med 19 dejavnostmi sta izstopali gradbeništvo in predelovalna dejavnost s 27,7% oziroma 21,5% davčnega dolga.

Podatki AJPEŠ-a o dospelih nepravilnih obveznostih problem plačilne nediscipline podcenjujejo. Vključujejo namreč le podatke iz naslova sodnih sklepov o izvršbah in iz naslova davčnega dolga, ne pa tudi ostalih nepravilnih obveznosti iz naslova neplačanih računov med upniki in dolžniki. Podatki do oktobra 2011 kažejo, da se je število pravnih oseb z dospelimi nepravilnimi obveznostmi po vrhu v prvem četrtletju leta začelo zmanjševati. Kljub temu ostaja dvakrat višje kot pred krizo, obenem pa se trend naraščanja povprečnega dnevnega zneska nepravilnih obveznosti ne ustavlja. Zelo rahla nasprotna indikacija se kaže v gibanju dospelih nepravilnih obveznosti samostojnih podjetnikov. Na prvi pogled ugodno je tudi precejšnje zmanjšanje števila tistih z nepravilnimi finančnimi obveznostmi v jesenskih mesecih leta 2011. Kljub temu njihovo število ostaja na ravni začetka leta 2011, okoli 8.200, oziroma za 41,3% več kot leto pred tem. Slednje dokazuje, da sta slaba likvidnost gospodarstva in plačilna nedisciplina še močneje prizadeli majhne podjetnike.

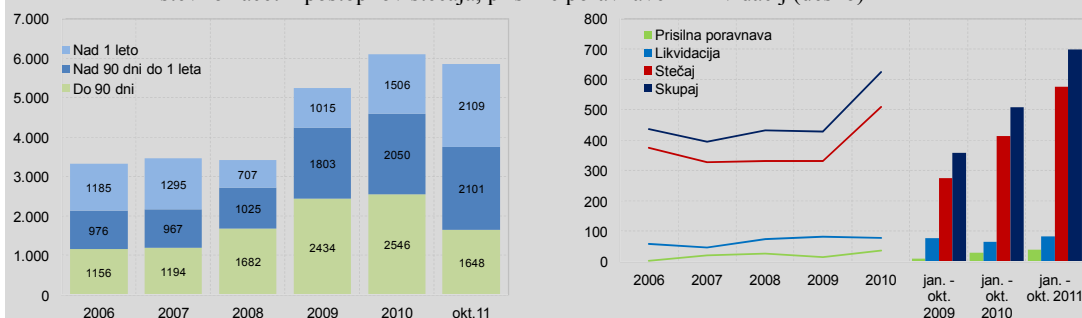
Slika 7.12: Število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi in povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti (levo) in število s.p. in drugih fizičnih oseb, ki opravljajo registrirane dejavnosti z dospelimi neporavnanimi obveznostmi (desno)

Vir: AJPES

Čeprav razpoložljivi podatki o številu pravnih oseb glede na neprekinjeno število dni dospelih neporavnanih obveznosti za leto 2011 kažejo rahlo izboljšanje, pa jih je skupaj z zmanjševanjem števila pravnih oseb potrebno upoštevati v okviru precejšnjega povečanja števila stečajev. To je mogoče razložiti tudi kot zmanjševanje števila podjetij, ki nimajo prihodnosti na trgu. Vendar pa je neposredni učinek stečajev, prisilnih poravn in likvidacij celovito gledano negativen, kar še posebej velja za upnike. Praviloma dobijo poplačan le del svojih terjatev, dolgotrajni postopki stečajev, prisilnih poravn in izvršb pa še dodatno negativno vplivajo na njihovo likvidnost. S tem se tudi upniki in posledično njihove poslovne partnerje vleče v spiralo plačilne nediscipline. Opisano negativno vpliva na konkurenčnost slovenskih podjetij tudi na slovenskem delu enotnega evropskega trga, oziroma povsod, kjer konkurirajo podjetjem iz okolij kjer plačilna nedisciplina ni razširjena. Med njimi sta Avstrija in Nemčija, kot izrazito pomembni gospodarski partnerici Slovenije.

Slika 7.13: Število pravnih oseb glede na neprekinjeno število dni dospelih neporavnanih obveznosti (levo) ter število začelih postopkov stečaja, prisilne poravnave in likvidacij (desno)

Vir: AJPES

¹ Podatki vključujejo davčni dolg, ki presega 4.000 EUR; Poročilo Davčne uprave Republike Slovenije in poročilo Carinske uprave Republike Slovenije o stanju in gibanju davčnega dolga na dan 30. junija 2011.

Okvir 7.3: Izpostavljenost do dolžniških vrednostnih papirjev iz držav evroobmočja najbolj prizadetih z dolžniško krizo

Slovenski rezidenti so imeli oktobra 2011 v lasti 503,8 mio EUR dolžniških vrednostnih papirjev držav evroobmočja, ki jih je dolžniška kriza najbolj prizadela (Portugalska, Irska, Italija, Grčija in Španija; v nadaljevanju "najbolj prizadete države"). To je predstavljalo 9,9% celotnih naložb v tuje dolžniške vrednostne papirje. Naložbe v dolžniške vrednostne papirje iz najbolj prizadetih držav se ob trenutnih negotovih razmerah na evropskem trgu konstantno zmanjšujejo tudi zaradi vrednotenja teh naložb. Delež naložb v dolžniške vrednostne papirje najbolj prizadetih držav je bil do oktobra 2011 za 39% nižji kot v primerljivem obdobju leta 2010, medtem ko je delež naložb v ostale države nižji le za 3%. Med najbolj prizadetimi državami so slovenski rezidenti najbolj izpostavljeni do Italije s 50,6% in do Španije s 27,4%. Opazno je zmanjšanje naložb, predvsem do Grčije. V primerjavi z oktobrom 2010 so slovenski rezidenti zmanjšali delež izpostavljenosti do grških dolžniških vrednostnih papirjev za 6 odstotnih točk, do Španije in Portugalske vsako za 3 odstotne točke, do Italije in Irske pa so ga povečali za 9 oziroma za 2 odstotni točki.

Tabela 7.13: Izpostavljenost slovenskih sektorjev do dolžniških vrednostnih papirjev iz držav evroobmočja, najbolj prizadetih z dolžniško krizo, stanje konec oktobra 2011 v mio EUR

Sektor	Najbolj prizadete države v mio EUR			Najbolj prizadete države v % naložb sektorja		
	Bančni DVP	Državni DVP	Drugi DVP	Bančni DVP	Državni DVP	Drugi DVP
Nefinančne družbe	0,1			0,3		
Banke in hranilnice	120,1	118,5	11,5	4,5	4,4	0,4
Drugi finančni posredniki	0,2	1,9	5,1	0,1	1,3	3,6
Pomožne finančne dejavnosti						
Zavarovalnice in pok. skl.	65,8	79,3	93,7	3,2	3,9	4,6
Država	0,5	4,6	1,7	0,5	4,7	1,7
Gospodinjstva	0,5	0,1	0,1	0,8	0,3	0,3
Neprofitne institucije						
Skupaj	187,1	204,5	112,2	3,7	4,0	2,2

Vir: Banka Slovenije

Sektorja bank in zavarovalnic sta imela oktobra 2011 skupaj 97% vseh naložb slovenskih rezidentov v tuje dolžniške vrednostne papirje (banke 49,7%, zavarovalnice 47,4%). Struktura naložb teh dveh sektorjev je bila z 78,5% usmerjena predvsem v bančne in državne dolžniške vrednostne papirje. Do državnih obveznic iz najbolj prizadetih držav v celotnih naložbah državnih obveznic je bil z 12,5% najbolj izpostavljen sektor zavarovalnic ter z 11,2% sektor drugih finančnih posrednikov, brez zavarovalnic in pokojninskih skladov. Največji delež bančnih obveznic iz najbolj prizadetih držav v celotnih naložbah bančnih obveznic pa z 11,6% še vedno prevladuje bančni sistem, sledijo pa mu zavarovalnice z 9,9%.

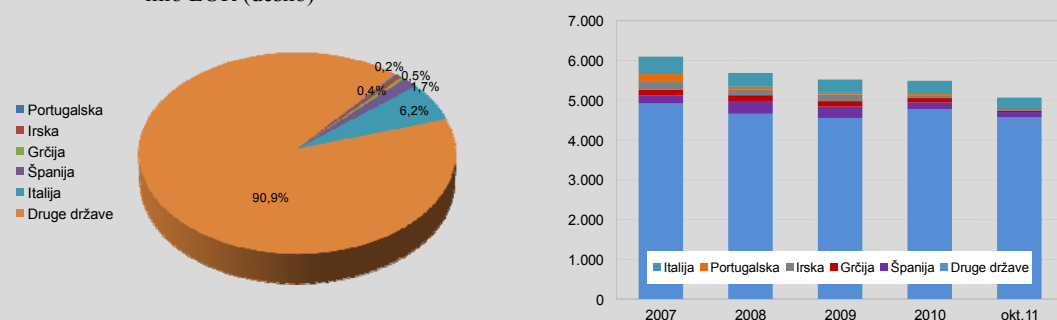
Med najbolj prizadetimi državami so bile naložbe bolj neenakomerno porazdeljene. Bančni sektor je imel med naložbami v dolžniške vrednostne papirje omenjenih držav v višini 250 mio EUR največjo izpostavljenost do Italije (69,5%) in do Španije (17,4%). Zavarovalniški sektor ima naložbe v najbolj prizadete države enakomerneje porazdeljene: Španija 38,3%, Italija 32%, Irska 18,9% in Grčija 10,3%. Gospodinjstva se odzivajo skladno z javno dostopnimi informacijami in imajo več kot polovično izpostavljenost do Irske, ki je verjetno še najbolj stabilna med zgoraj naštetimi državami.

Tabela 7.14: Izpostavljenost slovenskih sektorjev do dolžniških vrednostnih papirjev izdajateljev držav evroobmočja in drugih držav konec oktobra 2011 v mio EUR

Sektor	DVP evroobmočja v mio EUR			DVP drugih držav v mio EUR		
	Bančni DVP	Državni DVP	Drugi DVP	Bančni DVP	Državni DVP	Drugi DVP
Nefinančne družbe	40	1	11	2		4
Banke in hranilnice	750	1.452	33	286	136	34
Drugi finančni posredniki	15	13	72	11	4	28
Pomožne finančne dejavnosti						
Zavarovalnice in pok. skl.	495	405	470	171	232	254
Država	14	29	19	2	22	11
Gospodinjstva	22	2	19	4	2	6
Neprofitne institucije	1					
Skupaj	1.338	1.901	624	476	396	338

Vir: Banka Slovenije

Slika 7.14: Geografska struktura naložb slovenskega bančnega sektorja v bančne in državne obveznice iz držav evroobmočja najbolj prizadetih z dolžniško krizo in drugih držav evroobmočja konec oktobra 2011 v odstotkih (levo) ter geografska struktura naložb rezidentov v najbolj prizadete države in druge države v mio EUR (desno)

Vir: Banka Slovenije

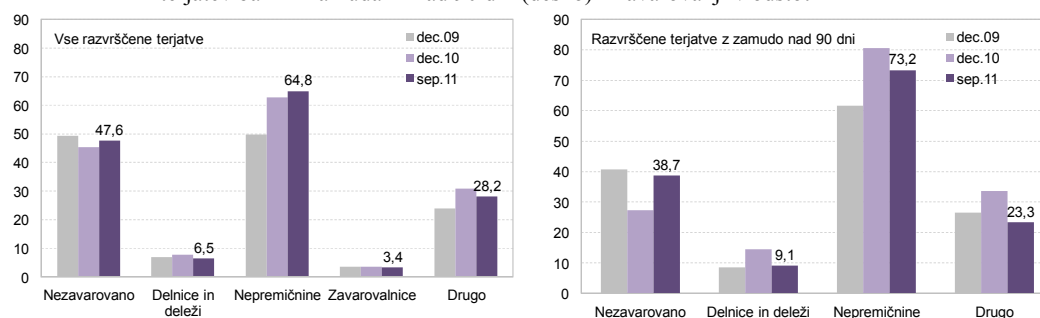
7.3 Zavarovanja posojil

7.3.1 Pokritost kreditnega portfelja z zavarovanji

Pokritost kreditnega portfelja bank z zavarovanji se je v letu 2011 poslabšala. Delež nezavarovanih terjatev se je povečal na 47,6% razvrščenih terjatev, kar je 2,3 odstotne točke več kot ob koncu leta 2010. Vendar je to tudi posledica povečanja izpostavljenosti do manj tveganih sektorjev, kot sta država in banke. Za 11,3 odstotne točke se je povečal tudi delež nezavarovanih terjatev z zamudo nad 90 dni in se približal vrednosti ob koncu letu 2009. Najmanj zavarovane so terjatve do države ter bank in hranilnic, ki spadajo med najmanj tvegane komitente. Brez upoštevanja teh dveh sektorjev znaša nezavarovani del terjatev bank 36,5%, kar je za 0,9 odstotne točke več kot konec leta 2010.

Delež nezavarovanih terjatev bank se je v letu 2011 povečal na 47,6%.

Slika 7.15: Pokritost vseh razvrščenih terjatev bank (levo) in pokritost razvrščenih terjatev bank z zamudami nad 90 dni (desno) z zavarovanji v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Vrednost vseh prejetih zavarovanj je ob koncu septembra 2011 za 2,9% presegla vrednost razvrščene aktive, vključno z nezavarovano aktivo. Glede na konec leta 2010 se je povečala samo pokritost razvrščene aktive z nepremičninami, za 2 odstotni točki, medtem ko se je pokritost pri ostalih vrstah zavarovanj zmanjšala. Tveganje zmanjšanja vrednosti zavarovanj z nepremičninami narašča zaradi nizke gospodarske rasti, negativnih razmer v gradbeni panogi in znižanja stopenj rasti stanovanjskih posojil. Dodatno tveganje, ki so mu banke izpostavljene pri zavarovanju s poslovnimi in stanovanjskimi nepremičninami, izhaja iz uveljavljene prakse bank, da se na eno nepremičnino lahko vpiše več hipotek z ustreznih popravkom vrednosti za predhodno najeta posojila, pri čemer so banke, ki niso na prvem mestu za unovčitev, v precej slabšem položaju. Poleg tega je unovčevanje zavarovanj v razmerah slabe likvidnosti nepremičninskega trga oteženo, postopki pa dolgotrajni.

Pokritost razvrščene aktive z nepremičninami se je povečala, pri ostalih vrstah zavarovanj pa zmanjšala.

Najbolj so se zavarovanja z nepremičninami povečala v sektorju gospodinjstev predvsem zaradi boljše zavarovanosti novih stanovanjskih posojil. Vrednost zavarovanj stanovanjskih in poslovnih nepremičnin je za 9% presegla celotno razvrščeno aktivo gospodinjstev. Pokritost terjatev z ostalimi oblikami zavarovanj se je zmanjšala, kar kaže, da so banke pri zavarovanjih postale zelo selektivne. Skupaj z drugimi oblikami zavarovanj je pokritost razvrščenih terjatev do gospodinjstev z zavarovanji zrasla na 145%, kar je za 4,1 odstotne točke več kot ob koncu leta 2010.

Pokritost razvrščenih terjatev do gospodinjstev z zavarovanji se je povečala za 4,1 odstotne točke.

Tabela 7.15: Zavarovanje razvrščenih terjatev bank po skupinah komitentov ob koncu septembra 2011 v odstotkih

	Primerjava zavarovanj ² z razvrščenimi terjatvami v %							
	Razvrščene terjatve v mio EUR	Zavarovano						Skupaj v vrednost zavarovanj ³
		Nezavarovano ¹	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovni neprem. ³	S stanov. neprem. ³	Pri zavarovalnici	Z ostalimi obl. zavar.	
Podjetja	24.854,0	36,9	10,1	69,6	6,8	0,0	37,1	123,6
DFO	2.251,3	55,2	20,1	10,7	2,0	0,0	30,1	62,8
Gospodinjstva	10.426,3	32,4	0,6	15,9	93,3	16,2	19,0	145,0
Tujci	6.450,0	69,6	4,1	28,8	2,9	0,0	22,6	58,5
Država	2.140,7	73,9		2,0	0,3		28,5	30,7
Banke in hranilnice	3.825,8	94,6		0,1	0,0		7,5	7,6
Skupna vsota	50.527,8	47,6	6,5	41,8	23,1	3,4	28,2	102,9

Opombe: ¹ Zajete so terjatve, ki niso zavarovane oziroma so zavarovane tako, da jih banka ne upošteva pri izračunu oslabitev oziroma rezervacij (npr. zavarovanja z menicami).

² Zavarovanja so navedena po poštenu vrednosti.

³ Pri zavarovanju z nepremičninami lahko več bank vpiše hipoteko nad eno nepremičnino, pri čemer je vrednost hipoteke pri vsaki naslednji banki nižja za vrednost terjatev bank, ki so prej na vrsti pri morebitnem unovčevanju. Posledično je vrednost teh zavarovanj multiplicirana, pri teh vrstah zavarovanj in tudi v agregatu.

Vir: Banka Slovenije

Pokritost terjatev z zavarovanji je nizka pri nedenarnih finančnih institucijah.

Razvrščene terjatve do podjetij so prav tako pretežno zavarovane z nepremičninami, ki predstavljajo 76,4% vrednosti vseh razvrščenih terjatev. Gospodinjstva in nefinančna podjetja sta tudi edini skupini komitentov, pri katerih vrednost vseh prejetih zavarovanj presega vrednost razvrščenih terjatev. Vendar se je pokritost pri podjetjih glede na konec leta 2010 zmanjšala za 3,7 odstotne točke. Rast razvrščenih terjatev z zamudo nad 90 dni je bila pri nedenarnih finančnih institucijah za 90 odstotnih točk nad povprečjem celotnega sistema. Hkrati so zavarovanja terjatev do nedenarnih finančnih institucij precej nizka in znašajo le 62,8% vrednosti razvrščenih terjatev do tega sektorja. Delež nezavarovanih terjatev do nedenarnih finančnih institucij se je glede na konec leta 2010 povečal za 3 odstotne točke in znaša visokih 55,2%. Verjetnost stopnjevanja težav z izterljivostjo teh terjatev se bo v prihodnjih mesecih zaradi hitrega naraščanja zamud v tem sektorju večala. Delež nezavarovanih terjatev do tujcev se je do septembra povečal za 7,2 odstotne točke, kar je največ med vsemi sektorji. Vzrok za visoko vrednost deleža nezavarovanih terjatev, ki je konec septembra 2011 znašal skoraj 70%, je relativna nizka stopnja tveganja tistega dela terjatev, ki se nanaša na odvisne družbe bank v tujini in tuje finančne institucije, ter tudi njihove kratke ročnosti.

Tabela 7.16: Zavarovanje razvrščenih terjatev bank z zamudo nad 90 dni po skupinah komitentov ob koncu septembra 2011 v odstotkih

	Primerjava zavarovanj ² z razvrščenimi terjatvami v %							
	Razvrščene terjatve v mio EUR	Zavarovano						Skupaj v vrednost zavarovanj ³
		Nezavarovano ¹	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovni neprem. ³	S stanov. neprem. ³	Pri zavarovalnici	Z ostalimi obl. zavar.	
Podjetja	4.606,0	37,2	8,6	62,9	10,0	0,0	25,6	107,2
DFO	398,6	58,0	29,9	20,5	0,4		13,3	64,1
Gospodinjstva (s.p.) ⁴	146,5	31,2	0,0	101,6	43,8	0,3	26,0	171,7
Tujci	536,5	34,4	1,7	92,9	8,5		11,8	114,9
Država	22,0	98,5		1,4			1,5	2,9
Banke in hranilnice	26,0	100,0						
Skupna vsota	5.735,6	38,7	9,1	63,3	10,0	0,0	23,3	105,7

Opombe: ^{1, 2, 3} Enako kot v prejšnji tabeli. ⁴ Zajeti so le samostojni podjetniki, za prebivalstvo ni podatkov o zamudah.

Vir: Banka Slovenije

Pokritost terjatev z zamudami nad 90 dni se je od konca leta 2010 zmanjšala za 23,1 odstotne točke.

Delež nezavarovanih terjatev z zamudami nad 90 dni se je od konca leta 2010 povečal za 11,3 odstotne točke, na 38,7%, kar je nekoliko manj kot konec leta 2009, ko je ta delež znašal 41%. Pokritost celotnega portfelja z zavarovanji se je v tem obdobju zmanjšala za 23,1 odstotne točke predvsem zaradi zmanjšanja pokritosti pri podjetjih za skoraj 25 odstotnih točk. Struktura zavarovanj razvrščenih terjatev z zamudami nad 90 dni se je opazno poslabšala tudi pri nedenarnih finančnih institucijah, kjer se je delež nezavarovanih terjatev glede na konec leta 2010 povečal za 18,5 odstotne točke. Ob upoštevanju dejstva, da je ta delež konec leta 2009 znašal zgolj 8%, so banke občutno podcenile možnost tolikšnega poslabšanja tega dela portfelja. Glavni vzrok za tolikšen

porast deleža nezavarovanih terjatev je struktura zavarovanj tega sektorja, kjer finančni instrumenti predstavljajo 50% vseh zavarovanj. Vrednost finančni instrumentov je v zadnjih dveh letih zelo upadla, saj gre v večini za delnice in deleže slovenskih podjetij. Hkrati banke zaradi nizke gospodarske rasti bistveno bolj konservativno vrednotijo netržne finančne instrumente. Poleg tega nadenarnim finančnim institucijam zmanjkuje primerne premoženja za zastavo. Pri gospodinjstvih se je pokritost z zavarovanji v letu 2011 izboljšala predvsem na račun rasti pokritosti s poslovnimi nepremičninami, vendar se je delež nezavarovanih terjatev povečal.

Tabela 7.17: Zavarovanje razvrščenih terjatev bank z zamudami nad 90 dni po skupinah bank ob koncu septembra 2011 v odstotkih

	Razvrščene terjatve v mio EUR	Primerjava zavarovanj ² z razvrščenimi terjatvami v %						Skupaj vrednost zavarovanj ³
		Nezavarovano ¹	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem. ³	S stanov. neprem. ³	Pri zavarovalnici	Z ostalimi obl. zavar.	
Hranilnice	2,2	68,9		18,0	78,0	0,4	6,3	102,6
Majhne domače banke	469,2	27,5	8,8	96,7	27,2	0,0	25,2	158,1
Tuje banke	1.081,5	34,3	10,1	61,3	19,5	0,0	35,1	126,0
Velike domače banke	4.182,8	41,1	8,9	60,0	5,5	0,0	20,0	94,5
Skupna vsota	5.735,6	38,7	9,1	63,3	10,0	0,0	23,3	105,7

Opombe: ^{1,2,3} Enako kot v Tabeli 7.15.

Vir: Banka Slovenije

Delež nezavarovanih terjatev z zamudo nad 90 dni se je do septembra 2011 najbolj povečal pri hranilnicah in velikih domačih bankah, za 29,8 oziroma 15,4 odstotne točke, medtem ko se pokritost pri ostalih dveh skupinah bank skoraj ni spremenila. Pri velikih domačih bankah se je znižala predvsem pokritost s poslovnimi nepremičninami in ostalimi oblikami zavarovanj, za 13,7 oziroma 13,5 odstotne točke. Celotna pokritost terjatev velikih domačih bank z zavarovanji se je zaradi tega znižala za 33,3 odstotne točke. Majhne domače banke in banke v večinski tuji lasti pa so nekoliko povečale pokritost z zavarovanji. Vzrok za povečanje deleža nezavarovanih terjatev pri velikih domačih bankah je predvsem izpostavljenost te skupine bank do nekaterih velikih komitentov, katerih poslovanje se je precej poslabšalo in pomanjkanje primerne premoženja za zavarovanje.

Delež nezavarovanih terjatev z zamudo nad 90 dni se je v letu 2011 najbolj povečal pri hranilnicah in velikih domačih bankah.

8 OBRESTNO TVEGANJE

Banke so izpostavljene zvišanju obrestnih mer.

Obrestno tveganje, merjeno z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, se je do oktobra 2011 rahlo povečalo. Razlika je narasla na 2,9 meseca, zato so bile banke bolj izpostavljene zvišanju obrestnih mer. Izpostavljenost se je povečala predvsem v segmentu od treh mesecev do enega leta, zmanjšala pa v segmentu od enega do dveh let.

Izpostavljenost bank dvigu obrestnih mer se je v letu 2011 z vidika obrestnih vrzeli zelo povečala. Kumulativna obrestna vrzel na segmentu do enega leta je konec oktobra 2011 znašala –5,1 mrd EUR, kar je skoraj 2-krat več kot konec leta 2010.

Analiza po skupinah bank kaže, da se je izpostavljenost dvigu obrestnih mer zmanjšala pri bankah v večinski tuji lasti. Pri domačih bankah pa se je občutljivost na spremembo obrestnih mer povečala. Relativno najbolj občutljive ostajajo majhne domače banke.

Glede na gibanja obrestnih mer iz terminskih pogodb se v letu 2012 pričakuje zniževanje referenčnih obrestnih mer, vendar se zaradi dolžniške krize v evroobmočju premija za tveganje povečuje. To vpliva na zviševanje tržnih obrestnih mer, s čimer se povečuje verjetnost negativnih učinkov na poslovanje bank zaradi obrestnega tveganja.

8.1 Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer

Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer se je v letu 2011 rahlo povečala.

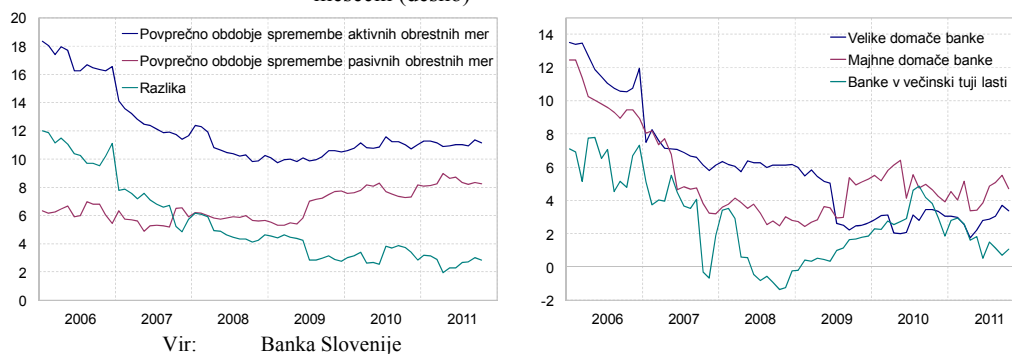
Obrestno tveganje, merjeno z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, se je do oktobra 2011 v primerjavi s koncem leta 2010 rahlo povečalo. Banke so izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer. Na skrajšanje obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer od sredine 2011 je vplivalo predvsem približevanje datuma zapadlosti dolžniških vrednostnih papirjev in krajše ročnosti sredstev pridobljenih pri tujih bankah. Hkrati se je nadaljevalo naraščanje dolgoročnih vlog ter zmanjševanje kratkoročnih vlog in vlog na vpogled. Omenjeni trend traja od začetka leta 2010 in je tesno povezan z razliko med kratkoročnimi in dolgoročnimi obrestnimi merami za vloge, ki je v tem obdobju v povprečju znašala okoli dve odstotni točki. Pričakovati je, da se bo povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer do konca leta in v letu 2012 krajšalo, ker se je dostopnost dolgoročnih virov zaradi zaostrovanja dolžniške krize zmanjšala.

V prvih desetih mesecih 2011 se je obdobje spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer v primerjavi z letom 2010 v povprečju povečalo za 0,5 meseca. Oktobra 2011 je bilo povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer za 2,9 meseca daljše od povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer, kar je za 0,1 meseca več kot ob koncu leta 2010. Razlog povečanja je naraščanje deleža dolgoročnih posojil v strukturi ročnosti posojil nebančnemu sektorju, kar je bilo značilno že za leti 2009 in 2010.

Izpostavljenost obrestnemu tveganju bančnega sistema bi se lahko v letu 2012 nekoliko povečala.

Povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer se v letu 2012 verjetno ne bo bistveno spreminjalo, saj je delež dolgoročnih posojil na odgovinsko visokih ravneh. Ob upoštevanju, da bo povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer v letu 2012 rahlo upadlo zaradi težje dostopnih dolgoročnih virov v tujini, bi se lahko izpostavljenost obrestnemu tveganju bančnega sistema v letu 2012 nekoliko povečala.

Slika 8.1: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih (levo) in razlika med povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer za skupine bank v mesecih (desno)

Med skupinami bank so precejšnje razlike v dinamiki obrestnega tveganja, merjenega z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer. Kazalnik je najnižji za banke v večinski tuji lasti. Njegova vrednost je konec oktobra 2011 znašala 1,1 meseca, kar je za 0,8 meseca manj kot ob koncu leta 2010. Pri velikih in majhnih domačih bankah se je vrednost kazalnika glede na konec leta 2010 povečala za 0,3 oziroma 0,8 meseca. Razlog povečanja razlike pri domačih bankah je podaljšanje obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer, medtem ko je povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer pri obeh skupinah bank od konca leta 2010 skoraj nespremenjeno. To pomeni, da se je obrestno tveganje pri domačih bankah nekoliko povečalo, medtem ko je pri bankah v večinski tuji lasti zmanjšalo. Majhne domače banke so od sredine leta 2009 najbolj izpostavljene obrestnemu tveganju zvišanja obrestnih mer med skupinami bank.

Obrestno tveganje se je od konca leta 2010 do konca oktobra 2011 najbolj povečalo pri majhnih domačih bankah.

8.2 Obrestna vrzel

Izpostavljenost bank dvigu obrestnih mer se je v letu 2011 zelo povečala. Kumulativna obrestna vrzel na segmentu do enega leta je konec oktobra 2011 znašala –5,1 mrđ EUR, kar je za 2,3 mrđ EUR več kot konec leta 2010. Vrednost aktive s preostalo zapadlostjo do enega leta se je v tem obdobju zniževala, medtem ko se je vrednost pasive zviševala.

Negativna obrestna vrzel do enega leta se je do oktobra 2011 najbolj povečala pri velikih domačih bankah, in sicer za 2 mrđ EUR, na –2,2 mrđ EUR. Pri bankah v večinski tuji lasti se je vrzel povečala za 300 mio EUR, na –2,9 mrđ EUR. Majhne domače banke so imele v tem obdobju pozitivno obrestno vrzel v višini 140 mio EUR, zato v tem segmentu niso bile izpostavljene dvigu obrestnih mer. Razlog povečanja vrzeli pri velikih domačih bankah je predvsem na pasivni strani, kjer so se povečale obveznosti za izdane vrednostne papirje za 1,5 mrđ EUR z zapadlostjo do enega leta. Na aktivni strani pa so se najbolj zmanjšale naložbe v dolžniške vrednostne papirje za 360 mio EUR.

Pri velikih domačih bankah se je negativna obrestna vrzel do enega leta zelo povečala.

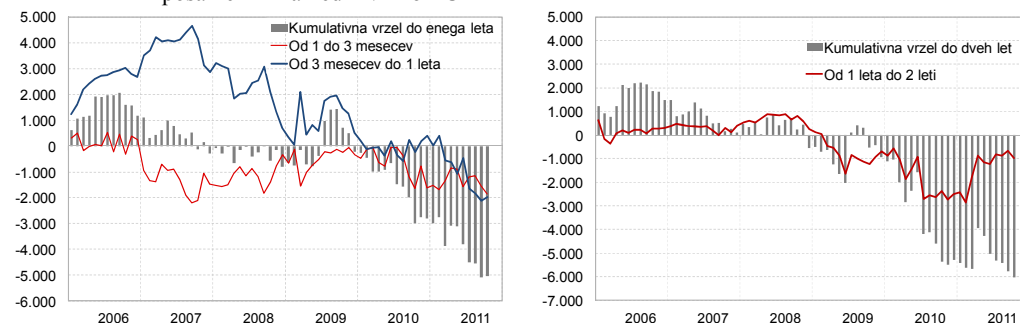
Povečanje negativne vrzeli do enega leta je predvsem posledica povečanja negativne vrzeli od treh mesecev do enega leta za 2,4 mrđ EUR. Glede na trend v drugi polovici leta 2011 obstaja možnost njene nadaljnje rasti. Naložbe, pri katerih se obrestna mera spreminja v obdobju od treh mesecev do enega leta, so se v letu 2011 zmanjšale za 1,4 mrđ EUR. Na pasivni strani pa so se povečale obveznosti za izdane vrednostne papirje in vloge za 1,7 mrđ EUR, medtem ko so se najeta posojila zmanjšala za 660 mio EUR.

Banke so izpostavljene dvigu obrestnih mer predvsem v segmentu do enega leta.

Negativna vrzel od enega do dveh let se je v letu 2011 zmanjšala za 1,5 mrđ EUR, kar je znižalo obrestno tveganje. Vzrok zmanjšanja vrzeli je predvsem zmanjšanje obveznosti za izdane vrednostne papirje in vlog pri velikih domačih bankah za 3,1 mrđ EUR. Hkrati so se zmanjšale tudi naložbe, posojila in dolžniški vrednostni papirji, za 950 mio EUR. Obveznosti za izdane vrednostne papirje so se zmanjšale zaradi skrajšanja preostale zapadlosti obveznic Abanke z nominalno vrednostjo 500 mio EUR, ki zapade septembra leta 2012, in obveznic NLB v skupni nominalni vrednosti 1,6 mrđ EUR, ki zapadejo junija in julija leta 2012.

V letu 2011 se je vrzel od enega do dveh let zmanjšala.

Slika 8.2: Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih v mio EUR

Vir: Banka Slovenije

Izpostavljenost dvigu obrestnih mer slovenskega bančnega sistema je glede na vrzel do dveh let velika in se je v letu 2011 še nekoliko povečala. Kljub znižanju ključne obrestne mere ECB novembra in decembra za 0,50 odstotne točke na 1,00%, se zahtevana donosnost 10-letnih obveznic večine držav evroobmočja povečuje. To pomeni, da premija za tveganje zaradi dolžniške krize evroobmočja predstavlja glavni element pri oblikovanju

Premija za tveganje zaradi dolžniške krize evroobmočja je glavni dejavnik oblikovanja tržnih obrestnih mer.

tržnih obrestnih mer. Povečanje zaupanja na finančnih trgih je ključno za znižanje tržnih obrestnih mer.

8.3 Bazično tveganje

Obrestno občutljiva aktiva se je glede na konec leta 2010 zmanjšala za 3,4%, obrestno občutljiva pasiva pa za 1,9%.

Oktobra 2011 je obrestno občutljiva aktiva presegla obrestno občutljivo pasivo za 607 mio EUR, kar pomeni 1,2% bilančne vsote bančnega sistema. Razlika se je glede na konec leta 2010 zmanjšala za 1,4 odstotne točke. Obrestno občutljiva aktiva se je letos zmanjšala za 3,4%, obrestno občutljiva pasiva pa za 1,9%.

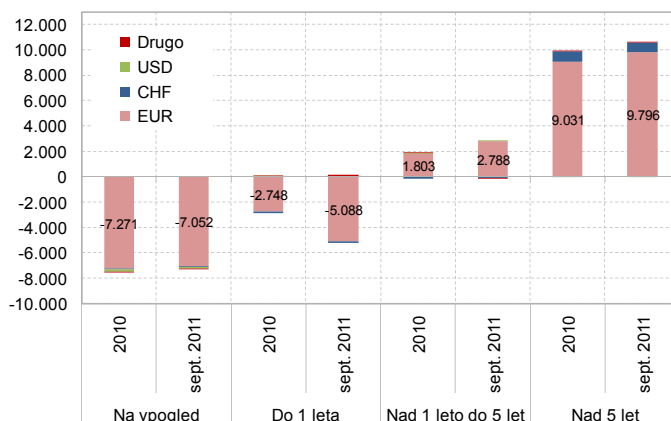
Vrzeli po valutah

Banke so zviševanju obrestnih mer izpostavljene predvsem pri krajših ročnostih v domači valuti in v švicarskih frankih (CHF). Pri daljših ročnostih je stanje ravno obratno. Izjema so naložbe v švicarskih frankih, kjer je obrestna vrzel od 1 do 5 let še vedno negativna. Izpostavljenost obrestnemu tveganju v ostalih valutah je zanemarljiva.

Izpostavljenost dvigu obrestnih mer se je povečala v domači valuti v segmentu do enega leta, vendar se je pri daljših ročnostih zmanjšala.

V valutni strukturi obrestno občutljivih postavk ni bilo večjih sprememb. Izpostavljenost dvigu obrestnih mer se je povečala predvsem v domači valuti v segmentu do enega leta, za 2,3 mrd EUR, vendar se je pri daljših ročnosti zmanjšala za 1,8 mrd EUR. Delež CHF v skupni neto poziciji se je glede na leto 2010 zmanjšal za 0,5 odstotne točke, na 6,4%, saj banke zmanjšujejo obseg poslovanja v tej valuti. Prav tako se je zmanjšal delež ameriškega dolarja (USD). Povečal pa se je delež ostalih valut.

Slika 8.3: Valutna struktura neto pozicij obrestno občutljivih postavk po posameznih razredih preostale zapadlosti v mio EUR

Vir: Banka Slovenije

Vrzeli po vrsti referenčne obrestne mere

Delež obrestno občutljivih postavk, vezanih na referenčne obrestne mere, se je na aktivni strani bilance stanja povečal, na pasivni pa se je zmanjšal.

Vir obrestnega tveganja je tudi neusklajenost obrestno občutljivih aktivnih in pasivnih postavk glede na vrsto referenčne obrestne mere. Delež obrestno občutljivih postavk vezanih na referenčne obrestne mere se je na aktivni strani bilance stanja do konca oktobra 2011 povečal za 0,8 odstotne točke, na nekaj več kot 63%, na pasivni strani pa se je zmanjšal za 2 odstotne točke, na slabih 33%. Razlika med deležem obrestno občutljive aktive in pasive vezane na referenčne obrestne mere se je povečala za 2,8 odstotne točke, na 30,4 odstotne točke, kar kaže večjo občutljivost bank na znižanje referenčnih obrestnih mer.

Tabela 8.1: Struktura obrestno občutljive aktive in pasive glede na vrsto referenčne obrestne mere v odstotkih

	Obrestno občutljiva aktiva				Obrestno občutljiva pasiva			
	Dec. 08	Dec. 09	Dec. 10	Okt. 11	Dec. 08	Dec. 09	Dec. 10	Okt. 11
Stanje v mio EUR	45.440	49.368	46.522	45.214	42.426	46.168	45.239	44.608
Delež z ref. OM v %	65,4	53,0	62,5	63,3	39,2	33,2	34,9	32,9
Delež posameznih referenčnih OM v strukturi postavk, vezanih na referenčne obrestne mere (v %)								
EURIBOR								
1 mesec	17,4	8,2	6,0	6,7	18,6	10,7	6,0	2,9
3 mesece	24,0	29,3	29,0	29,4	28,2	31,3	35,2	37,4
6 mesecev	47,0	51,7	54,7	54,0	41,4	46,9	49,8	50,9
1 leto	1,9	2,1	1,8	1,5	1,6	0,4	1,1	0,4
LIBOR CHF								
1 mesec	0,7	0,5	0,4	0,3	0,4	0,3	0,1	0,0
3 mesece	2,2	1,8	1,5	1,4	3,0	3,3	3,9	4,2
6 mesecev	3,2	3,1	2,8	2,6	3,2	2,4	1,5	1,5
1 leto	1,6	1,6	1,5	1,4	1,6	1,2	0,9	0,9
Obrestna mera CB	0,1	0,2	1,3	1,8	0,0	2,6	0,0	0,0
Drugo	1,9	1,5	1,0	0,8	2,1	1,1	1,6	1,7

Vir: Banka Slovenije

Najpogosteje uporabljena referenčna obrestna mera na aktivni in na pasivni strani je 6-mesečni EURIBOR. Delež 6-mesečnega EURIBOR-ja se je na aktivni zmanjšal, vendar se je povečal delež enomesečnega in trimesečnega EURIBOR-ja.

Delež druge najpomembnejše referenčne obrestne mere LIBOR CHF se na aktivni zmanjšuje zaradi odplačevanja in zaustavitve odobrevanja novih posojil, vezanih na CHF, vendar pa se na pasivi njen delež povečuje. Delež referenčne obrestne mere LIBOR CHF je konec oktobra 2011 za 1 odstotno točko presegal delež na aktivni, ki je znašal 5,7%.

Banke so v letu 2011 podaljšale dolgo pozicijo po večini ključnih referenčnih obrestnih mer (izjema je 6-mesečni LIBOR). Najbolj se je povečala skupna neto pozicija pri 1-mesečnem EURIBOR-ju, in sicer za 1,6 odstotne točke. Izpostavljenost bančnega sistema znižanju obrestnih mer se tako povečuje, vendar samo v segmentu bilančnih postavk, vezanih na referenčne obrestne mere.

Okoli 92% obrestno občutljivih aktivnih in pasivnih postavk, vezanih na referenčno obrestno mero, je vezanih na EURIBOR.

V letu 2011 so se dolge pozicije po ključnih obrestnih merah podaljšale.

Tabela 8.2: Obrestna vrzel glede na vrsto referenčne obrestne mere v odstotkih obrestno občutljive aktive

v %	Skupna neto pozicija				Neto pozicija po razredih, okt. 2011			
	Dec.2008	Dec.2009	Dec.2010	Okt.2011	Na vpogled	Do 1 leta	Nad 1 do 5 let	Nad 5 let
EURIBOR								
1 mesec	4,6	1,0	1,7	3,3	0,0	1,0	0,9	1,4
3 mesece	5,4	5,8	6,1	6,5	0,1	0,3	0,7	5,4
6 mesecev	15,6	12,8	17,3	17,7	-1,1	3,5	5,8	9,5
1 leto	0,7	1,0	0,7	0,8	0,0	0,0	0,2	0,6
LIBOR CHF								
1 mesec	0,3	0,2	0,2	0,2	0,0	0,1	0,0	0,1
3 mesece	0,3	-0,1	-0,4	-0,4	0,0	0,0	0,0	-0,5
6 mesecev	0,9	0,9	1,3	1,2	0,0	-0,2	0,0	1,4
1 leto	0,5	0,5	0,6	0,6	0,0	0,0	-0,2	0,8

Vir: Banka Slovenije

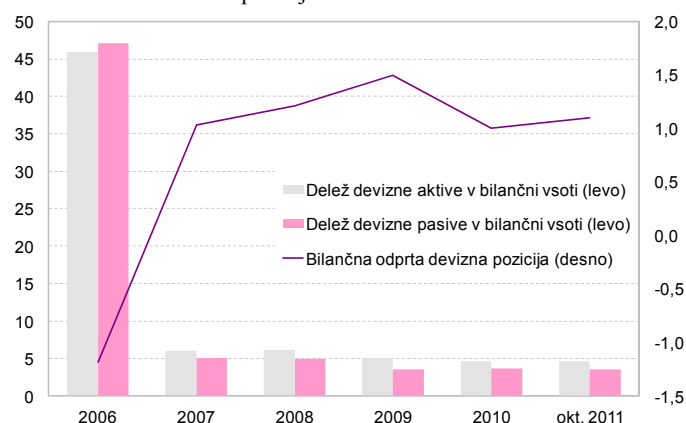
9 VALUTNO TVEGANJE

Razmeroma nizko valutno tveganje se je leta 2011 še zmanjšalo.

Valutno tveganje slovenskega bančnega sistema se je v prvih devetih mesecih zmanjšalo. Neto dolga devizna pozicija je septembra 2011 znašala 19 mio EUR oz. 0,4% regulatornega kapitala. Z neto dolgo devizno pozicijo v višini 19,1 mio EUR so bile valutnemu tveganju najbolj izpostavljene velike banke.

Deleža devizne aktive in pasive v bilančni vsoti bank se tudi v tekočem letu nista bistveno spremenila. Bilančna odprta devizna pozicija je bila oktobra 2011 dolga v višini 1,1% bilančne vsote bank.

Slika 9.1: Delež devizne aktive in devizne pasive v bilančni vsoti ter bilančna odprta devizna pozicija bank v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

9.1 Valutna struktura in odprta devizna pozicija

Delež deviznih postavk v bilanci ter zunaj bilanci bank se je v septembru medletno zmanjšal za 7,5% na aktivni in 7% na pasivi. V valutni strukturi je opazno predvsem zmanjšanje deleža švicarskih frankov ter na drugi strani povečanje deleža ameriških dolarjev, valut EGP ter drugih valut. Delež v enotah investicijskih skladov v tuji valuti se je prepolovil, kar kaže, da banke umikajo svoja sredstva iz teh naložb.

Tabela 9.2: Valutna struktura aktive in pasive bilanc in zunaj bilanc v odstotkih

	2009		2010		Sep. 2011	
	Aktiva	Pasiva	Aktiva	Pasiva	Aktiva	Pasiva
Skupaj v tuji valuti brez evra (v mio EUR)	3.383	3.342	3.637	3.572	3.395	3.376
medletna rast (v %)	-14,2	-15,0	7,5	6,9	-7,5	-7,0
Struktura tujih valut brez evra	(v %)					
svetovne valute	90,4	92,4	92,3	94,5	91,8	93,1
švicarski frank	61,3	62,4	60,6	62,0	57,7	58,6
britanski funt	1,8	1,9	1,4	1,4	1,6	1,6
ameriški dolar	25,5	26,3	28,3	29,0	30,7	30,9
kanadski dolar	0,7	0,7	0,5	0,5	0,5	0,5
japonski jen	0,7	0,7	1,0	1,1	0,7	1,0
avstralski dolar	0,4	0,4	0,5	0,5	0,6	0,6
Valute EGP	3,9	3,8	2,7	2,2	3,4	3,3
Druge valute	4,2	3,8	3,5	3,3	4,1	3,5
CIU	1,4	0,0	1,5	0,0	0,7	0,0

Opomba: EGP – evropsko gospodarsko območje, tj. EU, Islandija in Norveška, CIU – pozicije v tuji valuti v enotah investicijskih skladov.

Vir: Banka Slovenije

Neto odprta devizna pozicija je v septembru 2011 znašala 19 mio EUR oz. 0,4% regulatornega kapitala.

Neto dolga devizna pozicija se je v septembru zmanjšala na 19 mio EUR oz. 0,4% regulatornega kapitala. K temu je največ prispevalo zmanjšanje dolge pozicije v tuji valuti v enotah investicijskih skladov, z 52,6 mio EUR ob koncu leta 2010 na 24,2 mio EUR v septembru 2011. Banke so imele v svetovnih valutah neto kratke devizne pozicije in so tako izpostavljene tveganju zvišanja vrednosti teh valut. Dolge devizne pozicije so

prevladovala predvsem v drugih valutah in enotah investicijskih skladov kar pomeni, da so banke izpostavljene znižanju njihove vrednosti. Odprta devizna pozicija po opredelitvi Banke Slovenije, ki izhaja iz kapitalskih zahtev, je v septembru 2011 znašala 61,8 mio EUR oz. 1,3% regulatornega kapitala.

Tabela 9.3: Odprta devizna pozicija po valutah v mio EUR

	Neto pozicija			Večja od vsote dolgih in vsote kratkih pozicij		
	2009	2010	Sep. 2011	2009	2010	Sep. 2011
Svetovne valute	-28,9	-20,1	-29,5	37,1	32,8	41,2
ameriški dolar	-14,7	-8,4	-1,1	19,1	14,1	7,5
švicarski frank	-12,3	-9,9	-19,0	14,6	13,8	22,0
drugo (GBP, CAD, AUD, JPY)	-1,8	-1,8	-9,4	3,4	4,9	11,6
Valute EGP	4,9	20,5	3,0	5,0	20,7	4,3
Druge valute	17,2	11,9	21,2	25,2	11,9	21,5
CIU	48,2	52,6	24,2	48,2	52,6	24,2
Skupaj	41,4	64,9	19,0	86,6	97,9	61,8
V odstotkih regulatornega kapitala (v %)	0,9	1,4	0,4	1,9	2,2	1,3

Opomba: EGP – evropsko gospodarsko območje, tj. EU, Islandija in Norveška, CIU – pozicije v tuji valuti v enotah investicijskih skladov.

Vir: Banka Slovenije

Z neto dolgo devizno pozicijo v višini 19,1 mio EUR so valutnemu tveganju najbolj izpostavljene velike banke, sledijo banke v večinski tuji lasti z neto kratko devizno pozicijo v višini 3,2 mio EUR ter majhne banke z neto dolgo devizno pozicijo v višini 3,1 mio EUR.

Tabela 9.4: Odprta devizna pozicija po skupinah bank v septembru 2011 v mio EUR

	Banke v večinski tuji lasti			Skupaj
	Velike banke	Majhne banke	lasti	
Svetovne valute	-25,9	0,1	-3,7	-29,5
ameriški dolar	-0,2	-0,1	-0,8	-1,1
švicarski frank	-16,2	-0,3	-2,5	-19,0
drugo (GBP, CAD, AUD, JPY)	-9,5	0,5	-0,4	-9,4
Valute EGP	2,5	0,3	0,2	3,0
Druge valute	18,6	2,4	0,2	21,2
CIU	24,0	0,2	0,0	24,2
Skupaj	19,1	3,1	-3,2	19,0
V odstotkih regulatornega kapitala (v %)	0,6	0,8	-0,3	0,4

Opomba: EGP – evropsko gospodarsko območje, tj. EU, Islandija in Norveška, CIU – pozicije v tuji valuti v enotah investicijskih skladov.

Vir: Banka Slovenije

9.2 Zadolževanje v švicarskih frankih

V letu 2011 se je nadaljevala apreciacija švicarskega franka, kar je povečevalo breme odplačevanja posojil v CHF oz. z valutno klavzulo na CHF. To je najbolj prizadelo gospodinjstva, ki jih je v oktobru 2011 bremenilo okrog 72% vseh posojil bančnega sistema v CHF oz. z valutno klavzulo na CHF. Čeprav banke zelo poredko odobravajo nova posojila v CHF, se njihovo stanje zaradi apreciacije švicarskega franka le postopno zmanjšuje. Stanje stanovanjskih posojil, izraženo v evrih, je bilo v oktobru 2011 na podobni ravni kot pred letom dni. Vrednoteno v CHF pa so ta posojila medletno upadla za 11%.

Apreciacija švicarskega franka povečuje breme odplačevanja posojil v CHF.

Tabela 9.5: Obseg in medletne stopnje rasti posojil v švicarskih frankih oziroma z valutno klavzulo na švicarski frank

varušno klavžano na sviearski bank					Gospodinjstva	
	Nebančni sektor	Nefinančne družbe	DFO	Država	Vsa posojila	Stanovanjska posojila
Stanje posojil (v mio EUR)						
2009	1.891,4	464,8	173,3	6,4	1.246,9	1.034,9
2010	1.868,1	429,5	134,4	6,0	1.298,2	1.128,3
Okt. 2011	1.640,3	318,2	136,2	5,6	1.180,3	1.049,0
Stopnja rasti (v %)						
2009	-21,3	-37,5	-23,5	-13,5	-12,6	-8,1
2010	-1,2	-7,6	-22,5	-6,4	4,1	9,0
Okt. 2011	-6,8	-23,4	7,5	-0,9	-2,7	0,1

Vir: Banka Slovenije

Delež posojil vezanih na tečaj švicarskega franka oz. z valutno klavzulo na švicarski frank v celotni strukturi posojil nebančnemu sektorju se postopno zmanjšuje in je v oktobru 2011 znašal 4,1%. Pomembnejši ostaja 20-odstotni delež stanovanjskih posojil v CHF oz. z valutno klavzulo na CHF v vseh stanovanjskih posojilih.

Tabela 9.6: Posojila, vezana na tečaj švicarskega franka, po skupinah bank v odstotkih

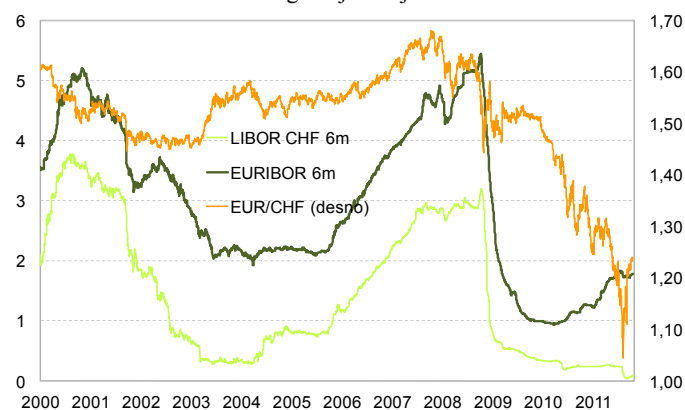
	Medletne stopnje rasti (v %)		Delež v strukturi vseh posojil bančnega sektorja, vezanih na CHF (v %)		Delež v strukturi posojil skupine bank (v %)	
	2010	okt. 2011	2010	okt. 11	2010	okt. 2011
Velike banke	-2,6	-1,0	31,5	32,4	2,4	2,2
Majhne banke	0,4	-27,7	1,1	0,9	0,6	0,5
Banke v večinski tuji lasti	-1,5	-9,1	67,4	66,7	9,9	8,5
Skupaj	-1,2	-6,8	100,0	100,0	4,6	4,1

Vir: Banka Slovenije

Švicarski frank je leta 2011 proti evru do konca oktobra apreciral za 2,5%. Po 6. septembru se je tečaj EUR/CHF stabiliziral.

Švicarski frank je v desetih mesecih apreciral 2,5% proti evru, na medletni ravni pa je apreciral 11,1%. Glavni razlog apreciacije švicarskega franka proti evru so javno-finančne težave nekaterih evrskih držav. Zaradi negativnih vplivov apreciacije CHF proti EUR na švicarsko gospodarstvo, se je njihova centralna banka 6. septembra 2011 zavezala, da bo z namenom ohranjanja tečaja EUR/CHF nad 1,2, odkupovala tuje valute v neomejenih količinah. Ta ukrep je stabiliziral tečaj EUR/CHF in nekoliko zmanjšal breme odplačevanja posojil v CHF oz. z valutno klavzulo na CHF.

Slika 9.2: Referenčne obrestne mere LIBOR na švicarski frank in EURIBOR v odstotkih ter gibanje tečaja EUR/CHF

Vir: Banka Slovenije

10 SOLVENTNOST BANK

Kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sistema je septembra 2011 znašala 12,1%, količnik temeljnega kapitala pa 9,9%. Vrednosti sta višji kot konec preteklega leta tako zaradi uspešno izvedenih rekapitalizacij kot znižanja obsega poslovanja bank oziroma znižanja kapitalskih zahtev. Za razliko od skupine domačih bank se je pri bankah v večinski tuji lasti količnik temeljnega kapitala nekoliko znižal. Razlike v kapitalski ustreznosti med bankami so se povečale.

Kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sistema je nižja od povprečja po velikosti primerljivih bank v EU za 1,5 odstotne točke. Največja razlika je pri majhnih domačih bankah, ki imajo hkrati najnižjo vrednost količnika temeljnega kapitala.

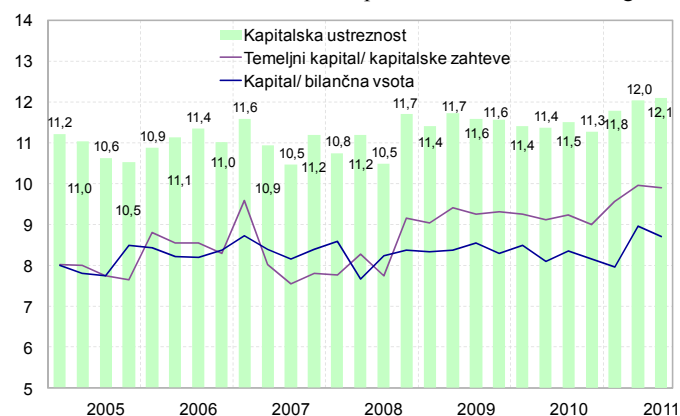
Kakovost strukture kapitala bančnega sistema se je izboljšala. Povečanje najkakovostnejšega kapitala pridobljenega z rekapitalizacijami velikih domačih bank je povečala potencial za povečanje podrejenega dolga. Regulatorni kapital je bil konec septembra 2011 s 4.696 mio EUR v primerjavi s koncem leta 2010 višji za 3,8%. Kapitalske zahteve so se v prvih devetih mesecih zmanjšale za 100 mio EUR. Zmanjšanje je bilo najizrazitejše v skupini velikih domačih bank, zaradi zmanjšanja kapitalskih zahtev za kreditna tveganja. Velike domače banke so sicer najbolj povečale delež najkakovostnejšega kapitala, a hkrati z zmanjšanjem posojilne aktivnosti zmanjšale zahteve za kreditna tveganja. Med kapitalskimi zahtevami za kreditno tveganje so se najbolj povečale kapitalske zahteve za zapadle neplačane terjatve²² pri domačih bankah, kar odraža nadaljnje slabšanje kakovosti njihovega kreditnega portfelja.

10.1 Kapitalska ustreznost

Kapitalska ustreznost bančnega sistema je septembra znašala 12,1%, kar je bilo 0,8 odstotne točke več kot konec preteklega leta. Količnik temeljnega kapitala se je v istem obdobju povečal za 0,9 odstotne točke in z 9,9% dosegel najvišjo raven v zadnjih letih. Na spremembo količnikov je najbolj vplivala rekapitalizacija nekaterih bank, delno pa zmanjšanje kapitalskih zahtev zaradi stagnacije kreditne rasti. Ocenjen prispevek povečanja kapitala za namen kapitalske ustreznosti k povečanju količnika kapitalske ustreznosti je znašal 0,43 odstotne točke, znižanje kapitalskih zahtev pa 0,36 odstotne točke. Ta vpliv je bil najizrazitejši v skupini velikih domačih bank. Razmerje med knjigovodskim kapitalom in bilančno vsoto se je od konca leta 2010 do septembra 2011 povečalo za 0,5 odstotne točke na 8,7%. K zmanjšanju finančnega vzvoda je poleg rekapitalizacij prispevalo še razdolževanje bank v tujini in krčenje kreditne aktivnosti nebančnemu sektorju.

Kapitalska ustreznost se je v prvih treh četrtletjih leta 2011 povečala za 0,8 odstotne točke na 12,1%, količnik temeljnega kapitala pa za 0,9 odstotne točke na 9,9%.

Slika 10.1: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

²² Zapadla neplačana terjatev ali zapadla postavka je izpostavljenost, pri kateri dolжник zamuja s plačilom celotne izpostavljenosti ali njenega dela, ki presega 100 EUR, za več kot 90 dni.

Tabela 10.1: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	sep.2011
Kapitalska ustreznost	10,5	11,0	11,2	11,7	11,6	11,3	12,1
Temeljni kapital/kapitalske zahteve	7,6	8,3	7,8	9,2	9,3	9,0	9,9
Knjigovodski kapital/bilančna vsota	8,5	8,4	8,4	8,4	8,3	8,2	8,7

Vir: Banka Slovenije

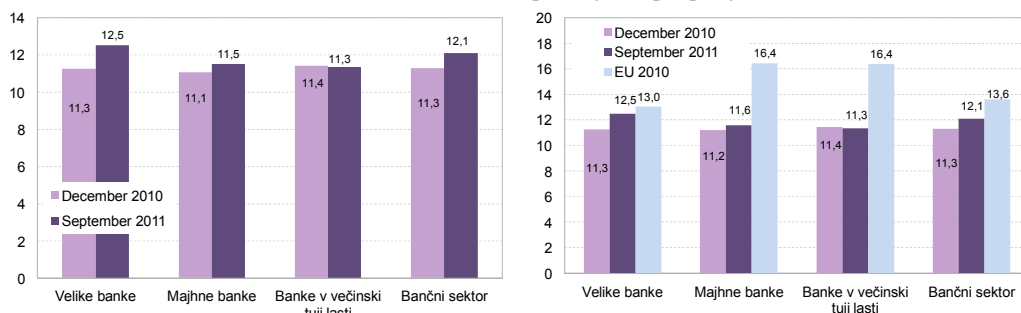
Kapitalska ustreznost velikih domačih bank je do septembra 2011 narasla na 12,5%.

Velike domače banke so imele septembra 2011 med skupinami bank najvišjo kapitalsko ustreznost. Kapitalska ustreznost se jim je povečala za 1,2 odstotne točke na 12,5% zaradi rekapitalizacij ter njihove relativno nižje kreditne aktivnosti in posledično zmanjšanja kapitalskih zahtev za 5,5%. Količnik kapitalske ustreznosti je bil septembra 2011 nižji kot konec leta 2010 zgolj pri skupini bank v večinski tuji lasti, najbolj zaradi povečanja kapitalskih zahtev.

Kapitalska ustreznost bančnega sistema na konsolidirani osnovi ostaja nižja od evropskega povprečja.

Na konsolidirani osnovi je kapitalska ustreznost slovenskih bank nižja od povprečja kapitalske ustreznosti primerljivih bank v EU leta 2010. Za 5,1 oziroma 4,9 odstotne točke sta nižja od povprečja EU kapitalski ustreznosti bank v večinski tuji lasti in majhnih domačih bank. Velike domače banke imajo po rekapitalizacijah za 0,5 odstotne točke nižjo kapitalsko ustreznost kot primerljive banke v EU leta 2010.

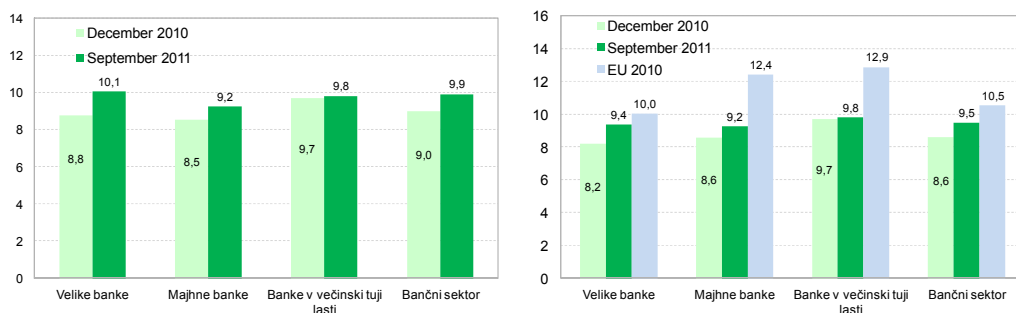
Slika 10.2: Kapitalska ustreznost po skupinah bank na nekonsolidirani (levo) ter na konsolidirani osnovi v primerjavi s povprečjem EU (desno), v odstotkih

Vir: Banka Slovenije, ECB

Količnik temeljnega kapitala slovenskega bančnega sistema je septembra 2011 znašal 9,9%, na konsolidirani osnovi pa 9,5%. V primerjavi s koncem lanskega leta je višji pri vseh skupinah bank. Največ, za 1,3 odstotne točke na 10,1%, se je povečala pri skupini velikih domačih bank, predvsem zaradi rekapitalizacij. Najnižji količnik ohranja z 9,2% skupina majhnih domačih bank, ki zaostaja na konsolidirani osnovi za 3,2 odstotne točke za primerljivimi bankami EU.

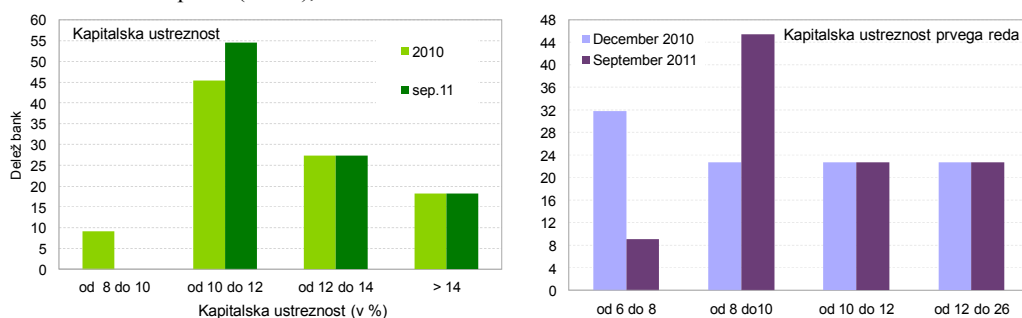
Slika 10.3: Količnik temeljnega kapitala po skupinah bank na nekonsolidirani (levo) ter na konsolidirani osnovi v primerjavi s povprečjem EU (desno), v odstotkih

Vir: Banka Slovenije, ECB

V prvih devetih mesecih je opazen pozitiven premik porazdelitve količnikov temeljnega kapitala pri vseh skupinah bank še najbolj pri velikih domačih bankah. Pri količniku kapitalske ustreznosti je izboljšanje najbolj razvidno iz popolnega prehoda bank iz intervala med 8% in 10% v interval od 10% do 12%. Izboljšanje je tudi pri količniku temeljnega kapitala, kjer se je na račun zmanjšanja v razredu 6% do 8% povečal delež bank v razredu od 8% do 10%.

Slika 10.4: Porazdelitev kapitalskih ustreznosti (levo) in količnikov temeljnega kapitala (desno), v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

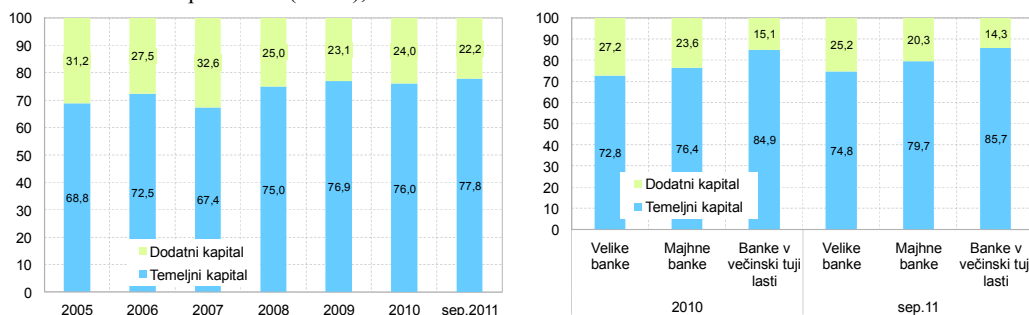
10.2 Struktura kapitala

Temeljni kapital je septembra 2011 znašal 4.271 mio EUR in se je v primerjavi z decembrom 2010 povečal za 270 mio EUR oziroma medletno za 3,8%. Povečanje je posledica povečanja osnovnega kapitala in kapitalskih rezerv.

Kakovost strukture kapitala se je na ravni bančnega sistema izboljšala, k čemur so prispevale vse skupine bank. Delež temeljnega kapitala pred odbitnimi postavkami znotraj celotnega kapitala se je do konca tretjega četrtletja 2011, povečal za 1,8 odstotne točke na 77,8%. K povečanju temeljnega kapitala na ravni sistema je s 7,8% povečanjem največ prispevala skupina velikih domačih bank. Kljub izvedenim rekapitalizacijam ima ta skupina bank še naprej najnižji delež temeljnega kapitala v strukturi kapitala. Najkakovostnejšo strukturo kapitala ohranja skupina bank v večinski tuji lasti.

Kakovost strukture kapitala se je izboljšala pri vseh skupinah bank.

Slika 10.5: Struktura kapitala pred odbitnimi postavkami za bančni sistem (levo) in skupine bank (desno), v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

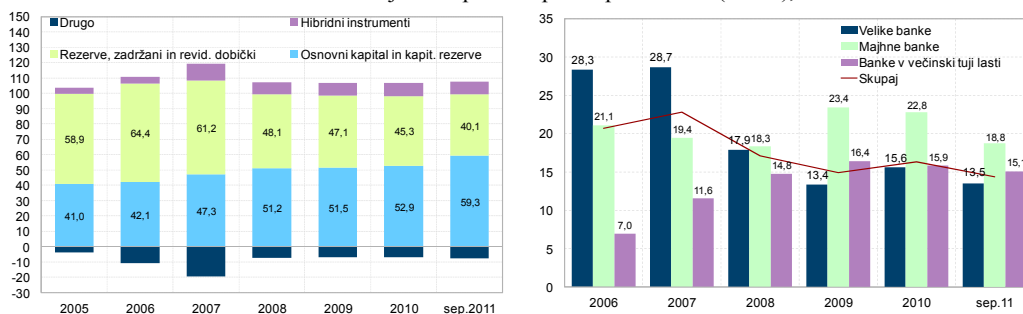
V strukturi temeljnega kapitala bančnega sistema se je do septembra 2011 najbolj povečal delež osnovnega kapitala in kapitalskih rezerv, za 6,4 odstotne točke, na 59,3%. Nasprotno je izguba bančnega sistema pred davki, ki je septembra znašala 107 mio EUR, zmanjšala stanje rezerv ter zadržanih in revidiranih dobičkov za 5,2 odstotne točke, na 40,1% v celotni strukturi temeljnega kapitala. Z izgubo pred davki je do konca septembra poslovalo 9 bank.

Izguba onemogoča povečevanje kapitala na osnovi poslovanja bank.

Ob nadaljnji stagnaciji kreditiranja nebančnega sektorja in naraščanju deleža slabih terjatev²³, narašča dohodkovno tveganje bančnega sistema. To pa zmanjšuje sposobnost generiranja notranjega kapitala. Hkrati je predvideno začasno uvajanje strožjih kapitalskih zahtev na ravni EU. Te zahteve se nanašajo na zvišanje minimalnega količnika najbolj kakovostnega temeljnega kapitala (ang. Core Tier 1 ratio) na 9% do konca junija 2012 za sistemsko pomembne banke. Med slovenskimi bankami višine 9% količnika najbolj kakovostnega temeljnega kapitala ne dosega 11 bank, ki bi po podatkih za september 2011 na konsolidirani podlagi potrebovale povečanje kapitala za 438 mio EUR in na individualni podlagi za 298 mio EUR.

²³ Slabe terjatve so terjatve razvrščene v razreda D in E.

Slika 10.6: Struktura temeljnega kapitala (levo) in razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom po skupinah bank (desno), v odstotkih

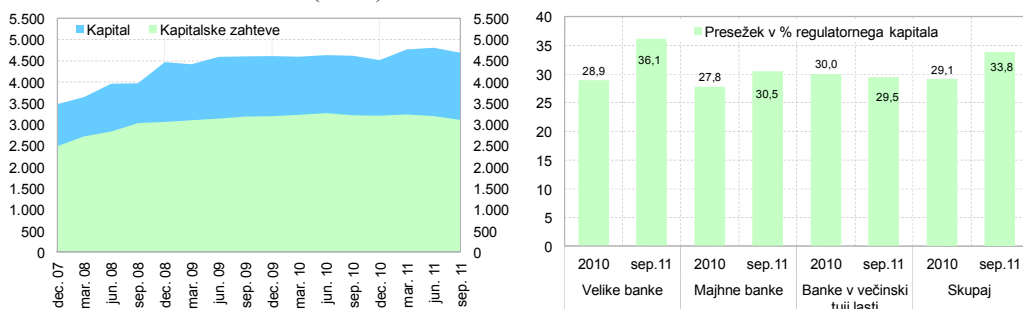

Vir: Banka Slovenije

Presežek regulatornega kapitala nad kapitalskimi zahtevami je zaradi stagnacije kreditne rasti narasel na 33,8%.

Regulatorni kapital je bil septembra 2011 v primerjavi z decembrom 2010 višji za 173 mio EUR in znašal 4.696 mio EUR. Medletna rast regulatornega kapitala je znašala 1,5%, kar je bilo leta 2011 najnižje. Predvsem zaradi znižanja kreditne rasti so se zmanjšale kapitalске zahteve, septembra so bile na medletni ravni nižje za 3,4%. Posledično se je povečal presežek regulatornega kapitala nad kapitalskimi zahtevami za 4,7 odstotne točke na 33,8%. Delež presežka regulatornega kapitala je višji pri skupini domačih bank. Kljub vsemu je pri vseh skupinah bank, zaradi pomanjkanja temeljnega kapitala za namen kapitalске ustreznosti, zmanjšana pripravljenost za prevzemanje tveganja. Banke si prizadevajo za zagotovitev zadostnega kapitala in za večjo varnost poslovanja.

Slika 10.7: Regulatorni kapital in kapitalске zahteve v mio EUR (levo) ter presežek kapitala nad kapitalskimi zahtevami v odstotkih regulatornega kapitala (desno)

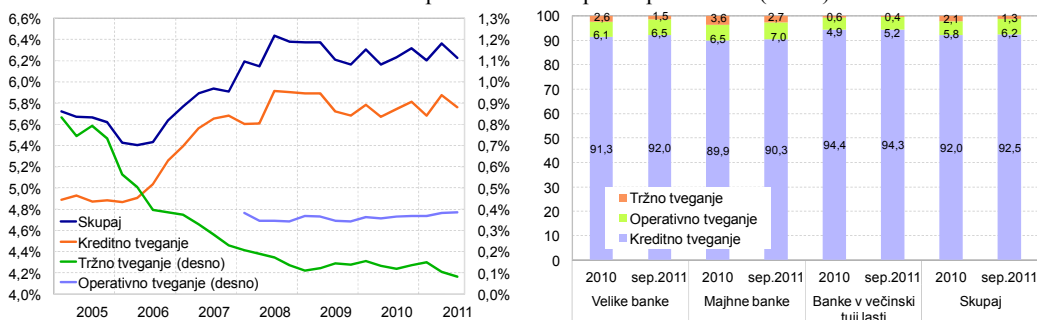

Vir: Banka Slovenije

10.3 Kapitalске zahteve

Vrednost kapitalskih zahtev se je v prvih devetih mesecih znižala za 100 mio EUR, najbolj zaradi zmanjšanja vrednosti kapitalskih zahtev za kreditna tveganja. Ob razdolževanju bančnega sistema, se je hkrati zmanjševala tudi bilančna vsota bank. Delež kapitalskih zahtev v bilančni vsoti se ni bistveno spremenil, nižji je bil za 0,1 odstotne točke in konec septembra znašal 6,23%.

Slika 10.8: Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (levo) in struktura kapitalskih zahtev po skupinah bank (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Največji del kapitalnih zahtev predstavljajo z 92,5% zahteve za kreditna tveganja. Te zahteve so se najbolj zmanjšale v skupini velikih domačih bank, za 89 mio EUR, zaradi zmanjšane kreditne aktivnosti. Kapitalne zahteve za operativna tveganja so se povečale v vseh skupinah bank, najbolj bankam v večinski tuji lasti.

Kapitalne zahteve so se zmanjšale zaradi zmanjšane kreditne aktivnosti.

Kakovost kreditnega portfelja se je do konca septembra 2011 poslabšala predvsem v skupini domačih bank, kar je razvidno iz ponovnega dviga kapitalnih zahtev za zapadle neplačane terjatve. Te so bile do konca septembra višje za 59 mio EUR oziroma za 58%. Pri tem je večino 42,5 mio EUR oziroma 72% celotnega prirasta prispevala skupina velikih domačih bank, najvišjo rast pa je z 110% dosegla skupina majhnih domačih bank.

Povečanje kapitalnih zahtev za zapadle neplačane obveznosti odraža slabšanje kakovosti naložb bank.

Skupina majhnih domačih bank ostaja glede na strukturo kapitalnih zahtev za kreditna tveganja občutljivejša od ostalih skupin bank. Delež regulatorno zelo tveganih postavk znotraj kapitalnih zahtev za kreditna tveganja se je v skupini majhnih domačih bank povečal za eno odstotno točko in ostaja s 14,8% najvišji med skupinami bank. Slabšanje strukture kapitalnih zahtev za kreditna tveganja je posebej izrazito pri skupini velikih domačih bank, ki so letos s 8,7% rastjo najbolj povečale regulatorno zelo tvegane postavke.

Tabela 10.2: Kapitalne zahteve za kreditno tveganje v mio EUR in njihova struktura za bančni sektor in skupine bank v odstotkih

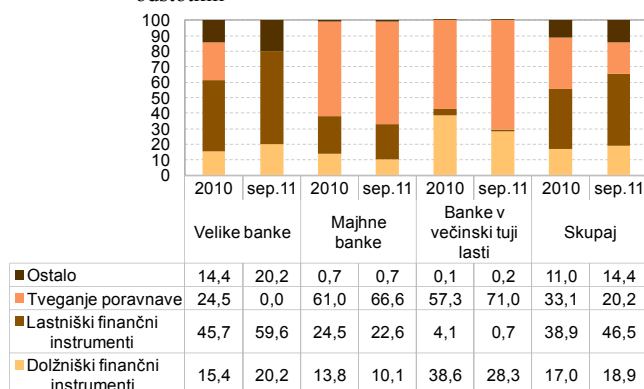
	2010				sep. 11				Razlika			
	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Kapitalne zahteve za kreditno tveganje v mio EUR	1.855,7	280,4	815,4	2.951,6	1.766,8	277,0	830,6	2.874,5	-88,9	-3,4	15,2	-77,1
Struktura kapitalnih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih												
Razlike v odstotnih točkah												
Širša država, mednarodne org.	0,8	1,7	1,7	1,1	0,8	1,7	0,6	0,8	0,0	0,0	-1,1	-0,3
Institucije	11,3	6,2	2,4	8,4	11,0	5,8	3,0	8,2	-0,4	-0,4	0,6	-0,2
Podjetja	55,5	49,3	51,6	53,8	51,8	44,8	50,6	50,8	-3,7	-4,5	-1,0	-3,1
Bančništvo na drobno	17,4	13,7	32,5	21,2	17,8	15,3	31,9	21,6	0,5	1,6	-0,6	0,4
Zavarovane z nepremičninam	0,0	7,7	1,1	1,0	0,0	7,5	1,4	1,1	0,0	-0,2	0,4	0,1
Zapadle postavke	3,5	2,4	3,7	3,4	6,1	5,1	4,7	5,6	2,6	2,7	1,0	2,1
Regulatorno zelo tvegane postavke	7,9	13,7	3,9	7,4	9,0	14,8	3,8	8,1	1,1	1,0	-0,1	0,7
Druge	3,6	5,3	3,1	3,7	3,5	5,1	3,9	3,8	-0,1	-0,1	0,8	0,2

Vir: Banka Slovenije

Zaradi zmanjšanja naložb bank v vrednostne papirje, so se kapitalne zahteve za tržna tveganja bančnega sistema do konca septembra 2011 znižale za 40% na 41 mio EUR. Večino zmanjšanja so prispevale velike domače banke, ki so v celoti odpravile kapitalne zahteve za tveganje poravnave. Razlog odprave je zapadlost terminskih pogodb v drugem četrtletju, ki so bile zaradi neporavnave preknjižene med bilančne terjatve in posledično upošteevane pri zahtevah za kreditno tveganje. Majhne banke in banke v večinski tuji lasti so zmanjšale kapitalne zahteve za lastniške in dolžniške finančne instrumente, zaradi odprodaje in zmanjšanja vrednosti naložb.

Kapitalne zahteve za tržna tveganja so znižale vse skupine bank.

Slika 10.9: Struktura kapitalnih zahtev za tržna tveganja po skupinah bank v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Kapitalne zahteve za operativna tveganja so septembra znašale 192 mio EUR in so se glede na konec preteklega leta povečale za 2,6%. Povečale so jih vse skupine bank, najbolj banke v večinski tuji lasti, za 8,4%.

PRILOGE

1 NEPREMIČINSKI TRG	63
2 KAPITALSKI TRG IN VZAJEMNI SKLADI	69
3 REZULTATI ANKETE O POVPRASEVANJU PO POSOJILIH NEFINANČNIH DRUŽB	74

1. NEPREMIČNINSKI TRG

Cene nepremičnin v Sloveniji so do leta 2008, ko so dosegle svoj vrh, naraščale bistveno hitreje kot v državah evroobmočja. Kljub veliki zalogi neprodanih stanovanj se cene slovenskih nepremičnin od takrat niso drastično znižale, novozgrajena stanovanja za 15,5% in rabljena za 6,4%.

V zadnjem letu je na ponovno naraščanje cen novozgrajenih stanovanj v Sloveniji, ob nizkem številu transakcij, bistveno vplivala struktura povpraševanja. Kakovostna stanovanja na izbranih lokacijah so v večji meri kupovali premožnejši kupci. Na višanje cen so vplivali tudi stečajni gradbenih podjetij, ki so imela v ponudbi stanovanja srednjega cenovnega razreda. Prodaja stanovanj gradbincev skupaj z bankami z namenom prenosa izpostavljenosti bank s panoge gradbeništva na prebivalstvo bo v prihodnje omejena. Kreditno sposobni kupci so že lahko izkoristili ponujene ugodnosti kreditiranja, kot so nižja obrestna mera, nižji stroški odobritve posojila, višji LTV in ugodna zavarovanja.

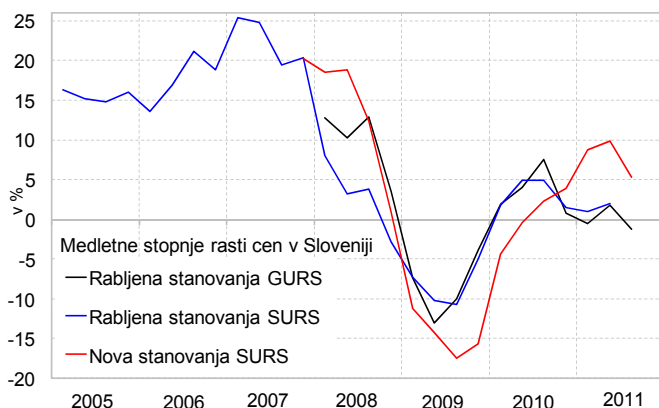
Pritisk na zniževanje cen nepremičnin bo v naslednjih dveh letih klub krčenju gradbene aktivnosti precejšen. Ponudba nepremičnin je ob trenutnih ravneh cen še vedno višja od povpraševanja. Veliko neprodanih stanovanj je zaradi lastnosti ali lokacije nezanimivih, zato se bodo cene teh stanovanj morale prilagoditi pričakovanjem potencialnih kupcev. Zaradi stečajev gradbenih podjetij in dolgotrajnih postopkov bodo zasežena stanovanja ob ponovnem poskusu prodaje dodatna ponudba na trgu. Ta stanovanja bodo po preteku dveh let od izgradnje izgubila del kakovosti in bodo obdavčena z nižjim davkom na promet z nepremičninami, enako kot rabljena stanovanja. Precejšen delež gradbenih podjetij zamuja z odplačevanjem obveznosti, kar lahko sproži dodatne stečaje. Na drugi strani se razpoložljivi dohodek prebivalstva povečuje počasneje kot dolg, kar bo dodatno vplivalo na zmanjševanje povpraševanja po nepremičninah.

Gibanje cen nepremičnin

Cene rabljenih stanovanj v Sloveniji so bile po podatkih GURS-a ob koncu tretjega četrtnetja leta 2011, kljub začasemu vmesnemu zvišanju, medletno nižje za 1,2% in od vrha drugega četrtnetja leta 2008 za 8%. V Ljubljani so se cene v enakem obdobju zvišale za 5,3% in so bile od vrha nižje za 9,6%. Transakcij z rabljenimi stanovanji je bilo v prvih treh četrtnetjih leta 2011 za 11,5% manj kot v primerljivem obdobju leto prej in so nižje od štiriletnega povprečja.

Cene rabljenih stanovanj so bile v tretjem četrtnetju 2011 nižje za 1,2%. Cene novih stanovanj so se po anketnih podatkih zvišale za 5,3%.

Slika 1.1: Medletne stopnje rasti cen rabljenih in novozgrajenih stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji v odstotkih

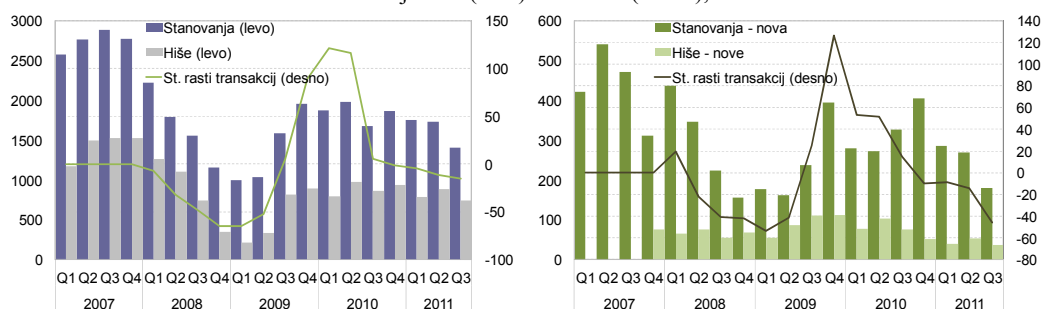

Vir: Banka Slovenije, DURS, GURS, SURS

Cene novih stanovanjskih enot so se po anketnih podatkih SURS-a v tretjem četrtnetju 2011 zvišale za 5,3% medletno. Razlog je izpad ponudbe stanovanj po zmernih cenah zaradi stečajnih postopkov gradbincev, v prodajah dražjih stanovanj na najboljših lokacijah znotraj posameznih sosesk in nizkem številu zajetih transakcij. Prodaja stanovanj iz stečajnih mas preko razpisov ali dražbe ni zajeta. Cene novozgrajenih stanovanj so bile od vrha v tretjem četrtnetju 2008 nižje za 11%. Likvidnost trga je bila nižja kot leta 2010 in pod povprečjem zadnjih štirih let.

Likvidnost nepremičninskega trga se je ponovno znižala.

Slika 1.2: Število evidentiranih transakcij in stopnje rasti transakcij s stanovanji in hišami – rabljenimi (levo) in novimi (desno), v odstotkih

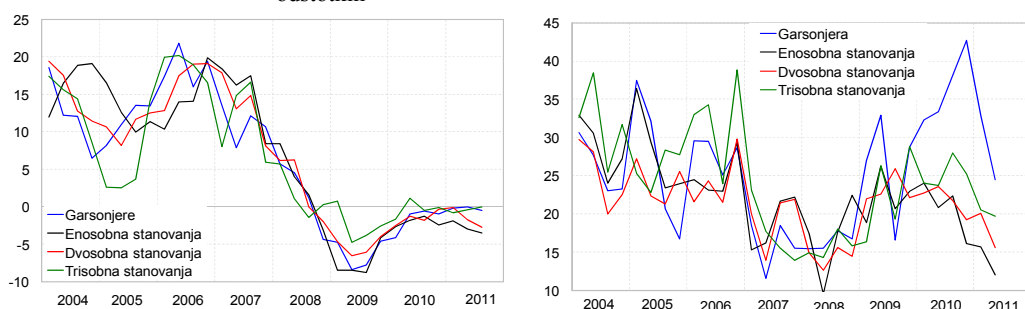
Vir: GURS, SURS, preračuni BS

Oglaševane cene stanovanjskih nepremičnin

Preseganje oglaševanih cen nad transakcijskimi se je znižalo, kar odraža nižja pričakovanja prodajalcev in nujnost prodaj nekaterih tržnih udeležencev.

Preseganje oglaševanih cen nad transakcijskimi se je leta 2011 znižalo, kar pomeni, da so se pričakovanja prodajalcev stanovanj nekoliko prilagodila nižjemu povpraševanju. Čeprav je del prodajalcev neaktiven, znižanje razlike razkriva vse manj možnosti nekaterih prodajalcev, da bi lahko odlašali s prodajo po želenih cenah. V večjem številu se na trgu z namenom zamenjave stanovanja pojavljajo tudi tisti, ki so hkrati prodajalci in kupci. Oglaševane cene so se najbolj znižale ob koncu tretjega četrtletja 2011, eno- in dvosobnim stanovanjem za 3,5% oziroma 2,7%, medtem ko so cene garsonjer in trisobnih stanovanj ostale skoraj nespremenjene.

Slika 1.3: Medletne stopnje rasti oglaševanih cen stanovanj (levo) in preseganje oglaševanih cen nad transakcijskimi na kvadratni meter (desno) v Ljubljani v odstotkih

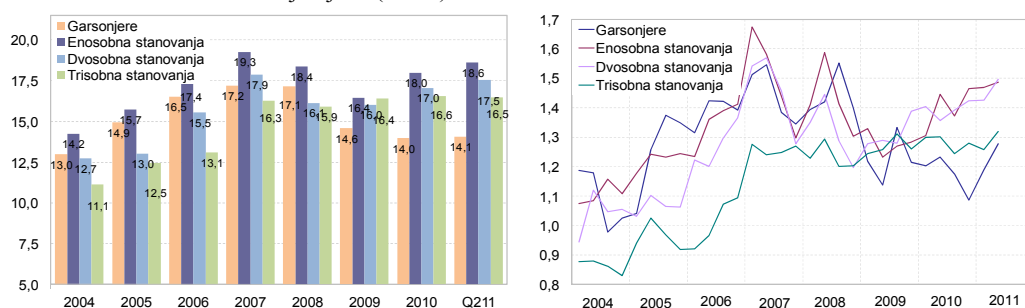

Vir: DURS, GURS, Slonep, preračuni BS

Precenjenost stanovanj glede na razmerje med cenami in najemnini se je v prvi polovici leta 2011 zaradi višanja cen stanovanj ponovno povečala.

Razmerje med ceno in najemnino (P/E) v Ljubljani se je v prvi polovici leta 2011 nekoliko poslabšalo zaradi višjega zvišanja cen nepremičnin kot najmnin. Slednje so se pri večjih stanovanjih nekoliko znižale. Z naložbenega vidika so prejeli lastniki preko najmnin od 5,3 do 6,8 odstotkov tržne vrednosti nepremičnine. V primerjavi s koncem leta 2010 se je nekoliko zvišalo razmerje med dejanskimi in temeljnimi cenami, kar kaže na ponovno naraščanje precenjenosti stanovanj. Najbolj precenjena so še vedno eno- in dvosobna stanovanja, s katerimi je bilo opravljenih tudi največ transakcij.

Slika 1.4: Razmerje med cenami in najemnini (P/E) (levo) ter na podlagi tega izračunano razmerje med dejanskimi in temeljnimi cenami stanovanj za Ljubljano (desno)

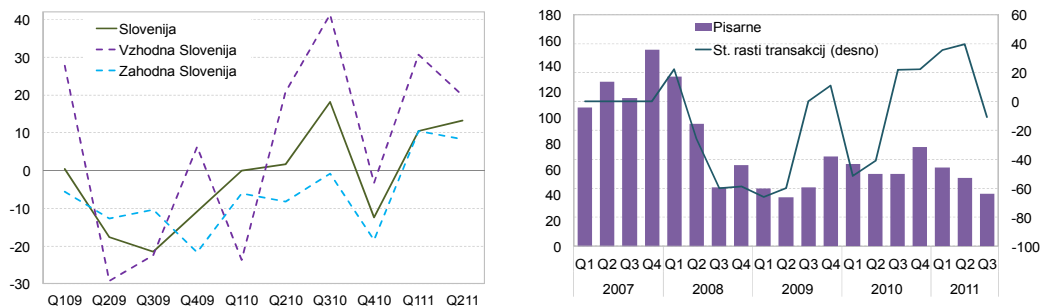
Vir: SLONEP, DURS, GURS, preračuni BS

Cene poslovnih nepremičnin

Število transakcij s poslovnimi nepremičninami je doseglo v prvih treh četrtletjih letos le dve tretjini povprečja preteklih štirih let. Zato je pojasnjevanje gibanja cen poslovnih nepremičnin še bolj omejeno. Transakcijske cene pisarn so se v prvi polovici leta 2011 zvišale za 13%, medtem ko so oglaševane cene na območju Ljubljane ostale nespremenjene. Skladno s povečanim številom stečajev podjetij, težav z likvidnostjo in prostih kapacitet kratkoročno ni pričakovati povečanja vrednosti stalnih sredstev in naložbenih nepremičnin.

Cene poslovnih nepremičnin so se zvišale. Zaradi nizkega števila transakcij na gibanje povprečnih cen bistveno vplivata lokacija in posamezna prodaja.

Slika 1.5: Rast cen (levo) in število transakcij (desno) poslovnih prostorov - pisarn, ki so upoštevane za izračun povprečne cene, in njihova stopnja rasti v odstotkih

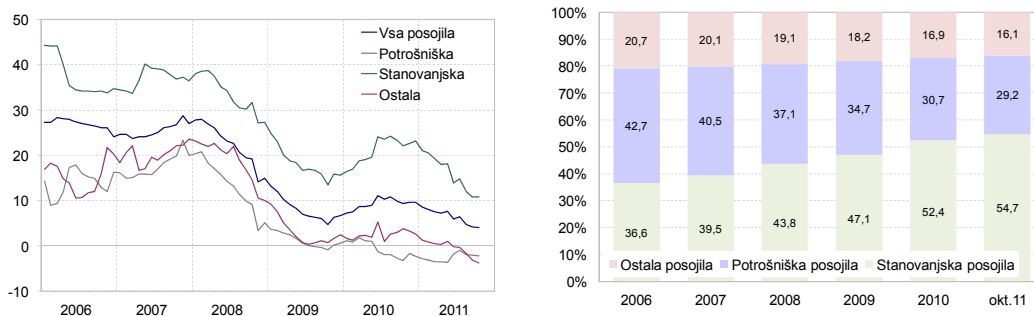
Vir: GURS

Dejavniki ponudbe in povpraševanja cen nepremičnin

Med vsemi posojilnimi obveznostmi so stanovanjska posojila že v začetku leta 2010 presegla polovico vseh posojil danim gospodinjstvom, njihov delež pa je v oktobru 2011 znašal že 55%. Vrednost novoodobrenih stanovanjskih posojil prebivalstvu je v prvih treh četrtletjih 2011 znašala 697 mio EUR, kar je za četrtno manj kot v primerljivem obdobju leto prej in nižje od povprečja predhodnih štirih let. Rast stanovanjskih posojil se umirja predvsem zaradi nižjega povpraševanja gospodinjstev, ki izhaja iz negotovosti na trgu dela in nizke rasti razpoložljivega dohodka.

Stopnja rasti stanovanjskih posojil se je umirila na 10%, zadolževali so se pretežno premožnejši komitenti.

Slika 1.6: Rast posojil gospodinjstvom v % (levo) in struktura vrst posojil v % (desno)

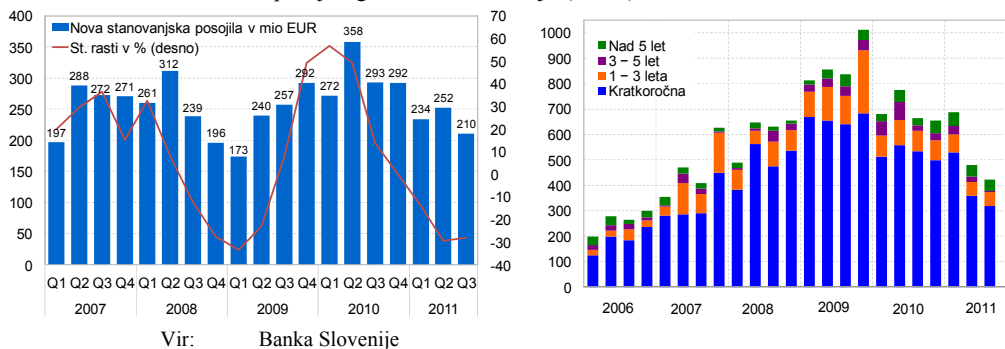
Vir: Banka Slovenije

Povprečna ročnost odobrenih posojil se je v primerjavi z letom 2010 zvišala za polovico leta na 19,3 let. Večina posojil je bila odobrenih v domači valuti, nekaj manj kot odstotek pa v švicarskih frankih. Posojila v švicarskih frankih so oktobra 2011 predstavljala petino obstoječih stanovanjskih posojil. Z variabilno obrestno mero je bilo odobrenih 95% novih posojil. Čeprav banke zaznavajo nižje povpraševanje, si z obrestnimi merami ne konkurirajo izrazito. Obrestne mere za stanovanjska posojila ostajajo nekoliko nad povprečjem držav evroobmočja. Banke v večinski tuji lasti so imele v povprečju nižje obrestne mere kot domače banke. Stopnja rasti stanovanjskih posojil se je oktobra 2011 umirila na 10%.

Po anketnih podatkih je bil leta 2010 trend naraščanja povprečnega dohodka posameznikov, ki jim je bilo odobreno stanovanjsko posojilo, pozitiven. Banke so bile naklonjene odobravanju posojil komitentom najvišjega dohodkovnega razreda in so na ta način zniževale kreditno tveganje. Nasprotno so izstopale hranilnice, ki so pretežno odobravale stanovanjska posojila komitentom z najnižjim neto povprečnim dohodkom. Posamezniki iz nižje in srednje dohodkovne skupine so v povprečju najemali posojila nižjih vrednosti kot posojilojemalci najvišjega dohodkovnega razreda. Povprečni LTV, kot razmerje med stanjem odobrenih stanovanjskih posojil in povprečno vrednostjo vseh

zavarovanj, je oktobra 2011 znašal 48%. Štiri petine zavarovanih stanovanjskih posojil je zavarovanih s hipoteko na stanovanjsko nepremičnino, banke v večinski tuji lasti pa pogosto zahtevajo tudi različna dodana zavarovanja. Vrednost stanovanj danih v zavarovanje presega 1,7-krat obstoječa stanovanjska posojila. Polovica obstoječih stanovanjskih posojil je zavarovanih s stanovanjsko nepremičnino, ki je po predvidenem vrstnem redu unovčljivosti na prvem mestu. Ta vrednost stanovanjskih nepremičnin pa presega 1,1-krat celotno vrednost obstoječih stanovanjskih posojil. Banke pri odobravanju stanovanjskih posojil ne načrtujejo dodatnega zaostrovanja kreditnih pogojev.

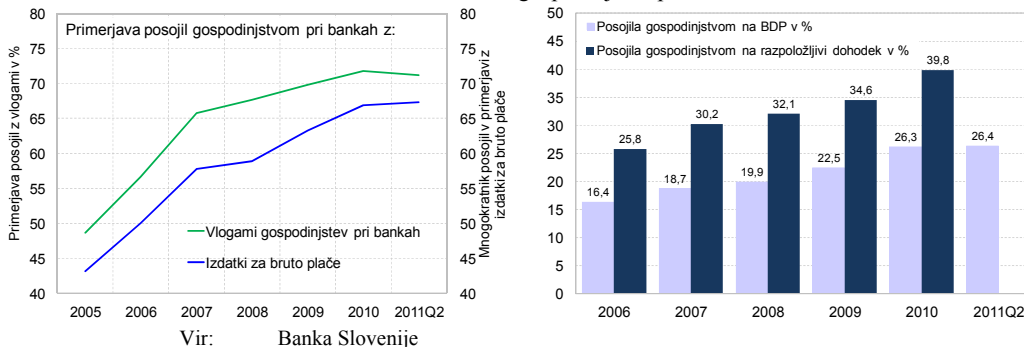
Slika 1.7: Novoodobrena stanovanjska posojila prebivalstvu (levo) in novoodobrena posojila gradbenemu sektorju (desno) v mio EUR

Kazalniki zadolženosti gospodinjstev se počasi umirjajo. Gospodinjstva so v primerjavi z evroobmočjem precej manj zadolžena.

Poslabševanje kazalnikov zadolženosti gospodinjstev se nadaljuje s precej manjšo intenzivnostjo kot predhodna leta. Obremenjenost izdatkov za bruto plače s posojili gospodinjstev je v prvi polovici leta 2011 ostala nespremenjena. V letu 2010 se je delež posojil v razpoložljivem dohodku gospodinjstev povečal za več kot 5 o.t. na 39,8%, kar je najvišji skok v obdobju po krizi. Višji delež je mogoče pričakovati tudi v letu 2011, vendar bolj zaradi pričakovanega nižjega razpoložljivega dohodka kot zaradi povečevanja kreditiranja gospodinjstev. Slovenska gospodinjstva ostajajo s 26,4% posojil v BDP-ju precej manj zadolžena od gospodinjstev držav evroobmočja, kjer zadolženost znaša 65,4% BDP.

Slika 1.8: Kazalniki zadolženosti gospodinjstev pri bankah

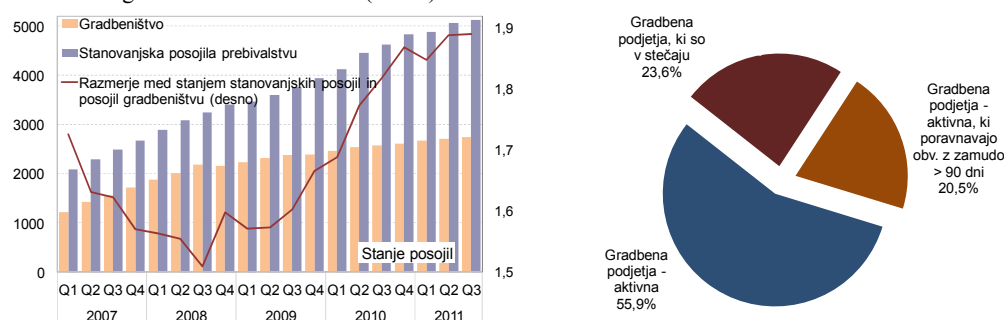

Novo odobrenih posojil gradbeni panogi je bilo v prvih treh četrtletjih 2011 za četrtno manj kot v primerljivem obdobju leto prej, znižala so se kratkoročna in dolgoročna posojila. Medletna stopnja rasti stanja 6,6% v septembru 2011 je posledica reprogramiranja posojil.

Likvidnostne težave gradbenih podjetij se zaradi prepočasnega prestrukturiranja nadaljujejo.

Vrednost razvrščenih terjatev bank do dejavnosti gradbeništva je septembra 2011 znašala 3,7 mrd EUR, kar predstavlja 14% vseh razvrščenih terjatev bank do nefinančnih družb. Dobri dve tretjini so jih imele v bilancah velike domače banke, slabo četrtno pa banke v večinski tuji lasti. Razvrščene terjatve do gradbenih podjetij v stečaju so predstavljale 23% vseh razvrščenih terjatev do gradbenih podjetij. Med razvrščenimi terjatvami do aktivnih gradbenih podjetij jih je nadaljnjih 27% zamujalo pri odplačevanju obveznosti več kot 90 dni, večina pri velikih domačih bankah. Počasno prestrukturiranje bilanc gradbenih podjetij povzroča likvidnostne težave, njihov odmik reševanja pa bo vplival na cene nepremičnin.

Slika 1.9: Stanje posojil gradbenega sektorja in stanje stanovanjskih posojil prebivalstvu v mio EUR in njuno razmerje (levo) ter razvrščene terjatve bank do gradbeništva v odstotkih (desno)

Vir: Banka Slovenije, AJ PES

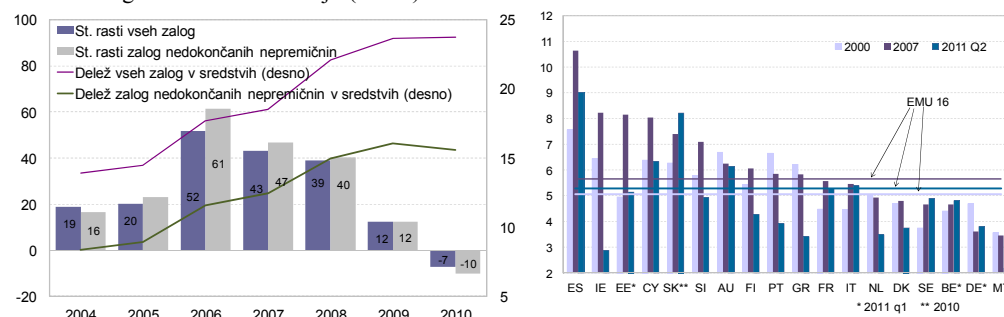
Število stečajev gradbenih podjetij se je v zadnjih dveh letih povečalo. Podjetja, ki so prešla v stečaj v letih 2010 in 2011, so po bilančnih podatkih za leto 2009 predstavljala v celoti gradbene panoge 21% bilančne vsote in 22% zalog dokončanih, nedokončanih in naloženih nepremičnin.

Tabela 1.1 Bilance gradbenih podjetij in nekateri podatki o podjetjih v stečaju

Gradbeništvo	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Bilančna v sota (v mio EUR)	6.498	7.565	7.918	7.312				
Naložbene nepremičnine (v mio EUR)	227	320	432	478				
Zaloge (v mio EUR)	1.168	1.605	1.790	1.663				
delež zalag dokon. in nedok. neprem v zalogah (v %)	85	84	88	89				
Kapital (v mio EUR)	1.229	1.381	1.493	1.319				
Finančni vzv od brez podjetij v stečaju (v %)	405	423	381	405				
ROE – donos na kapital (v %)	20,8	16,2	3,3	-15,0				
Stečaji gradbenih podjetij								
Število stečajev v naslednjem letu (t+1)	3	18	45	125				
Delež stečajev v panogi (v %)								
Bilančna v sota (v mio EUR)	10	41	501	832	0,2	0,5	6,3	11,4
Naložbene nepremičnine (v mio EUR)	-	1	10	55	-	0,2	2,4	11,6
Zaloge (v mio EUR)	0	5	151	208	0,0	0,3	8,4	12,5
delež zalag dokon. in nedok. neprem v zalogah (v %)	95	73	98	80				

Vir: Banka Slovenije, sodišče

Slika 1.10: Zaloge v bilancah gradbenih podjetij (levo) in delež dodane vrednosti gradbeništva v BDP-ju (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije, SURS

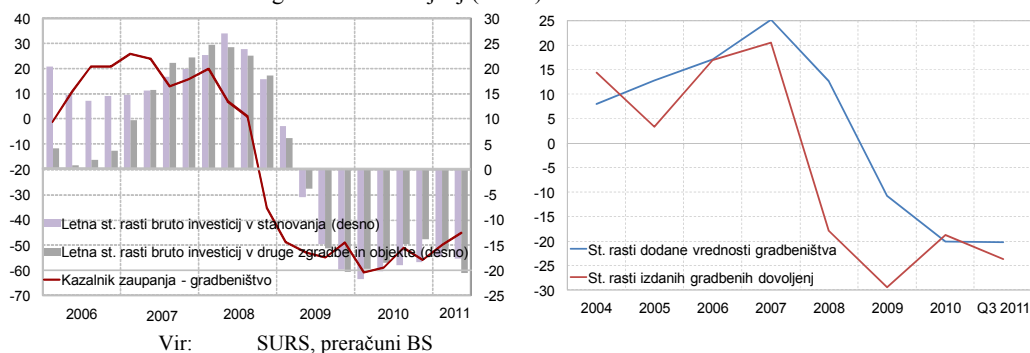
Dodana vrednost gradbeništva se je v prvi polovici leta 2011 znižala na 4,9% BDP-ja in prešla pod povprečje držav evroobmočja. Obseg gradbeništva je bil v prvih treh četrtletjih letos glede na vrednost opravljenih gradbenih del za 27% nižji kot v enakem obdobju leta 2010, na delu stanovanjskih stavb za 32%. Trend razmer bo po kratkoročnih kazalnikih ostal negativen. Kazalnik zaupanja v gradbeništvo ostaja na najnižjih ravneh. Vrednost novih pogodb je bila v prvih devetih mesecih nižja za 32%, pri stanovanjskih stavbah pa za 60%. V anketi o poslovnih tendencah polovica gradbenih podjetij kot omejitvene

Gradbeništvo se je v prvih treh četrtletjih leta 2011 skrčilo za več kot četrtino. Nižja ponudba novih stanovanj bo čez nekaj let vplivala na višanje cen novogradenj.

dejavnike pri poslovanju še vedno navaja visoko konkurenco in nizko povpraševanje, sledijo visoki stroški dela ter težave pri pridobivanju posojil.

Do septembra 2011 je bilo izdanih 2.925 gradbenih dovoljenj oziroma za 24% manj kot v enakem obdobju lani, kar se bo srednjeročno negativno odrazilo v nižji ponudbi novih stanovanj.

Slika 1.11: Kazalnik zaupanja v gradbeništvu in letna stopnja rasti bruto investicij v zgradbe (levo) ter letna stopnja rasti dodane vrednosti gradbeništva in izdanih gradbenih dovoljenj (desno) v odstotkih

2. KAPITALSKI TRG IN INVESTICIJSKI SKLADI

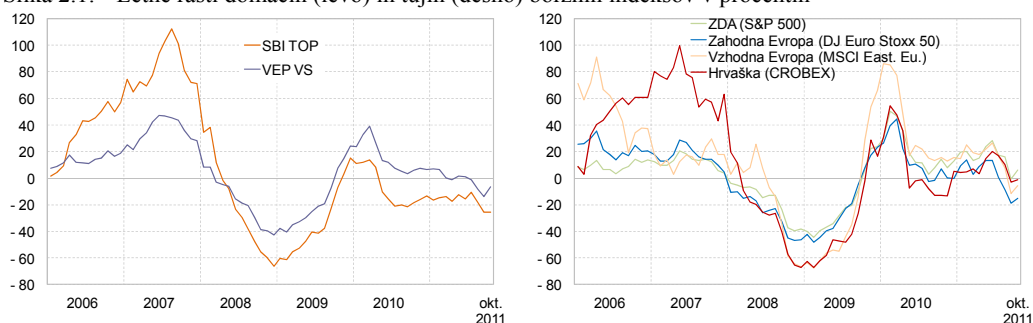
Evropska dolžniška kriza in pešanje gospodarskega okrevanja sta na začetku leta 2011 povzročila ponovne padce vseh svetovnih borznih indeksov. Stanje na evropskih kapitalskih trgih je bilo letos pod naraščajočim pritiskom prevelike zadolženosti nekaterih evropskih držav, predvsem Grčije, Portugalske in Irske, ki se jim je v drugi polovici leta pridružila še Italija, kot druga najbolj zadolžena država evroobmočja. Tako vzdnoevropski kot zahodnoevropski indeks sta mesec oktober zaključila z negativno medletno rastjo. Še najboljše so se do sredine leta zviševali balkanski borzni indeksi. Tudi japonski indeks NIKKEI je z izjemo marčevskega padca zaradi tamkajšnjih potresov, cunamijev in jedrske katastrofe obdržal precej visoko vrednost in po prvi polovici leta začel naraščati. Skoraj vsi pomembnejši borzni indeksi so septembra klonili pod pritiski neuspešnega reševanja evropske dolžniške krize in nenehnimi akcijami bonitetnih agencij. Pesimistično vzdušje, povezano s težavami perifernih držav EMU, se je preneslo tudi na Ameriko. Septembra 2011 je ameriški borzni indeks S&P 500 dosegel ničelno medletno raven. Nezaupanje in negotovost glede učinkovitosti prihodnjih ukrepov za preprečitev širjenja evropske dolžniške krize bosta na trgu prisotna še nekaj časa.

Padec vseh svetovnih borznih indeksov zaradi evropske dolžniške krize in slabega gospodarskega okrevanja.

V Sloveniji relativno dobri polletni poslovni rezultati podjetij niso okrepili zaupanja vlagateljev. Sledilo je znižanje bonitetne ocene Slovenije s strani vseh treh največjih svetovnih bonitetnih agencij. Zaključna vrednost domačega borznega indeksa je jeseni leta 2011 dosegla najnižjo vrednost v zgodovini. Konec oktobra je vrednost slovenskega borznega indeksa SBI TOP znašala 643, njegova medletna rast pa je bila -25,7%.

Tudi slovenski borzni indeks SBI TOP se je znižal. Jeseni leta 2011 je dosegel najnižjo vrednost v zgodovini.

Slika 2.1: Letne rasti domačih (levo) in tujih (desno) borznih indeksov v procentih

Vir: LJSE, Bloomberg

V dobrih tri četrtinah leta 2011 je bilo na Ljubljanski borzi sklenjenih za 418 mio EUR vseh poslov, kar je v primerjavi z istim obdobjem 2007 tri četrtine manj.

Zmanjševanje števila izdaj vrednostnih papirjev na Ljubljanski borzi je negativno vplivalo na njeno likvidnost. Med oktobrom 2010 in oktobrom 2011 se je število izdaj vrednostnih papirjev zmanjšalo s 165 na 145. Zmanjšalo se je predvsem število izdaj na trgu obveznic, saj je bilo oktobra 2011 na trgu devet obveznic manj kot leto prej. Hkrati se je zmanjšalo število delnic investicijskih družb zaradi zakonsko zahtevanega njihovega preoblikovanja v vzajemne sklade. Preoblikovanje investicijskih družb se je zaključilo pred iztekom roka, in sicer že avgusta 2011. Zadnja preoblikovana investicijska družba je bila NFD 1.

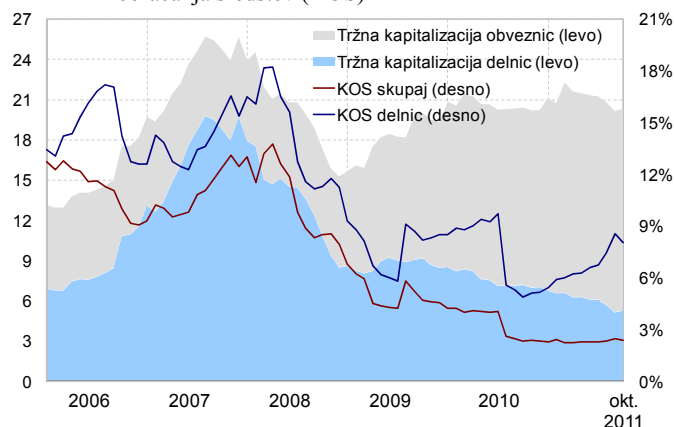
Tržna kapitalizacija delnic na Ljubljanski borzi se je v letu 2011 postopoma zniževala in oktobra znašala 5.277 mio EUR. Kar 89% tržne kapitalizacije delnic so predstavljale delnice podjetij, 6% delnice zavarovalnic in 5% bančne delnice. Za razliko od tržne kapitalizacije, ki se je na račun nižjega vrednotenja delnic zmanjševala, se je promet z delnicami v primerjavi z lanskim obdobjem povečal. Do oktobra 2011 je znašal 350,8 mio EUR, kar je 22% več kot v enakem obdobju leto prej. Investitorji so bili precej bolj naklonjeni trgovanju z delnicami prve kotacije, medtem ko se je trgovanje z delnicami standardne kotacije zmanjšalo za polovico v primerjavi z enakim obdobjem leta 2010. Ker se je tržna kapitalizacija delnic v letu 2011 postopoma zmanjševala, promet z delnicami pa povečal, je koeficient obračanja sredstev delnic (KOS delnic) do jeseni naraščal. Med oktobrom 2010 in oktobrom 2011 so bile iz vstopne kotacije umaknjene štiri delnice, le ena delnica pa je bila umaknjena iz trgovanja na organiziranem trgu zaradi stečaja. Hkrati sta se pojavili dve novi delnici, ki sta se priključili vstopni kotaciji, delnice Alta Skupine in delnice Uniorja.

Tržna kapitalizacija delnic na Ljubljanski borzi se je do oktobra leta 2011 zmanjševala, promet pa povečal kar za 22%.

**Tržna kapitalizacija
obveznic se je povečala,
promet pa zmanjšal za
polovico.**

Tržna kapitalizacija obveznic se je do oktobra, tudi zaradi devetih novo izdanih obveznic, povečala na 15.048 mio EUR, kar je 14% več kot v enakem obdobju leto prej. Dve novo izdani obveznici sta bili državni, dve bančni, štiri pa so bile obveznice nefinančnih družb. Le ena obveznica je bila umaknjena iz trgovanja na Ljubljanski borzi. Vzrok je bil stečaj podjetja. Še vedno največji delež tržne kapitalizacije zavzemajo državne obveznice, z 92%. Kljub precejšnjemu številu novo izdanih obveznic se je promet obveznic zmanjšal. Do oktobra 2011 je znašal 50,9 mio EUR oziroma pol manj kot v istem obdobju leta 2010.

Slika 2.2: Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi v mrd EUR in letni koeficient obračanja sredstev (KOS)

Opomba: Investicijske družbe in vzajemni skladi, ki kotirajo, niso vključeni v podatkih. Koeficient obračanja sredstev (KOS) je razmerje med letnim prometom in tržno kapitalizacijo ob koncu obdobja. V prometu so upoštevani svežnji.

Vir: LJSE

Povečanje naložb v zlato.

V obdobjih hitrih in izrazitih padcev tečajev delnic, se je povečalo investiranje v varne naložbe, kot je na primer zlato. Njegova vrednost je sredi leta 2011 dosegla rekordno višino. Posledično so se izredno povečale naložbe v "zlate ETF-sklade", kar je še dodatno zvišalo vrednost zlata. Zlato na svetovnih borzah običajno kotira v ameriških dolarjih, kupujejo pa ga predvsem investitorji izven Združenih držav Amerike. Ker vlagatelji v zlato vidijo varno naložbo, bo zlato verjetno leto 2011 zaključilo z rastjo. To bi bila že enajsta zaporedna letna rast vrednosti zlata in s tem najdaljše bikovsko obdobje po letu 1920.

Tabela 2.1 Pregled slovenskega organiziranega trga kapitala

	2006	2007	2008	2009	2010	Okt. 2011
Delnice						
Tržna kapitalizacija						
(v mrd EUR)	11,5	19,7	8,5	8,5	7,0	5,3
v % BDP	38,7	58,7	22,8	24,2	19,5	14,7
letna rast (v %)	72,0	71,5	-57,1	-0,1	-16,9	-26,6
delež tujcev (v %)	4,8	5,9	7,1	7,2	10,0	12,6
Promet						
(v mio EUR)	1.451,3	3.034,8	952,6	719,8	360,8	350,8
v % BDP	4,9	9,0	2,6	2,1	1,0	1,0
letna rast (v %)	54,3	109,1	-68,6	-24,4	-49,9	22,3
Letna rast SBI TOP v %	56,6	71,0	-66,1	15,0	-13,5	-25,7
Divid. donos (prva kot.) v %	1,2	1,0	3,9	2,1	2,1	3,2
Obveznice						
Tržna kapitalizacija						
(v mrd EUR)	6,6	5,9	6,8	10,8	13,2	15,0
v % BDP	22,3	17,6	18,3	30,9	36,8	42,0
letna rast (v %)	9,6	-10,5	14,5	59,2	21,9	13,8
Promet						
(v mio EUR)	188,1	165,9	257,0	156,3	108,9	50,9
v % BDP	0,6	0,5	0,7	0,4	0,3	0,1
letna rast (v %)	-74,9	-11,8	54,9	-39,2	-30,3	-50,3

Opomba: Investicijske družbe in vzajemni skladi, ki kotirajo, niso vključeni v podatkih.

Vir: LJSE, SURS

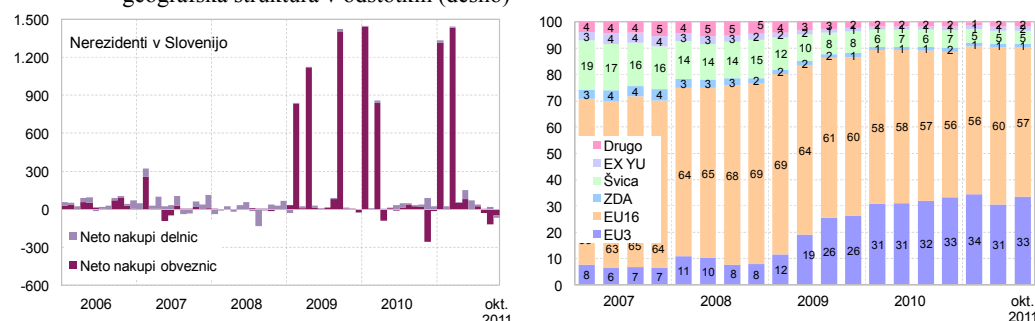
Naložbeno povezovanje s tujino

V prvih desetih mesecih so nerezidenti neto kupili za 2.700 mio EUR slovenskih dolžniških vrednostnih papirjev. Kljub neto izplačevanju v tretjem četrtletju, so nerezidenti neto kupili za 18% več slovenskih obveznic kot v enakem obdobju lani. Večina je bila posledica nakupa državnih obveznic RS69 in RS70 januarja oziroma marca 2011, skoraj vse neto nakupe pa so opravili rezidenti Velike Britanije in Luksemburga.

V primerjavi z lanskim oktobrom so se prav tako povečali neto nakupi slovenskih lastniških vrednostnih papirjev. Do oktobra 2011 so neto nakupi znašali 218 mio EUR, kar je za dobro polovico več kot v istem obdobju leto prej. Največji neto kupci so bili rezidenti Hrvaške, Poljske in Avstrije, kupovali pa so predvsem delnice Krke in NKBM, v skupni vrednosti 108 mio EUR. V juniju 2011 je bila večina trgovanja, 50 mio EUR, zaradi povečevanja osnovnega kapitala Unicredit Banke opravljena s strani avstrijskih investitorjev.

Delež tujcev v tržni kapitalizaciji delnic, ki kotirajo na Ljubljanski borzi konstantno narašča od konca leta 2010. Letošnjega oktobra je omenjeni delež znašal 12,6%.

Slika 2.3: Mesečne neto naložbe nerezidentov v Slovenijo v mio EUR (levo) in njihova geografska struktura v odstotkih (desno)

Opomba: Med neto nakupi obveznic, ki so jih opravili nerezidenti, za leto 2008 ni upoštevana državna obveznica RS63, izdana na MTS Slovenia.

Vključene so naložbe v kotirajoče delnice in obveznice ter tiste, ki ne kotirajo na borzi.

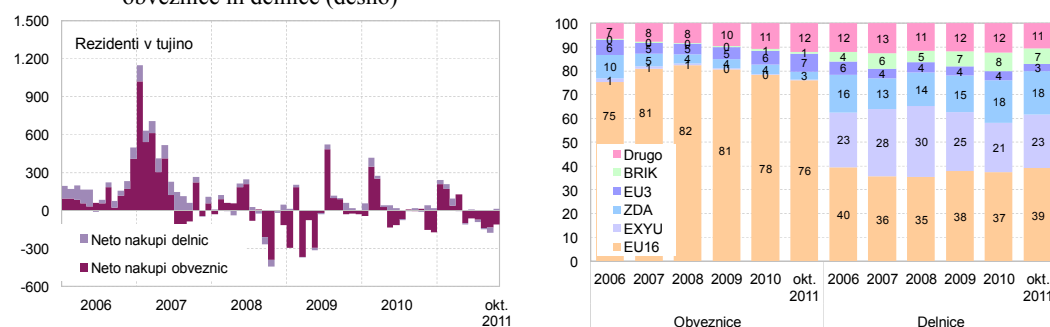
EU3 – Velika Britanija, Danska, Švedska; EU16 – evroobmočje; EXYU – države nekdanje Jugoslavije

Vir: KDD, Banka Slovenije, lastni preračuni

Rezidenti so v prvem četrtletju leta 2011 neto kupovali tuje delnice in obveznice, v drugem in tretjem četrtletju pa so večinoma zahtevali neto izplačila. V prvih desetih mesecih so neto prodali za 62,2 mio EUR tujih obveznic in neto kupili za 59,3 mio EUR tujih delnic. Največ neto vplačil v tuje delnice je opravil sektor zavarovalnic in pokojninskih skladov, predvsem v delnice evroobmočja, za 131,8 mio EUR. Zavarovalnice so bile hkrati največji neto kupec dolžniških vrednostnih papirjev, za 176,5 mio EUR. Največ neto izplačil tujih lastniških vrednostnih papirjev so zahtevali drugi finančni posredniki brez zavarovalnic in pokojninskih skladov, in sicer v višini 40,6 mio EUR. Banke so predvsem prodajale dolžniške vrednostne papirje iz držav evroobmočja in prav tako držav Severne Amerike. Njihova neto izplačila so do oktobra 2011 znašala 228,4 mio EUR dolžniških vrednostnih papirjev.

V prvih desetih mesecih leta 2011 so nerezidenti neto prodali za 62,2 mio EUR tujih obveznic in neto kupili za 59,3 mio EUR tujih delnic.

Slika 2.4: Mesečne neto naložbe rezidentov v tujino v mio EUR (levo) in regijska struktura naložb rezidentov v tuje vrednostne papirje v odstotkih, ločena na obveznice in delnice (desno)

Opomba: EU3 – Velika Britanija, Danska, Švedska; EU16 – evroobmočje; BRIK – Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska; EXYU – države nekdanje Jugoslavije

Vir: Banka Slovenije

Stanje naložb rezidentov v tuje vrednostne papirje je oktobra znašalo 8.184 mio EUR, kar je bilo 5,7% manj kot oktobra 2010. Še vedno največji delež, 62%, predstavljajo dolžniški vrednostni papirji, po katerih najbolj povprašuje sektor bank in zavarovalnic ter pokojninskih skladov.

Geografska struktura naložb slovenskih rezidentov v delnice in obveznice evroobmočja se je nekoliko spremenila. Rezidenti postopoma zmanjšujejo naložbe v obveznice evroobmočja, medtem ko povečujejo naložbe v delnice evroobmočja. V oktobru 2011 so slovenski rezidenti okrepili svoje zaupanje v ameriške delnice.

Investicijski skladi

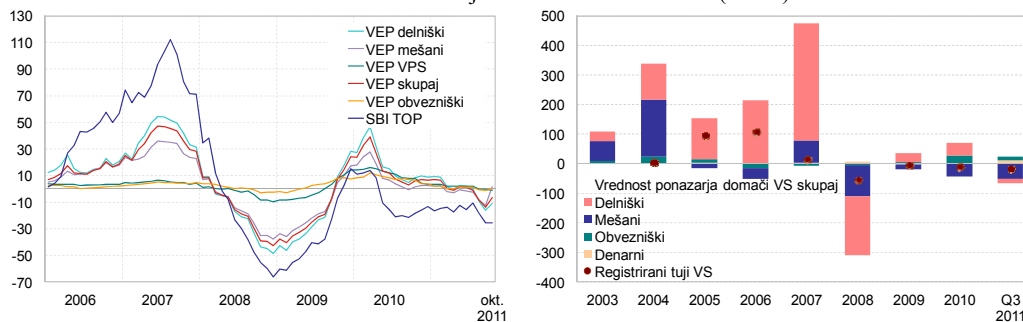
Sredstva v vzajemnih skladih so bila oktobra 2011 za 5,1% nižja kot v enakem obdobju leto prej.

Vlagatelji v vzajemne sklade so se začeli nagibati k varnejšim naložbam. Do oktobra 2011 so zahtevali za 60 in 20 mio EUR neto izplačil iz mešanih oziroma delniških vzajemnih skladov ter neto vplačali 17 in 11 mio EUR v obvezniške in denarne vzajemne sklade.

Sredstva v vzajemnih skladih so se v začetku leta 2011 zaradi neto vplačil in višje vrednosti VEP povečala, od maja naprej pa so se zaradi precej visokih neto izplačil zmanjševala. Konec oktobra so sredstva vzajemnih skladov znašala 1.879 mio EUR oziroma 5,1% manj, kot v primerljivem obdobju lani.

V prvih štirih mesecih letos je bilo v vzajemnih skladih prisotno več optimizma, saj so vlagatelji več neto več vplačevali kot pa zahtevali izplačil. Nasprotno pa velja za naslednje mesece, ko so vlagatelji od maja do vključno oktobra skupaj zahtevali 72 mio EUR neto izplačil. Vzrok za tako visoka izplačila je bilo nezaupanje vlagateljev v borzni trg in konstantno padajoče borzne indekse, zato so vlagatelji največ izplačil po aprilu 2011 zahtevali iz delniških vzajemnih skladov. Ker ima večina vzajemnih skladov pretežni del naložb v tujih vrednostnih papirjih, je donos odvisen od tujih borznih trgov. Trend gibanja vplačil oziroma izplačil zato sledi donosnosti tujih borznih indeksov. Vlagatelji so se začeli nagibati k bolj stabilnim in varnejšim naložbam. Vedno več izplačil so zahtevali iz delniških in mešanih vzajemnih skladov, vlagati pa so začeli v obvezniške in v denarne vzajemne sklade. Do oktobra 2011 so vlagatelji zahtevali za 60 mio EUR neto izplačil iz mešanih in za 20 mio EUR iz delniških vzajemnih skladov. V obvezniške in denarne vzajemne sklade pa so v istem obdobju neto vplačali 17 in 11 mio EUR. Povečana nenaklonjenost tveganju je bila precej očitna v avgustu, ko so vlagatelji v denarne vzajemne sklade vložili kar 6 mio EUR, torej več kot polovico vseh vplačil v denarne vzajemne sklade do oktobra 2011. Ta množična selitev vlagateljev v varnejše in likvidne naložbe je bila posledica znižanja bonitetne ocene ZDA ter stopnjevanje evropske dolžniške krize.

Slika 2.5: Letne rasti VEP vzajemnih skladov in SBI TOP v odstotkih (levo) in neto denarni tokovi v vzajemne sklade v mio EUR (desno)

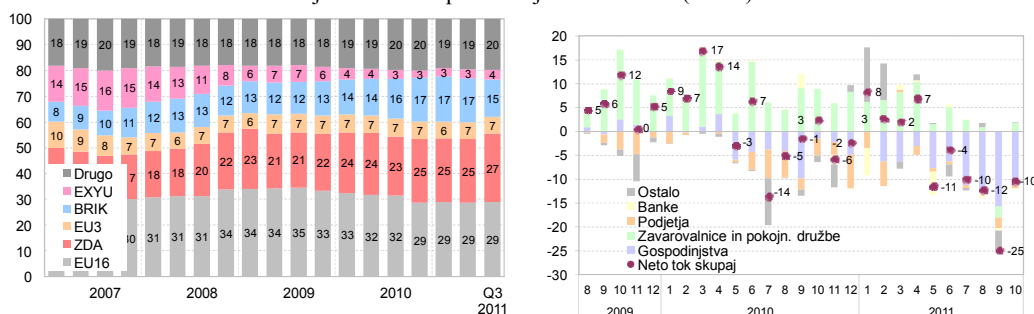
Vir: ATPV, LJSE, Banka Slovenije

VEP denarnih vzajemnih skladov je celo leto postopoma rasel in oktober 2011 zaključil z 2% letno rastjo.

Podobno kažejo tudi letne rasti VEP. Medletna rast VEP mešanih in delniških vzajemnih skladov je postajala vedno bolj negativna od spomladi 2011. Nasprotno velja za VEP denarnih vzajemnih skladov, ki je celo leto rasel in se konec oktobra 2011 v primerjavi z oktobrom prejšnjega leta zvišal na dobra 2% letne rasti. VEP obvezniških vzajemnih skladov je začel leto 2011 s pozitivno medletno rastjo, oktober pa zaključil z 0,2% medletnim padcem. Tudi vrednosti enot premoženja kažejo na umik iz tveganih v manj tvegane naložbe, predvsem v varnejše naložbe denarnih skladov. Letna rast VEP vzajemnih skladov je konec oktobra 2011 znašala -6,5%.

Kljub neto odlivom iz domačih delniških in uravnoteženih skladov poleti in jeseni 2011, so v prvih treh četrtinah tega leta več kot polovico neto izplačil zahtevali iz vzajemnih skladov, ki so nastali s preoblikovanjem investicijskih družb.

Slika 2.6: Geografska struktura naložb vzajemnih skladov v odstotkih (levo) in neto denarni tokovi v vzajemne sklade po sektorjih v mio EUR (desno)

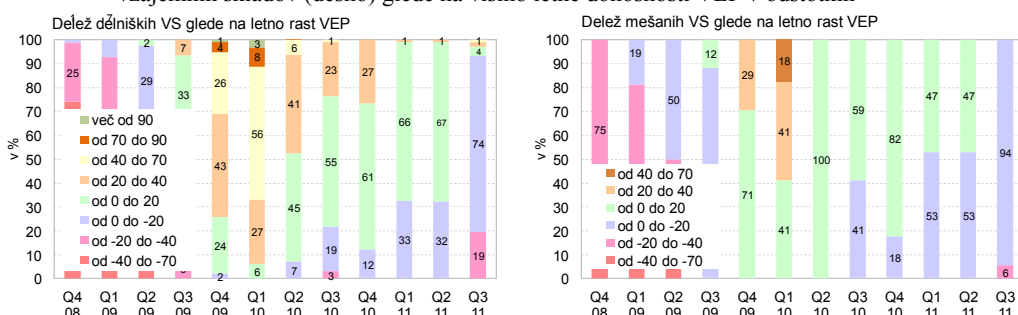

Opomba: BRIK – Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska;
EU3 – Velika Britanija, Danska, Švedska;
EU16 – evroobmočje; EXYU – države nekdanje Jugoslavije;
Vir: ATVP, Banka Slovenije

Sektor podjetij je v prvih desetih mesecih 2011 zahteval malo manj izplačil iz vzajemnih skladov, kot v enakem obdobju lani. Bistveno bolj se je na negotove razmere in padanje vrednosti odzval sektor gospodinjstev, ki je z 80 mio EUR zahteval skoraj štirikrat več neto izplačil kot v enakem obdobju leta 2010. Hkrati se je nezaupanje odražalo v sektorju zavarovalnic in pokojninskih skladov, ki je zmanjšal svoja neto vplačila v vzajemne sklade za skoraj polovico. V septembru 2011 so zavarovalnice in pokojninski skladi zahtevali celo neto izplačila, kar se pred tem ni zgodilo že tri leta. Tudi banke so zahtevale precej neto izplačil, do oktobra 2011 so jim vzajemni skladi izplačali 10 mio EUR.

Glede na oktober 2010 so gospodinjstva oktobra 2011 zahtevala skoraj štirikrat več neto izplačil iz vzajemnih skladov, sektor zavarovalnic pa je neto vplačila zmanjšal za polovico.

Slika 2.7: Relativna porazdelitev domačih delniških (levo) in domačih mešanih vzajemnih skladov (desno) glede na višino letne donosnosti VEP v odstotkih

Vir: ATVP, lastni preračuni

Tabela 2.2 Delež likvidnih sredstev vzajemnih skladov v celotnih sredstvih v odstotkih

(v %)	Obvezniški	Mešani	Delniški	Denarni	Skupaj
Sep.09	37,1	16,6	8,1	99,4	12,4
Dec.09	36,2	15,3	7,4	99,3	11,4
Mar.10	30,5	14,0	7,0	99,4	10,6
Jun.10	27,6	12,8	6,4	99,1	9,9
Sep.10	29,1	13,8	6,9	99,1	10,7
Dec.10	27,3	11,8	5,6	99,0	8,9
Mar.11	25,8	10,9	4,6	99,6	8,1
Jun.11	23,5	13,0	5,5	99,5	9,4
Sep.11	20,3	12,8	5,5	99,5	9,5

Vir: ATVP, lastni preračuni

3. REZULTATI ANKETE O POVPRASEVANJU PO POSOJILIH NEFINANČNIH DRUŽB

POVZETEK

Nefinančna podjetja so v letu 2010 močno znižala obseg povpraševanja po posojilih, vendar so se novoodobrena posojila zmanjšala še v večji meri. Presežno povpraševanje nefinančnih podjetij v bankah se je v letu 2010 precej povečalo in doseglo 29% vseh zaprošenih posojil. Ta trend se je v nekoliko milejši obliki nadaljeval tudi v prvi polovici leta 2011.

Zaznavamo pozitiven premik v strukturi povpraševanja po posojilih, z naraščajočim povpraševanjem po investicijskih posojilih in nižjim povpraševanjem po posojilih za tekoče poslovanje. Močno se je povečalo povpraševanje po posojilih za restrukturiranje, kar je odraz težav podjetij z visoko zadolženostjo in visokimi zamudami pri poravnavanju obveznosti do bank.

Najvišje stopnje presežnega povpraševanja so v dejavnostih, ki prispevajo relativno malo k strukturi dodane vrednosti: elektrika, plin in voda, saniranje okolja ter javne storitve²⁴. Na drugi strani so predelovalne dejavnosti, ki v letih 2010 in 2011 dosegajo najvišje stopnje gospodarske rasti ob nižji stopnji presežnega povpraševanja, vendar hkrati ob absolutnem zniževanju tako obsega povpraševanja kot novoodobrenih posojil.

Med dejavniki, ki vplivajo na visoko stopnjo presežnega povpraševanja po bančnih posojilih, so na eni strani visoki standardi bank, ki z zaostrenimi pogoji od leta 2009, zavračajo kreditiranje nefinančnih podjetij zaradi njihove slabe bonitete, neperspektivnih projektov ali neustreznega zavarovanja. Na drugi strani so dejavniki na strani podjetij, ki zavračajo protiponudbe bank kot prezahtevne. Delež teh dejavnikov je v letošnji anketi precej visok. Predstavlja tudi opozorilen signal, da dobri komitenti lahko izbirajo in preusmerijo povpraševanje po posojilih tudi drugam. Po podatkih o financiranju iz tujine je le-to že doseglo raven iz predkriznega obdobja.

Vse ugotovitve in primerjave s prejšnjimi leti so v tem gradivu narejene na podlagi letošnje ankete o povpraševanju po posojilih, kar naj bi zagotovilo primerljivost podatkov na ravni posamezne banke. Ob tem velja opozoriti, da so podatki o povpraševanju po posojilih nekoliko precenjeni, kadar se podjetja po posojilo obrnejo na več bank, odobreno pa dobijo le pri eni ali nobeni banki. Podvajanja so možna v vseh letih, zajetih z anketo. Vendar so v obdobjih zaostrenih kreditnih standardov ta povpraševanja po posojilih in s tem zavračanja posojil višja kot v nekriznih razmerah.

Presežno povpraševanje

V anketi so banke odgovarjale na vprašanje o obsegu povpraševanja po posojilih in novoodobrenih posojilih nefinančnim družbam po posameznih gospodarskih dejavnostih²⁵. Namen ankete je bil ugotoviti obseg presežnega povpraševanja na tem segmentu komitentov ter na podlagi odgovorov bank o razlogih za zavračanje zahtevkov podjetij po posojilih dobiti jasnejšo sliko o vzrokih za zastoj v kreditiranju podjetij.

V letošnji anketi so banke ločeno poročale o povpraševanju po posojilih za restrukturiranje, vendar so ti podatki slabše kakovosti in sklepi manj trdni.

Stopnja presežnega povpraševanja²⁶ se je v letu 2010 po posameznih bankah gibala v širokem razponu od 0,4% do 79%. V treh bankah in dveh hranilnicah je bila nižja od 5%,

²⁴ Z anketo je zajet le tisti (manjši) del javnih storitev, ki sodi v dejavnost nefinančnih družb.

²⁵ Rezultate letošnje ankete o presežnem povpraševanju ocenjujemo kot bolj kakovostne v primerjavi z lanskoletnimi. Nekatere banke so poslale bolj kakovostne podatke tudi za leto 2009, pet bank pa je sporočilo, da so evidence o povpraševanju po posojilih vzpostavile šele od leta 2010. V analizo je vključeno 22 bank in hranilnic. Pri primerjavi med letoma 2010 in 2011 navajamo agregate, ki vključujejo vseh 22 bank in hranilnic, medtem ko se primerjave z letom 2009 nanašajo na zmanjšan vzorec 17 bank (brez petih bank, ki niso poročale presežnega povpraševanja za leto 2009).

²⁶ Presežno povpraševanje je opredeljeno kot razlika med obsegom povpraševanja in obsegom novoodobrenih posojil. Stopnja presežnega povpraševanja = (obseg povpraševanja – obseg novoodobrenih posojil) / obseg povpraševanja * 100

pri osmih bankah je bila med 10% in 20% ter pri devetih bankah od 30% do 80%. Pri večini bank (12 od 17) se je stopnja presežnega povpraševanja v letu 2010 povečala in v povprečju bančnega sistema narasla za 10 odstotnih točk, na 28,8% oziroma nekoliko več, 29,1%, pri polnem vzorcu bank z ustreznim poročanjem v letu 2010. Porast stopnje presežnega povpraševanja se je s počasnejšo dinamiko nadaljeval tudi v prvem polletju 2011, na 33,6%; število bank, pri katerih se je stopnja presežnega povpraševanja v 2011 povečala je naraslo na 18 (od 22).

Skupno povpraševanje nefinančnih družb po posojilih in novoodobrena posojila

Celoten obseg povpraševanja po posojilih je v letu 2010 dosegel 18,4 mrd EUR. Banke, katerih povpraševanje lahko primerjamo z letom 2009, so poročale o 16 mrd EUR povpraševanja, kar je za 11% manj kot v letu 2009.

Tabela 3.1 Povpraševanje, presežno povpraševanje in stopnja presežnega povpraševanja nefinančnih družb po posojilih

	2009	2010	jan.-jun.2011	2010	jan.-jun.2011
	Brez petih bank			Vse banke	
Povpraševanje po posojilih (mio EUR)	18.071	16.026	6.390	18.342	7.425
Presežno povpraševanje (mio EUR)	3.403	4.616	2.144	5.332	2.496
Stopnja presežnega povpraševanja (%)	18,8	28,8	33,6	29,1	33,6

Vir: Anketa BS

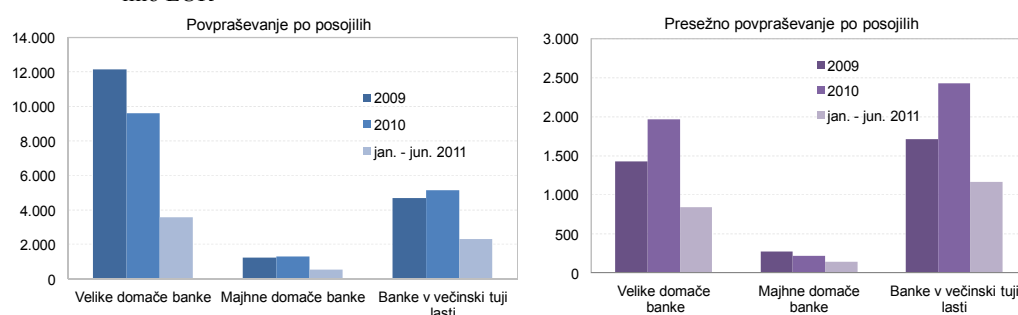
Obseg novoodobrenih posojil se je v letu 2010 znižal še bolj kot povpraševanje po posojilih, za 22%. Posledično se je obseg presežnega povpraševanja povečal za 36% oziroma za 1.213 mrd EUR.

Povpraševanje in odobritev posojil po skupinah bank

Povpraševanje nefinančnih družb po posojilih se je v letu 2010 zmanjšalo le pri velikih domačih bankah, vendar je bilo tako obsežno, da se je odrazilo na agregatu celotnega bančnega sistema. V skupini velikih domačih bank se je povpraševanje po posojilih v primerjavi z letom 2009 znižalo za 21% na 9,6 mrd EUR.

Kljub občutno nižjem povpraševanju po posojilih pri velikih domačih bankah sta se zaradi še večjega padca novoodobrenih posojil, za 28,8%, povečali tako obseg presežnega povpraševanja na slabi 2 mrd EUR, kot stopnja presežnega povpraševanja na 22,6%.

Slika 3.1: Povpraševanje in presežno povpraševanje po posojilih po skupinah bank, v mio EUR

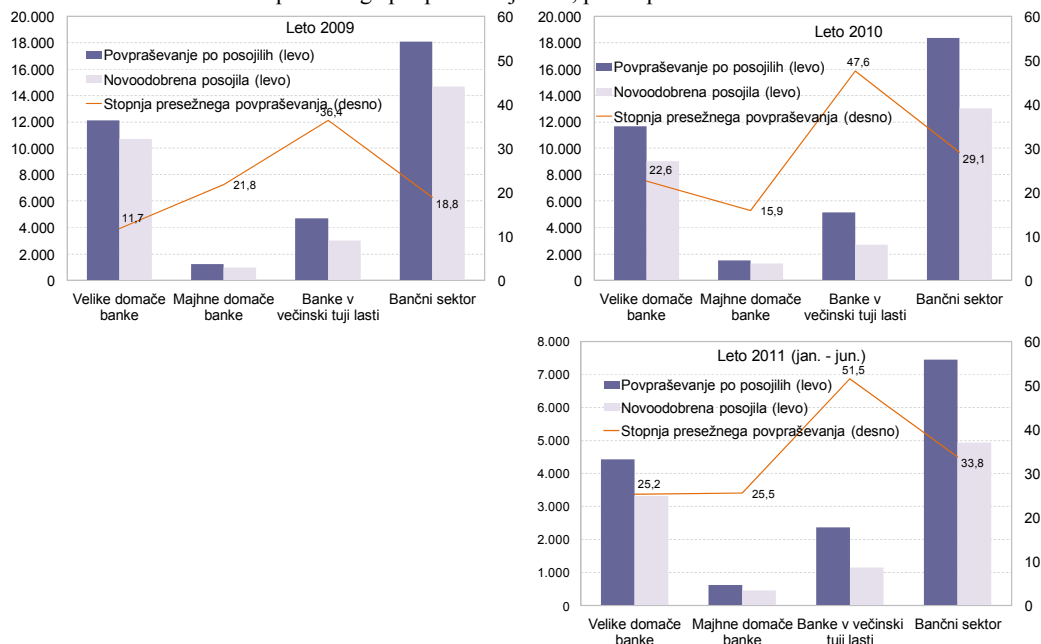
Vir: Anketa BS

Del povpraševanja po posojilih so podjetja preusmerila k majhnim domačim bankam in bankam v večinski tuji lasti. Majhne domače banke so poročale o porastu povpraševanja po posojilih, za 6,1% glede na predhodno leto, na katerega so se odzvale z višjo rastjo novoodobrenih posojil (12,8%). Stopnja presežnega povpraševanja se je v letu 2010 pri majhnih domačih bankah tako znižala na 16,8% oziroma z upoštevanjem vseh bank na 15,9%. V prvi polovici 2011 pa se je stopnja presežnega povpraševanja v tej skupini bank ponovno povečala, celo najbolj med vsemi skupinami bank.

Pri bankah v večinski tuji lasti se je povpraševanje nefinančnih družb po posojilih v letu 2010 povečalo za 9% glede na predhodno leto. Kljub relativno najvišjem povečanju

povpraševanja so te banke znižale obseg novoodobrenih posojil podjetjem za 10% in s tem povečale stopnjo presežnega povpraševanja na 47,6%.

3.2: Novoodobrena posojila in povpraševanje po posojilih v mio EUR ter stopnja presežnega povpraševanja v %, po skupinah bank

Vir: Anketa BS

Povpraševanje po posojilih in odobritev posojil po dejavnostih

V letu 2010 so nefinančna podjetja v osmih dejavnostih znižala obseg povpraševanja po posojilih za 2.881 mio EUR, v štirih pa povečala povpraševanje v skupni višini 836 mio EUR. Obseg skupnega povpraševanja nefinančnih družb se je v letu 2010 medletno zmanjšal za 11,3%, med dejavnostmi pa se je povpraševanje po posojilih najbolj skrčilo v sledečih dejavnostih (najvišje relativno znižanje):

- poslovanje z nepremičninami (- 41%),
- informacije in komunikacije (- 35,9%),
- gostinstvo (- 31,6%),
- predelovalne dejavnosti (- 27,6%).

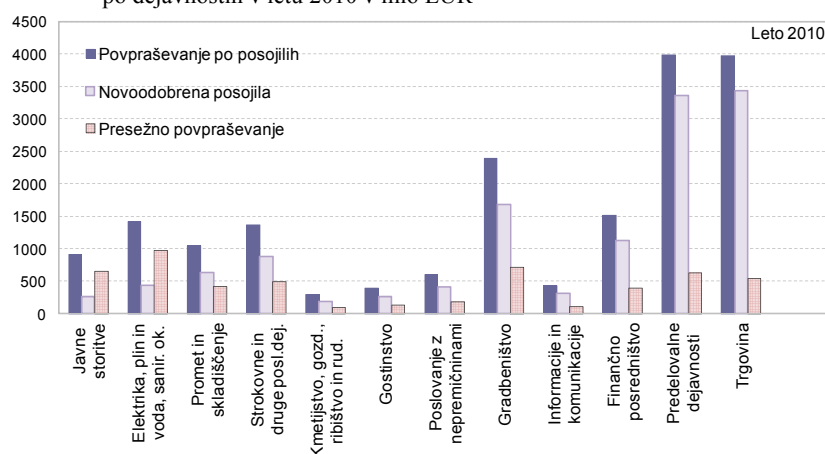
Navedene panoge so izstopale tudi po znižanju novoodobrenih posojil, v podobnih odstotkih, kot povpraševanje, zaradi česar se stopnja presežnega povpraševanja v teh dejavnostih ni bistveno spremenila.

Stopnja presežnega povpraševanja je bila v predelovalnih dejavnostih v letu 2010 med najnižjimi, 15,7%, zato lahko domnevamo, da so banke s posojili relativno bolj podpirale podjetja iz teh dejavnosti. Vendar je ob tem zaskrbljujoče, da so se v letu 2010 močno znižali tako povpraševanje, kot novoodobrena posojila podjetjem iz predelovalnih dejavnosti, saj bi glede na relativno najvišji porast ekonomske aktivnosti (7,4%) pričakovali tudi višje povpraševanje teh podjetij po posojilih.

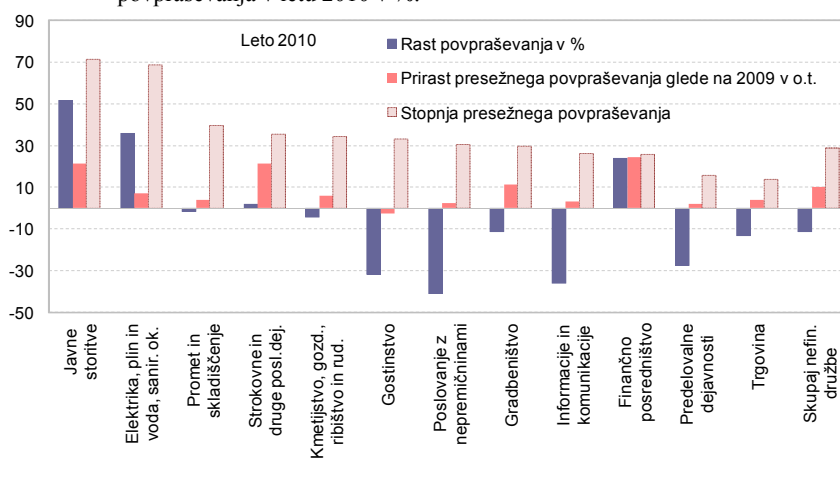
Za razliko od predelovalnih dejavnosti, se je povpraševanje po posojilih močno povečalo v naslednjih dejavnostih, ki so v letu 2010 dosegle pozitivno gospodarsko rast:

- javne storitve (+ 51,8%, rast dodane vrednosti 2,2%),
- elektrika, plin in voda, saniranje okolja (+ 35,8%, dodana vrednost 2,7%),
- finančno posredništvo (+ 23,7%, dodana vrednost 5%) in
- strokovne in druge poslovne dejavnosti (za 1,7%, dodana vrednost 4,9%).

Slika 3.3: Povpraševanje po posojilih, novoodobrena posojila in presežno povpraševanje po dejavnostih v letu 2010 v mio EUR

Slika 3.4: Rast povpraševanja, rast presežnega povpraševanja in stopnja presežnega povpraševanja v letu 2010 v %.

Stopnja presežnega povpraševanja po dejavnostih v %	
Javne storitve	71,5
Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	68,8
Promet in skladiščenje	39,8
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	35,6
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	34,1
Gostinstvo	33,1
Poslovanje z nepremičninami	30,6
Gradbeništvo	29,8
Informacije in komunikacije	26,2
Finančno posredništvo	25,7
Predelovalne dejavnosti	15,7
Trgovina	13,6
Skupaj nefinančne družbe	29,1

Opomba: Za obe sliki na tej strani: Dejavnosti so razvrščene po stopnji presežnega povpraševanja od najvišje do najnižje.

Vir: Za obe sliki na tej strani: Anketa BS

Tako visokemu povpraševanju banke niso ugodile in stopnja presežnega povpraševanja je v teh dejavnostih izrazito narasla, s prirasti po posameznih dejavnostih nad 20 odstotnih točk. Prvi dve dejavnosti izrazito izstopata po stopnjah presežnega povpraševanja od povprečja nefinančnih družb: v dejavnosti javne storitve 71,5%, in v dejavnosti elektrika, plin in voda, saniranje okolja 68,8%. Visoka stopnja presežnega povpraševanja je bila tudi v prometu in skladiščanju (39,8%), najmanjša pa v trgovini (13,6%) in, kot že omenjeno, v predelovalnih dejavnostih (15,7%).

Gradbeništvo v letu 2010 ni posebej odstopalo od povprečja nefinančnih družb tako pri medletnem znižanju povpraševanja po posojilih, kot pri znižanju novoodobrenih posojil. Stopnja presežnega povpraševanja je bila v gradbeništvu z 29,8% prav tako le nekoliko nad povprečjem nefinančnih družb²⁷.

Trend naraščanja stopnje presežnega povpraševanja se je nadaljeval v **prvem polletju 2011**, čeprav s počasnejšo dinamiko kot v 2010. Stopnja presežnega povpraševanja se je povišala na 33,6%. Največje povišanje stopnje presežnega povpraševanja je bilo v dejavnosti poslovanje z nepremičninami (za 16,5 o.t. na 47%) in predelovalnih dejavnostih (+11,2 o.t. na 26,9%), ki sta v letu 2010 izstopali po najnižjih prirastih stopenj presežnega povpraševanja, ter v gradbeništvu. Problematično je visoka stopnja presežnega

²⁷ Po absolutnem obsegu presežnega povpraševanja v letu 2010 pa je bilo gradbeništvo s 643 mio EUR na drugem mestu, za dejavnostjo elektrika, plin in voda, saniranje okolja.

povpraševanja predvsem v predelovalnih dejavnostih, ki spremlja nadaljevanje gospodarski rasti v letu 2011.

V gradbeništvu je stopnja presežnega povpraševanja v prvi polovici 2011 dosegla visokih 40,8%. Zavračanje zahtevkov za posojila podjetjem iz gradbeništva in poslovanja z nepremičninami je glede na visoko kreditno tveganje ter gospodarsko nazadovanje teh panog pričakovano. Pri dejavnostih, ki kažejo gospodarsko okrevanje, predvsem predelovalne dejavnosti, so vzroki za visoko presežno povpraševanje tako na strani bank, ki vztrajajo pri strogih kreditnih standardih, kot tudi na strani podjetij, ki visoke zahteve bank zavračajo.

Povpraševanje po posojilih glede na vrsto posojil²⁸

Znižanje povpraševanja nefinančnih družb po posojilih v letu 2010 je bilo različno glede na vrsto posojila. Predvsem se je znižalo povpraševanje po posojilih za tekoče poslovanje podjetij, za 26,3%, medtem ko se je povpraševanje po posojilih za investicije povečalo, za 29,6%. Več povpraševanja po posojilih za investicije sovпада z gospodarskim okrevanjem v letu 2010, medtem ko bi manjše povpraševanje podjetij po posojilih za tekoče poslovanje lahko pojasnili z prizadevanjem podjetij za racionalizacijo poslovanja ter zniževanje previsokega finančnega vzvoda, ki je v letih finančnega krča postalo visoka ovira za pridobivanje posojil pri bankah. Po pričakovanjih se je močno, za 78,3%, povečalo povpraševanje podjetij po posojilih za prestrukturiranje, ki predvsem zadeva segment podjetij z naraščajočimi težavami s servisiranjem dolgov in naraščanjem daljših zamud pri bankah.

Tabela 3.2 Rast povpraševanja po posojilih v letu 2010, v %

	Bančni sistem skupaj	Velike domače banke	Male domače banke	Banke v večinski tuji lasti
Skupaj povpraševanje:	-11,3	-21,0	6,1	9,0
- za restrukturiranje	78,3	95,5	16,0	66,9
- za investicije	29,6	40,7	111,2	15,0
- za tekoče poslovanje	-26,3	-33,8	2,5	-7,9
- drugo	-6,8	-40,4	-48,4	68,4

Vir: Anketa BS

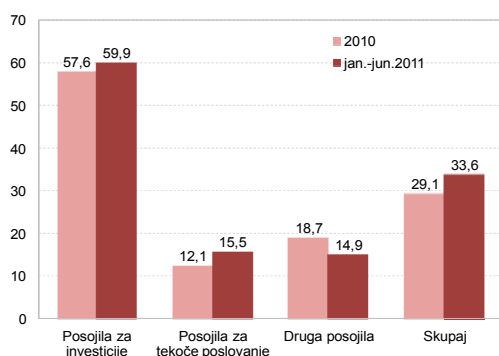
Kljub tem premikom imajo posojila za tekoče poslovanje najvišji, skoraj 60% delež, v celotnem povpraševanju podjetij po posojilih. Visok delež teh posojil je posledica njihove praviloma kratke ročnosti, kar pomeni, da podjetja po njih povprašujejo pri bankah pogostejše, kot po drugih posojilih (predvsem v primerjavi s posojili za investicije) oziroma se v horizontu enega leta povpraševanje istih podjetij lahko večkrat pojavi pri bankah.

Dolgoročna posojila za investicije imajo v strukturi povpraševanja nefinančnih podjetij relativno nižji, 26% delež, vendar pa prevladujejo v strukturi presežnega povpraševanja, zaradi najvišje stopnje zavračanja teh posojil. V strukturi vseh zavrnjenih posojil imajo investicijska posojila več kot 60% delež. Stopnja presežnega povpraševanja pri posojilih za investicije je znašala v letu 2010 57,5%, bistveno več kot pri posojilih za tekoče poslovanje (12,1%) in pri drugih posojilih (18,7%)²⁹.

²⁸ Stopnje presežnega povpraševanja po vrstah posojil so ocenjene na podlagi odgovorov o zavrnjenih posojilih, ki pa ne pojasnjujejo vseh zavrnjenih posojil. Zato ti tako računani agregati niso povsem skladni s skupnimi agregati.

²⁹ Pri posojilih za restrukturiranje polovica bank ni poročala o povpraševanju po teh posojilih oziroma so poročale zelo nizke ali ničelne zneske pri zavrnjenih posojilih, zato so podatki na nivoju agregata nepopolni oziroma kažejo nerealno nizko povprečno stopnjo presežnega povpraševanja (16,3%). Pri bankah s poročenimi podatki o zavrnjenih posojilih za prestrukturiranje znaša povprečna stopnja presežnega povpraševanja 37,6%.

Slika 3.5: Stopnja presežnega povpraševanja po vrstah posojil v %

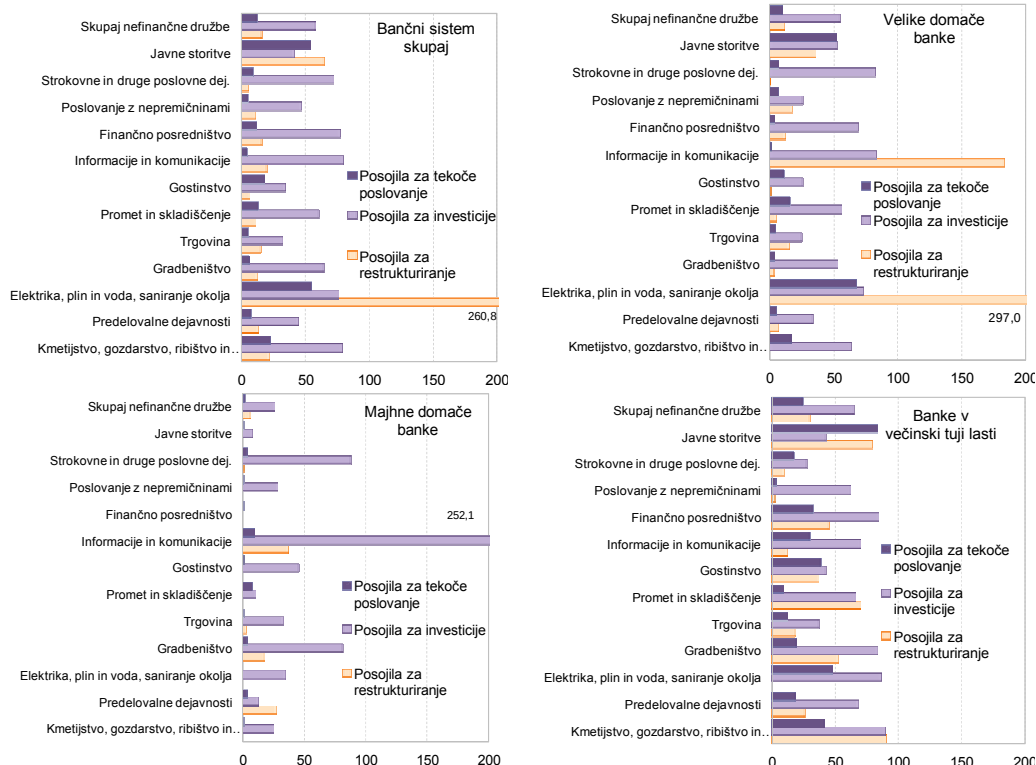

Vir: Anketa BS

Stopnja presežnega povpraševanja pri posojilih za investicije se v večini dejavnosti giblje med 60% in 80%. Nižja je v predelovalnih dejavnostih (44%), vendar je tudi povpraševanje podjetij iz te dejavnosti po investicijskih posojilih naraslo le za 2%. To navaja k sklepu, da so podporo za oživljeno gospodarsko dejavnost ta podjetja iskala drugje.

Gradbeništvo se sooča z visokim zavračanjem zahtevkov za investicijska posojila (v povprečju 64,4%) in hkrati z nizko stopnjo zavračanja posojil za tekoče poslovanje (6%). S podpiranjem gradbenih podjetij s kratkoročnimi posojili banke ohranjajo financiranje te dejavnosti, kar ni dokončna rešitev. Zlasti velike domače banke izstopajo po nižjem zavračanju posojil gradbenim podjetjem: stopnja presežnega povpraševanja po investicijskih posojilih je pri njih bistveno nižja (53%) kot pri ostalih skupinah bank, pri katerih presega 80%, nižja pa je tudi od povprečne stopnje presežnega povpraševanja pri velikih domačih bankah za nefinančna podjetja v celoti.

Slika 3.6: Stopnja presežnega povpraševanja po vrstah posojil, skupinah bank in dejavnostih za leto 2010, v %

Vir: Anketa BS

Stopnje presežnega povpraševanja so z manjšimi izjemami najvišje pri bankah v večinski tuji lasti, tako glede na dejavnost podjetja, kot glede na vrsto posojila.

Vzroki za zavrnitev posojil, ki jih navajajo banke

Banke so v letu 2010 kot razlog za zavrnitev posojil najpogosteje navajale nestrinjanje stranke s pogoji (40,8%), temu pa je sledila slaba boniteta komitenta (26,8%). Med skupinami bank je slednje najpogostejši razlog zavrnitve pri majhnih domačih bankah (45,8%) in pri bankah v večinski tuji lasti (49,2%), medtem ko je bilo nestrinjanje stranke s pogoji najpogostejši razlog pri velikih domačih bankah (42,8%).

Pri posojilih za investicije je bil na ravni celotnega bančnega sistema najpogostejši razlog nestrinjanje stranke s pogoji (34%), čeprav so pri posameznih skupinah prevladali drugi razlogi: banke v večinski domači lasti so posojila za investicije najpogosteje zavrnille zaradi neperspektivnega projekta, banke v večinski tuji lasti pa zaradi slabe bonitete komitenta. Nestrinjanje stranke s pogoji je bil najpogostejši razlog tudi za zavrnitev posojil za tekoče poslovanje pri bankah v večinski tuji lasti in velikih domačih bankah, pri majhnih domačih bankah pa je bila odločilna slaba boniteta komitenta. Slednja je bila tudi najpogostejši razlog za zavrnitev posojil za restrukturiranje in drugih posojil na ravni celotnega bančnega sistema.

Tabela 3.3 Vzroki za zavrnitev posojil po vrstah posojil in skupinah bank v letu 2010, struktura v %

	Posojila za restrukturiranje	Posojila za investicije	Posojila za tekoče poslovanje	Druga posojila	Posojila skupaj
VELIKE DOMAČE BANKE					
neustrezno zavarovanje	13,3	12,3	5,7	20,6	10,3
neperspektiven projekt	2,0	31,6	1,8	6,2	20,3
slaba boniteta komitenta	4,7	3,1	8,1	19,3	5,0
previsoka izpostavljenost do komitenta	4,8	2,5	11,6	12,4	5,6
nestrinjanje stranke s pogoji	68,5	30,0	64,9	0,3	42,8
drugo	6,7	20,5	7,8	41,3	16,0
SKUPAJ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
MAJHNE DOMAČE BANKE					
neustrezno zavarovanje	0,0	8,0	13,2	7,4	8,8
neperspektiven projekt	0,0	48,2	7,9	17,8	33,4
slaba boniteta komitenta	92,1	30,1	62,8	63,4	44,2
previsoka izpostavljenost do komitenta	0,0	8,0	2,1	11,4	6,5
nestrinjanje stranke s pogoji	7,9	0,1	9,4	0,0	2,7
drugo	0,0	5,6	4,6	0,0	4,5
SKUPAJ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
BANKE V VEČINSKI TUJI LASTI					
neustrezno zavarovanje	7,1	1,0	1,4	1,1	1,5
neperspektiven projekt	2,6	3,8	2,8	2,5	3,4
slaba boniteta komitenta	71,4	47,8	38,1	76,3	49,2
previsoka izpostavljenost do komitenta	3,0	2,1	3,4	0,0	2,3
nestrinjanje stranke s pogoji	15,9	40,1	53,4	18,8	40,3
drugo	0,0	5,2	1,0	1,2	3,4
SKUPAJ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
SKUPAJ BANKE IN HRANILNICE					
neustrezno zavarovanje	9,8	7,0	4,0	3,4	6,1
neperspektiven projekt	2,3	19,2	2,3	3,5	12,5
slaba boniteta komitenta	40,8	24,2	21,9	69,8	26,8
previsoka izpostavljenost do komitenta	3,8	2,4	7,9	1,7	4,1
nestrinjanje stranke s pogoji	40,2	34,0	59,1	16,1	40,8
drugo	3,1	13,1	4,8	5,4	9,8
SKUPAJ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketa BS

Med opazovanimi dejavnostmi je prisotno precej variabilnosti v vzrokih zavračanja posojil. Na ravni nefinančnih podjetij je bil v letu 2010 najpogostejši razlog s 40% nestrinjanje stranke s pogoji, kar pa še posebej izrazito velja za manjše dejavnosti:

kmetijstvo, gozd., ribištvo in rudarstvo, električna plin in voda, saniranje okolja, promet in skladiščenje, finančno posredništvo in javne storitve. Po drugi strani je bila slaba boniteta komitenta (drugi najpogostejši razlog na agregatni ravni) najpogostejši razlog pri predelovalnih dejavnostih (34,4%), v gradbeništvu (32,6%), v informacijah in komunikacijah (40,2%) ter pri poslovanju z nepremičninami (46,4%). Pri trgovini sta ta dva dejavnika enakovredna (po okrog 40%). Zgolj pri eni dejavnosti (strokovne in druge poslovne dejavnosti) je bil najpogostejši razlog (neperspektiven projekt) drugačen od dveh zgoraj naštetih.

V prvem polletju 2011 je prišlo do sprememb v strukturi razlogov zavrnitev in sicer se je na račun zmanjšanja deleža nestrinjanja stranke s pogoji (na 29,1%) povečal delež vzrokov slaba boniteta komitenta (na 33,6%) in drugo. Če odmislimo razlog "drugo", ki je zelo raznolik, je bil premik od nestrinjanja stranke s pogoji k slabi boniteti komitenta še posebej opazen pri gradbeništvu, gostinstvu, finančnem posredništvu, poslovanju z nepremičninami.

Pri velikih domačih bankah so podjetja v večini dejavnosti kot razlog za nesklenev posojilne pogodbe navajale nestrinjanje strank s pogoji, kar je pri nekaterih dejavnostih predstavljalo več kot 70%-ni delež v zavrnjenih posojilih. Pri gradbeništvu je ta vzrok prisoten le pri 10% zavrnjenih posojil, kajti slaba kakovost teh komitentov jim ne dopušča postavljanja pogojev. Poglavitna vzroka za zavrnitev večine zahtevkov za posojila gradbenih podjetij pa sta neustrezno zavarovanje in neperspektivnost projekta. Slednji razlog je bil najpogostejši tudi pri poslovanju z nepremičninami. V medletni primerjavi se je pri velikih domačih bankah najbolj povečal razlog slaba boniteta komitenta, katerega delež se je povečal v treh četrtinah dejavnosti. V poslovanju z nepremičninami se je izrazito povečal delež pri razlogu previsoka izpostavljenost do komitenta (+ 47 o.t.).

Tabela 3.4 Vzroki za zavrnitev posojil po dejavnostih nefinančnih družb v letu 2010, struktura v %

	Neustrezno zavarovanje	Neperspektiven projekt	Slaba boniteta komitenta	Previsoka izpostavljenost do komitenta	Nestrinjanje stranke s pogoji	Drugo	SKUPAJ
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	3,0	0,1	31,9	0,0	53,7	11,3	100,0
Predelovalne dejavnosti	7,3	4,9	34,4	8,2	31,1	14,2	100,0
Električna, plin in voda, saniranje okolja	2,0	10,4	17,8	4,1	60,6	5,1	100,0
Gradbeništvo	15,9	17,7	32,6	0,6	15,1	18,1	100,0
Trgovina	4,2	2,9	39,7	3,0	40,3	10,0	100,0
Promet in skladiščenje	0,5	0,1	10,1	0,0	82,9	6,4	100,0
Gostinstvo	1,0	16,0	26,4	15,5	28,1	12,9	100,0
Informacije in komunikacije	6,6	5,4	40,2	0,0	38,2	9,6	100,0
Finančno posredništvo	4,0	2,1	34,3	2,8	56,1	0,6	100,0
Poslovanje z nepremičninami	4,3	10,5	46,4	4,3	9,8	24,7	100,0
Strokovne in druge poslovne dej.	7,6	52,9	12,6	0,7	10,8	15,4	100,0
Javne storitve	4,7	2,8	17,8	12,0	44,8	17,9	100,0
Skupaj nefinančne družbe	6,0	12,3	26,2	4,0	40,0	11,6	100,0

Vir: Anketa BS

Pri bankah v večinski tuji lasti je bil najpogostejši razlog za zavrnitev posojil v večini dejavnosti slaba boniteta komitenta (49,2%). Delež tega razloga se je v prvem polletju 2011 še povečal. Zavračanje posojil s strani komitentov zaradi neugodnih pogojev posojila je v tej skupini bank tudi pomembno, vendar predvidevamo, da se bolj kot na obrestne mere nanaša na druge pogoje odplačevanja. Banke v večinski tuji lasti imajo namreč ugodnejše obrestne mere za posojila podjetjem v primerjavi z domačimi bankami, kar je tudi povzročilo delno preusmeritev povpraševanja od domačih bank.